

JONGE ZANGERS

Deel 9

Het levenseinde en de verwachting van:

Egbert de Goede en zijn kinderen

Geertruida Cornelia van Doorn

Hendrina van Reede

Pietertje IJsseldijk

Elisabeth Francina Rijnveld

Samengesteld door
Joh. Westerbeke

STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2006

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Westerbeke, Joh.

Jonge Zangers IX: Het levenseinde en de verwachting van: Egbert de Goede en zijn kinderen/Geertruida Cornelia van Doorn/Hendrina van Reede/Pietertje IJsseldijk/Elisabeth Francina Rijnveld

door Joh. Westerbeke. - Middelburg:

Middelburg-III

Met lit. opgave

ISBN/EAN: 978-90-74557-27-6

Trefw.: Bekeringsgeschiedenis, levenseinde; Doesburg/Veenendaal/Utrecht/Stavenisse/Mijdrecht

(C) Copyright: 2005

Uitgeverij Middelburg

't Zanddorp 2

4335 AJ Middelburg, tel. (0118) 62 54 72

ISBN/EAN 978-90-74557-27-6

Het levenseinde en de verwachting van:

Egbert de Goede en zijn kinderen

Geertruida Cornelia van Doorn

Hendrina van Reede

Pietertje IJsseldijk

Elisabeth Francina Rijneveld

deel 9

Joh. Westerbeke

Toelichting**1 *Egbert de Goede en zijn kinderen (1773-1852)***

- 1.1 De leiding des Heeren
- 1.2 Een doorgaande overtuiging
- 1.3 Weer contact
- 1.4 Nader ontdekt
- 1.5 Tot een huwelijk gekomen
- 1.6 De kinderen, waaronder ook jonge zangers
- 1.7 Uit tegenspoed gered
- 1.8 De Heere is getrouw
- 1.9 Verschillen onder Gods volk
- 1.10 Slotwoord

Naschrift

2 *Geertruida Cornelia van Doorn (1904-1917)*

- 2.1 Voorbericht
  - 2.2 Uit de mond der kinderen
  - 2.3 Zonde en genade
  - 2.4 Nog in de strijd
  - 2.5 Na het sterven en de begrafenis
- Naschrift

3 *Hendrina van Reede (1626-1661)*

- 3.1 Door ziekte aangetast
- 3.2 Woensdag 18 september
- 3.3 Rondom het sterfbed
- 3.4 De laatste dagen
- 3.5 Familiegegevens en toelichting

4 *Pietertje Gerarda van IJsseldijk (1910-1944)***5 *Elizabeth Francina Rijneveld (1943-1946)***

- 5.1 Geliefde kinderen, ouders, familie, vrienden en vriendinnen.
- 5.2 Elisabeth wordt ziek
- 5.3 De begrafenis
- 5.4 In zwakheid krachten
- 5.5 Voorwoord ds. M. Blok

Toelichting

Opnieuw mag er een nieuw deeltje verschijnen van Jonge Zangers, het 9^e deel.

Toch kan het niet blijven duren, want aan alles komt een einde, zoals ook de ondertitel van deze boeken aangeeft. Maar wij moeten werken zolang het dag is.

Gelukkig wanneer wij nog wat levensmoed krijgen. Want het is onrustbarend dat wij, juist in een tijd van weelde, zo dikwijls moeten vernemen dat vooral ook jonge mensen geen levensmoed en doorzicht meer hebben. Daarin zien wij, al is het dat wij haast alles hebben wat wij begeren, dat er toch zo'n leegte blijft in het hart.

En die leegte is maar met één zaak te vervullen, namelijk wanneer wij, en vooral ook onze jongeren, door Godskennis en zelfkennis van onze verloren en totaal verdorven bestaan, uit onszelf gedreven worden, tot de kennis van de Heere Jezus Christus.

De weg daarheen, werkt Christus Zelf, want Hij is de Weg, maar verder door middel van Zijn Woord en Geest. Vandaar is het nodig dat wij 'thuis' raken in het Woord des Heeren. Ja, dat het een vermaak wordt om het getuigenis des Heeren steeds weer onderzoeken. Dan komen wij ook steeds nieuwe zaken tegen; of liever gezegd, als onze ogen er voor geopend worden.

Wij noemen hier één zaak: Wanneer wij Gods trouwe zorg mogen opmerken in de schepping en onderhouding in het leven van de mensen, wekt dit een en al verwondering. Ook in de dierenwereld is dit dikwijls tot lering of beschaming van mensen.

Het begint al bij de aanvang in de moederschoot. Wat een tere zorg heeft de Heere in het hart van de moeder reeds gegeven, of alles goed is en of het ook bij en na de geboorte goed zal gaan. Ook de zorg die Hij in Zijn Woord omschrijft over de vaderlijke zorg: *'Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt Zich de HEERE over degenen die Hem vrezen'* (Psalm 103:13). Vooral wanneer opgemerkt mag worden dat dit wederzijds is!

Maar de liefde en de zorg des Heeren gaat alles te boven. Deze zorg mogen wij met recht wel noemen de goedertierenheden des Heeren, wat op veel plaatsen duidelijk te lezen in Gods Woord en ook wel waarneembaar voor onze ogen. Wij noemen enkele voorbeelden uit de dierenwereld, die dikwijls opgehelderd worden door de kanttkening.

Wij dachten in bepaalde omstandigheden over de woorden uit Job 39:3: *'Wie bereidt de raaf haar kost als haar jongen tot God schreeuwen, als zij dwalen omdat er geen eten is?'* Opmerkelijk schrijft de kanttkenaar bij deze tekst, dat hun schreeuwen tot God is om aas. Een jonge raaf is na de geboorte wit. Na enige tijd worden zij van de oude raven verlaten, waarna de jongen zwart van kleur worden vanwege gebrek. Dat doet de jonge raven *tot God schreeuwen* van de honger. Ja, dat staat er letterlijk!

Maar dan worden zij wonderlijk van God gespijzigd met kleine wormpjes. Hij is het die uit oude mest, wat in het nest nog aanwezig is, wormpjes doet voortkomen, waarmee zij gespijzigd worden. Is dat geen liefderijke zorg des Heeren?

Daar lezen wij ook van in Psalm 147. Dat deed Petrus Datheen dichten:

*Den vee wil Hij zijn spijsze geven;
Ook den jonge raven daarneven.
Die tot Hem schreien, vroeg en spade,
Zijnde met honger zeer beladen.*

Ook gebruikte de Heere de raven om Zijn volk van brood te voorzien. Een raaf leeft van dood aas, maar de Heere gebruikte de raven toch ook om Zijn knecht Elia met *brood* te spijzigen. Wat zijn Gods wegen toch onbevattelijk, maar des te meer aanbiddenswaardig. Wanneer in de natuur het ene dier het andere dood, dan is de raaf in de buurt, om het dode aas ook weg te halen. Toch wordt zij niet onder de roofvogels gerekend. Een raaf is een grote kraaiachtige vogel, in ons land niet meer zo waarneembaar. Het is een vogel van ca 50 cm lang en de spanbreedte van zijn vleugels is 120 cm.

Is ook de liefde en de zorg van de ooievaar niet beschamend voor de mensen? In het beschermen van haar jongen waagt zij haar eigen leven. Het is gebleken dat zij haar vleugels over het nest met jongen uitbreid bij brand en zou zichzelf laten verbranden om ze te beschermen.

In Psalm 104 wordt uitgebreid geschreven over de schepping en onderhouding, vooral in de dierenwereld, maar op het laatst van dit hoofdstuk, in vers 32 lezen wij ook een opmerkelijke zaak voor deze tijd: *'Als Hij de aarde aanschouwt, zo beeft zij; als Hij de bergen aanroert, zo roken zij'*. Letten wij nog op de tekenen der tijden? Hoe dikwijls horen wij de laatste jaren van aardbevingen en zeebevingen, met de verschrikkelijke gevolgen, *als Hij de aarde aanschouwt*. Maar ook in de laatste tijd dat de vuurspuwende bergen roken, *als Hij de bergen aanroert*, dat west Europa met as overdekt wordt, wat in enkele uren de reisgelegenheid en de economie voor een groot deel lam legt?

Wij wennen aan de tekenen der tijden en slaan er dan ook haast geen acht meer op. Het is geworden als in de dagen van Noach en als in de dagen van Sodom en Gomorra.

Toch zullen allen die van eeuwigheid verkoren zijn, ook nu nog toegebracht worden. Daar staat de Heere Zelf voor in. Mocht het lezen van Jonge Zangers nog als middel daartoe gebruikt worden, niet alleen voor de jongeren, maar dat het ook voor de ouderen tot zegen mocht zijn.

Maar om nog even op de inhoud terug te komen. Wij dachten ook een gedeelte op te nemen over de jong gestorven kinderen van Egbert de Goede in dit 9^e deel. Na het opnieuw lezen van zijn levensgeschiedenis, besloten wij het geheel op te nemen. Hij was er zó nauw bij betrokken en bovendien passen zijn eigen jonge jaren, met die van zijn vrouw, bijzonder goed in het geheel.

Evenals in de vorige uitgaven is er ook in dit deel aan de inhoud niets veranderd; alleen is de spelling aangepast en is de tekst in hoofdstukken verdeeld en van *kopjes* voorzien. Van de Bijbelteksten was het ook nodig dat zij op de juiste wijze werden weergegeven, met vermelding van de vindplaatsen.

Wij sluiten af met de bede van ds. L.G.C.Ledeboer:

*Mij dorst, roept Jezus van het kruis,
Naar eenheid van Mijns Vaders huis,
Naar liefde vrede en eenigheid,
Van 't volk alom door twist verspreid.*

*Mij dorst, zo roept Immanuël,
Om nederwerping van de hel,
Verplettering van satans macht,
Die zoveel kwaad heeft aangebracht.*

*Mij dorst, zo schreeuwt Gods mensen Zoon,
Naar 't Mij geschonken arbeidsloon.
Een kudde vol van heerlijkheid,
Met 's hemels gunsten overspreid.*

*Mij dorst, zo treurt dat liefdrijk hart,
Dat niets meer dan de zonde smart,
Naar droefheid over mijn gemis,
Dat niet betreurd, bij Isrel is.*

*Och, dorst' ik Jezus, ook naar U,
Mijn Zaligmaker, och kom nu,
En openbaar U eens aan mij,
En maak mij van mijzelven vrij.*

Benthuizen, 29 juni 1850

De uitgever

Middelburg, 13 juni 2010

1 Egbert de Goede (1773-1852) en zijn kinderen

1.1 De leidingen des Heeren

De laatste jaren heb ik en sterke drang in mijn hart gevoeld om de weg der bekering, die de Heere met mij gehouden heeft, op schrift te stellen. Maar ziende op mijn onbekwaamheid en mijn klein verstand, durfde ik er niet aan beginnen. Omdat ik duidelijk gevoelde wat er vereist werd, om de weg die de Heere met mij gehouden heeft, al heel wat jaren geleden, ordelijk te beschrijven, stelde ik het steeds maar uit.

Maar, na herhaalde sterke aandrang, in de mogendheden des Heeren, onder biddend opzien om licht en genade, dat Hij mij mocht inleiden en jaren terug leiden, door Zijn Geest, ben ik er uiteindelijk toe gekomen om een begin te maken. Of ik het tot een einde zal brengen weet ik niet, omdat ik de dag van mijn dood niet weet. Of de Heere mij tot dit werk in staat wil stellen is mij ook onbekend. Maar genoeg hiervan, ik zal nu met mijn levensverhaal beginnen.

Ik ben op 27 mei 1773 te Zwartsluis geboren. Mijn ouders beleden de Gereformeerde leer en leefden uitwendig onberispelijk. Of zij bekeerd waren durf ik niet te geloven. Ik ons huis werden geen vloeken of ijdele woorden gehoord. Mijn vader was een stil man, hij sprak weinig, maar liet geen ijdelheid of ongeregdheid toe. In uitspattende zonden ben ik dus niet opgevoed. Ik herinner nog duidelijk dat ik als kind van 9 jaar een besef had van bekering. Ik zei dan tegen de kinderen waar ik mee speelde: 'Als wij niet bekeerd worden dan gaan wij naar de hel.' Want dat stond mij helder voor de geest en ik was bang voor de hel. Ik ging ook steeds het bos in om te bidden. In die tijd werden er in Zwartsluis veel mensen bekeerd onder de prediking van ds. Brink en ds. Medina. Met beiden heb ik nog veel contact gehad na mijn bekering. Zij waren voor mij tot nader onderwijs.

Indrukken verdwenen

Maar bij het opgroeien is alles weer verdwenen. Met mijn twaalfde jaar waren alle indrukken over, want ik had omgang met de meest goddeloze jongens. Alle avonden liep ik mee op straat, in het uitvoeren van allerlei kwaad. Voor grote zonden werd ik bewaard, zoals vloeken, dronkenschap, viooldansen of kaarspelen, daar had ik een afkeer van. Hoewel het één keer op een avond was, op 16-jarige leeftijd, dat ik op een gezelschap werd overgehaald tot het kaartspel en ik won acht stuivers. Maar op het einde zei ik: 'Dat is de eerste keer, maar ook de laatste keer in mijn leven dat ik met kaarten speel'. Ik heb het daarna nooit meer gedaan.

Toch groeide ik op in de zonde en de ijdelheid, zelfs zover, dat het minste besef niet meer overbleef dat er een God was tegen Wie ik zondigde. Ik ging steeds verder in de zonde en de wereld. Op het laatst kwamen er geen gedachten meer in mij op over dood en eeuwigheid. Dit duurde tot ik 23 jaar oud was.

In 1796 brak er te Zwartsluis een besmettelijke ziekte uit, waar veel mensen aan gestorven zijn. Mijn vader leed al lang aan deze ziekte, maar beterde uiteindelijk. Mijn moeder kreeg het ook en is eraan gestorven. Op de dag dat zij begraven is, werd ik ook ziek en kreeg dezelfde koorts. Het was zó erg dat ik wel veertien dagen mijn verstand kwijt was. Allen dachten dat ik zou sterven, zo zwak was ik. Met drie mensen moesten ze mij helpen. Maar de Heere heeft mij weer opgericht. O, als ik daarover denk, Gods wondervolle bewaring, ook vóór mijn bekering. Ik ben dikwijls in het voorportaal van de dood geweest, in het water gelegen en drie keer weggezonden en gelukkig nog gered geworden.

Wat is Gods lankmoedigheid groot geweest over mij, een dergelijk grote zondaar, die tegen alle roepstemmen in, zich bleef verzetten. Er kwamen nauwelijks nog gedachten in mij op over dood en eeuwigheid, of over de noodzakelijkheid van de bekering. Deze treurige omstandigheden bleven tot de tijd toen ik met die gevaarlijke ziekte bezocht werd. Toch heeft de Hesere mij hiervan genadiglijk weer opgericht

Toen ik weer beter was en op een tijd alleen in huis zat, kwam ds. Hugenholtz met een bekeerde ouderling, om huisbezoek te doen.

De dominee vroeg of ik geen vrouw, vader of moeder had. Toen hij mijn moeder noemde ontroerde ik zo geweldig dat ik geen antwoord geven kon. Daarom nam de ouderling het woord en daar hij in de buurt woonde wist hij van de ziekte, wat deze bij ons teweeggebracht had, hoe ik voor de poorten van de dood gelegen had, maar door een genadig God nog gespaard was.

Toen sprak de dominee verder tot mij: 'Maar jongen, dan heeft God Zijn lankmoedigheid nog over u uitgestrekt en u nog tijd tot bekering gegeven, maar het zal wat zijn om nog langer in de wereld en de zonde verder te gaan.'

Wat hij verder nog zei, weet ik zo nauwkeurig niet meer, maar die woorden zonken zó diep in mijn hart, dat ik in tranen uitbarstte en zijn woorden ben ik nooit meer kwijtgeraakt.

Het werkte geen bekering uit, maar ik kon ook niet meer gerust in de zonde doorleven. Ik zocht mijn leven te beteren en mijn levenskoers te veranderen. Ik verliet de goddeloze gezelschappen en zocht andere vrienden op, die wat netter leefden. Ik liep 's avonds ook niet meer over straat, maar ging naar een avondschool en naar de zangschool, waar ik psalmen leerde zingen en de muziek leerde. 's Zondags ging ik trouw naar de kerk.

Ik dacht dat ik het toen al aardig ver gebracht had, maar eigenlijk was ik een mij veel inbeeldende farizeeër. Ik bestrafte andere mensen als zij vloekten, maar leefde zelf in de zonde en in de wereld. Ik wilde God en de wereld gelijk dienen en wist niet dat hij, die een vriend van God wil zijn, ook een vijand van de wereld moet zijn.

Zo heb ik doorgeleefd tot mijn zesentwintigste jaar, want toen werd de Heere mij te sterk. O, als ik nog denk, hoe lang ik het tegen de Heere uitgehouden heb, tegen licht en beter weten in, dan ben ik nog verwonderd over Gods lankmoedigheid, in het verdragen van zo'n zondaar. Maar toen werd het *de tijd der minne*.

Als God werkt

Ik had verkering met een meisje, wat later mijn vrouw geworden is. Wij leefden tot hiertoe beiden in de wereld en de zonde. Maar het behaagde de Drie-enige Verbondsgod om mijn meisje, de eerste zondag in maart 1800, krachtadig aan haar verloren staat te ontdekken onder een preek van dominee Duin, over de woorden: *'Maar de droefheid naar God werkt een omberouwelijke bekering tot de zaligheid; maar de droefheid der wereld werkt de dood.'* (2 Kor. 7: 10) Zij gevoelde zich radeloos en reddeloos.

Ik wist dit nog niet, maar ging de volgende dinsdagavond naar haar toe en sprak met haar voor het open raam. Ik vroeg haar of zij met mij meeding, waarop zij ontkennend antwoordde. Toen vroeg ik of zij de volgende avond wel meeding naar het huis van haar ouders. Het was die dag biddag. Maar ook hierin sprak zij ontkennend. Toen werd ik boos en vroeg: 'Acht je en dag die van mensen ingesteld is heiliger dan Gods dag? De biddag is maar van mensen ingesteld, maar de zondag is een goddelijke instelling. Op zondagavond ga je wel mee naar je ouders. Je zult mij de eerste weken niet meer zien'. Toen liep ik boos weg. De volgende dag ging ik naar de kerk en bracht die dag verder thuis door.

De volgende week donderdag werd ik de hele dag geprikkeld om naar haar toe te gaan, hoewel ik het tegenwerkte omdat ik anders tegen haar gesproken had. Maar ik kon mijzelf niet tegenhouden, dus liep ik boos naar haar toe, om ze nog eens goed de waarheid te zeggen. Zwartsluis ligt in de buurt van de gehuchten, Buitenkwartier, De Schans en Nieuwe Sluis. Mijn meisje woonde in Buitenkwartier, haar ouders aan De Nieuwe Schans en ik aan de Nieuwe Sluis. Toen ik bij De Schans was gekomen kwam mij in gedachten om eerst naar haar ouderlijke woning te gaan, om te zien of zij daar misschien was. Normaal deed ik dat niet, maar volgde nu de aandrang op.

Toen ik bij de woning kwam, hoorde ik haar schreien en vroeg mij af wat er aan de hand was. Haar vader was een bekeerde man en die hoorde ik zeggen: 'Ja kind, de farizeeër en de tollenaar gingen samen naar de tempel. De farizeeër dankte God dat hij niet was zoals de andere, de tollenaar, hij vaste tweemaal per week en gaf de tienden van alles wat hij had. Maar de tollenaar, van verre staande, durfde zelfs zijn ogen niet opslaan naar de hemel. Maar hij sloeg op zijn borst en zei: *'O God, zijt mij zondaar genadig!'* (Luc. 18: 13b). Mocht je zo'n tollenaar worden, lieve dochter!

Daar greep de Heere mij in het hart, want die woorden grepen mij zó aan, dat zij diep in mijn hart zonken, alsof ik zelf aangesproken werd. Ik riep uit: 'O God, zo'n farizeeër ben ik, maar mocht ik ook zo'n tollenaar worden'. Hierop kwam mijn meisje uit de deur, met tranen in haar ogen en een zakdoek in haar hand. Toen ze mij zag zocht zij haar droefheid te verbergen. Ik vroeg: 'Wat scheelt eraan, waarom schrei je zo?' Zij antwoordde: 'Niets'. Maar ik zei: 'Dat kan niet, want mensen die tot deze jaren gekomen zijn schreien niet, of er moet iets zijn.' Maar zij durfde het mij niet zeggen. Toen zei ik: 'Zal ik het je eens vertellen? Je ziet dat je weg niet goed is, dat je veranderd en bekeerd moet worden. Waarom heb je mij dat niet gezegd? De weg die jij nu wilt gaan, wil ik op dit ogenblik ook kiezen.'

Maar zij antwoordde: 'Ach, ik kan mij met heel de wereld niet meer bemoeien en wil dat wij nu maar van elkaar scheiden. Ik zei: 'Daar ben ik geheel mee tevreden'. Zo zijn wij van elkaar gescheiden met een voornemen des harten om de Heere te zoeken. Zo krachtig was ook ik ontdekt aan mijzelf.

O, wat een wonder, een jongen en een meisje, beiden in de wereld met elkaar levende, in één week krachtadig aan zichzelf ontdekt. Drie jaar later getrouwd en samen voor de Heere ingewonnen!

Een verslagen mens

Ik ging nu terug als een verslagen mens en zag mij voor eeuwig verloren, ik kon namelijk niet voor God buigen! De volgende zaterdagavond, toen ik alleen thuis was, kwam de schoolmeester met zijn broer. Bij hem had ik het zingen geleerd en nu vroeg hij of wij samen een muziekstukje zouden zingen, daar hij het niet kende en het toch graag wilde horen. Ik kende die broer niet en dacht liever te schreien dan te zingen. Toch zongen wij enkele gezangen, gemaakt door Schutte, maar intussen had ik een schreiende ziel.

Toen zij weg waren viel ik voor de eerste keer voor God neer en ik kon niet anders bidden dan het tollenaars gebedje: *'O God, zijt mij zondaar genadig!'* Ik dacht: 'Zouden er ook bekeerde mensen zijn, die dat ook kennen en toch bekeerd zijn'. Zo dom was ik, dat ik niet één bekeerd mens kende. Eindelijk kwam mij een bekeerde man in gedachten. Het was Jan Douwen, die bij ons op school geweest was om te leren lezen. Hem had ik wel eens over bekering horen spreken.

Ik ging naar hem toe en vertelde hem wat mij scheelde, dat ik mijn verloren toestand inzag en geen raad meer wist. Hij raadde mij aan dat ik maar veel moest bidden, met het vragen of de Heere mij mijn ellendige toestand maar recht mocht leren kennen.

Ik ging weg en volgde zijn raad op. De volgende dag was het zondag ging ik naar de kerk en hoorde ds. Duin preken. Hij was een bekeerde man en sprak duidelijk over het lijden van Christus. Onder het zingen van Psalm 119: 3 kreeg ik duidelijk te zien dat ik de Geest nodig had om mij te bekeren, wan ik was maar steeds in eigen kracht bezig.

Diezelfde middag sprak ds.C.W.P. Hugenholtz (geb. 1765; van 1791-1800 te Zwartsluis) over het vierde gebod van de Heidelberger Catechismus. Toen hij sprak over het schenden van de rustdag, vielen mij die woorden zó in het hart, dat ik zeggen moest: 'Ik ben die man'. Elk woord wat hij sprak waren voor mij als een vuur en een hamer. Daar zag ik wat voor sabbatschender ik was, hoe ik steeds die dag ontheiligd had. Ik kon mij niet bedwingen en snikte steeds hardop. Ik had wel willen roepen: 'Ja dominee, ik ben die man, die sabbatschender.' Maar de Heere weerhield mij hiervan. Toen ik uit de kerk kwam wachtte mijn zus mij op en zij vroeg wat er aan scheelde. Ik zei: 'Ik zie en geloof dat ik voor eeuwig verloren ben en dat er voor mij nooit meer genade te vinden is.' Zij zei: 'Zie je dat, datzelfde zie ik ook.' De Heere had ook mijn zus aan haarzelf ontdekt. Zo gingen wij samen schreiende naar haar huis.

Toen wij op de Nieuwendijk kwamen, kwamen wij een vrouw tegen die bij ons bleef staan. Zij vroeg ons wat er aan scheelde dat wij zo bedroefd waren. Ik vroeg: 'Vrouw, moet u nog vragen wat eraan scheelt? Ik zie dat ik voor eeuwig verloren ben, dus scheelt er genoeg aan, maar als u niet bekeerd wordt, dan gaat u ook verloren'

Die vrouw ging weg en wij gingen naar de woning van mijn zus. Wij schreiden steeds en waren niet te troosten. Ik ging later weer naar huis, als een radeloos mens, die niet kon zuchten of bidden. Alles was voor mij gesloten. Zag ik op tot God, dan zag ik niets dan een heilig en rechtvaardig Rechter, Die ik door mijn zonden vertoorn had en Die mij nooit genade kon bewijzen.

1.2 Een doorgaande overtuiging

De volgende week werd ik steeds dieper ingeleid in mijn droevige toestand, ik zag duidelijk dat ik onder de vloek en toorn lag. Dat er voor mij niets anders te wachten was dan een eeuwige rampzaligheid, omdat ik de gehele wet van God overtreden had. Ik raakte zo in de wanhoop dat ik een einde aan mijn leven wilde maken, want de vijand maakte mij wijs, hoe langer ik zou leven, hoe meer zonden en hoe zwaarder straffen mij zouden treffen. Op genade hoefde ik nooit te hopen, want ik had te lang gezondigd. Dit ging zover dat ik dacht de angsten van de hel al in mijn ziel te gevoelen, want sterk rustte de toorn Gods al op mij en dat duurde al de hele week.

Ik vertelde mijn innerlijke gevoelens aan een kameraad waar ik mee werkte. Wij waren samen aan het stoken, met een brandende bos riet in de hand, om zo een plank krom te laten branden. Ik kon mij niet meer inhouden en zei: 'O Hendrik, als wij onze vinger in dat vuur moesten houden totdat hij verbrand was, wat een pijn zou dat zijn; en als wij niet bekeerd worden dan moeten wij eeuwig in de hel branden.' Hij zei hierop: 'O, scheelt jou dat, ik wist niet waarom je toch zo stil was.' Ik sprak in die tijd haast niet. Om het ontzag van God dat op mijn ziel rustte, ging ik als verslagen mijn weg met mijn pet over mijn ogen.

Het gebeurde op een keer toen ik zo liep, dat de woorden voor mijn geest kwamen: *'Kunt gij de bruiloftskinderen, terwijl de Bruidegom bij hen is, doen vasten?'* (Luc.5:24b). Toen zei ik 'Nee, Heere'. Ik wist niet waar het vandaan kwam en ik bleef dezelfde, de hele week bleef die angst mij bij. Mijn gebed was gedurig of ik de werkelijkheid van mijn zonde leerde inzien.

Het gebeurde daarna dat ik aan de buitenkant van een schoorsteen, op een schip werkte, dat ik opeens de grootheid van mijn zonde leerde inzien. Zij schenen mij te reiken van de aarde tot de hemel en ik meende dat ik er onder wegzonk. Daarna durfde ik niet meer vragen om inzicht in de grootte van mijn zonden.

In die week liep ik op een dijk en werd bepaald bij Gods lankmoedigheid, zodat ik stil bleef staan op de weg en zei: 'O God, hoe kunt U mij nog verdragen, zo'n monster in de zonde'. Ik was verwonderd dat de Heere mij nog steeds niet in het verderf had laten verzinken. Ik had het goed moeten keuren, als Hij mij voor eeuwig had willen verstoten.

Een vreselijke dag

Ik heb een dag gehad, die ik nooit zal vergeten, het was of ik een hele dag niet anders dan een geopende hel voor mij zag en de satan gereed om mij daarin te trekken. Gelijk werd ik ook bepaald bij de kortstondigheid van mijn leven, dat God in één ogenblik mijn adem kon wegnemen, zodat ik dacht in het verderf te storten. Diezelfde avond maakte de duivel mij wijs dat ik die nacht zou sterven en dan voor eeuwig verloren gaan. Ik geloofde het zo zeker dat ik mijn gereedschap niet opruimde, maar alles liet liggen, bij mijzelf denkend, ik kom toch niet meer aan het werk.

Toen ik thuis kwam ging ik met mijn hoofd tegen de muur zitten, als een verslagen mens. Toen mijn vader thuiskwam van zijn werk vroeg hij of ik het vuur nog niet aangemaakt had en het water gewarmd. Ik antwoordde hem toen: 'Deze nacht moet ik sterven, het is niet meer nodig dat ik dit voor de laatste keer nog doe.' Toen ik zag dat mijn vader bedroefd werd, zei ik tot hem: 'O vader, schrei over mij maar niet, maar over uzelf, want als u niet bekeerd wordt dan zult u net als ik verloren gaan.' Mijn vader zei toen: 'Ik geloof niet dat de weg zo is, want wat

zei de Heere Jezus tot Thomas?: *‘Omdat gij Mij gezien hebt, Thomas, zo hebt gij geloofd, zalig zijn zij die niet zullen gezien hebben en nochtans zullen geloofd hebben’* (Joh. 21:29b). Ik geloof dat voor zulke mensen de Heere Jezus in de wereld gekomen is.

Ik werd door deze woorden van mijn vader wat rustiger en mijn benauwdheid verminderde. Kort daarna kwam mijn broer binnen en vader zei tegen hem: ‘Nu is er iets mis met onze Egbert, hij zegt dat hij deze nacht moet sterven en voor eeuwig verloren zal gaan’. Mijn broer zei toen: ‘Toen oom en tante bekeerd werden en zij in zulke bestrijdingen waren, sloegen zij de Bijbel wel eens open en wat daar dan stond, dat geloofden zij’. Hoewel hij in zijn onkunde sprak, was het voor mij toch een middel. Ik zei dat dan ook te zullen doen en wat aan de linkerkant staat zal ik geloven. Ik sloeg de Bijbel open en links las ik de woorden: *‘Jezus dan zeide tot de Joden die in Hem geloofden: Indien gijlieden in Mijn Woord blijft, zo zijt gij waarlijk mijn discipelen. En zult de waarheid verstaan en de waarheid zal u vrijmaken’* (Joh. 8:31-32).

Hierdoor kwam ik geheel tot rust en kreeg weer moed, want daar was mogelijk nog genade voor mij. Mijn broer gaf mij een boekje van John Bunyan *Komst en welkomst tot Christus*. Ik begon daarin te lezen en mijn ogen werden geopend, want voordien was alles wat ik las, als een verzegeld boek voor mij. Ik las daarin en kwam tot het stuk over de zonde tegen de Heilige Geest. En daar lag alles weer stuk, ik had die zonde gedaan en daar was geen genade voor.

Ik ging naar Jan Douwen en hij vroeg mij: ‘Wat is die zonde dan?’ Hierop moest ik antwoorden dat ik het niet wist. Daarop zei hij tot mij: ‘Hoe kun je nu zeggen die zonde gedaan te hebben als je niet weet wat deze zonde is.’ Dit was weer een middel waardoor ik uit deze strik geraakte.

Op bezoek bij ds. J. Duym

Daarna werd ik overtuigd van mijn onwaardigheid, uit Psalm 51, 130, 25 en meer andere Psalmen. Ik durfde soms het Psalmboek niet openen, omdat ik God daarmee zo vertoornd had, op de zangschool. Wanneer ik in het verborgen op mijn knieën kwam, was het steeds of de satan aan mijn rechterhand stond om mij weg te jagen, maar hij kon mij nooit weg krijgen.

Toen ik een keer in het verborgen op mijn knieën lag, maakte de satan mij wijs dat ik maar moest ophouden met bidden, het kon mij toch niet helpen, ik moest toch in het verderf storten. Ik riep uit: ‘O God, al moet ik dan voor eeuwig verdoemd worden, dan wil ik U toch daarin nog verheerlijken.’ Daarop kwam mij voor dat dit onmogelijk was, iemand die zo’n begeerte had zou nooit in de hel komen. Hierdoor kreeg ik weer nieuwe hoop en hield des te sterker aan bij de Heere.

De daarop volgende zondag ging ik naar ds. Duim, (geb. 1771, van 1797-1803 te Zwartsluis) waar een oom van mijn meisje zat. Hij was een bekeerde man en zei tegen ds. Duim: ‘Dat is nu die persoon die met mijn nicht verkering had. Zij hebben samen de duivel gediend en nu verlaten zij elkaar. Ik zou wensen dat zij nu samen de Heere zouden dienen.’

De dominee zei tegen mij: ‘Wel jongen, zoek jij maar eerst het koninkrijk Gods en Zijn gerechtigheid en alle andere dingen zullen u toegeworpen worden.’ Dat was mij naar het hart gesproken, want dat was mijn keus. Daarna vroeg de dominee hoe het met mij ging. Ik zei: ‘Och dominee, ik zie dat ik voor eeuwig verloren ben en dat er nooit genade voor mij is, ik moet uit die benauwdheid spreken’. Zo vertelde ik hem alles wat ik meemaakte en voegde er nog aan toe: ‘Nu dominee, als ik mijn zonden maar van harte kan gevoelen, beschreien, betreuren en belijden kan voor God, dan voel ik iets in mijn hart, waardoor ik mij duidelijk bewust ben dat ik nooit zoveel vermaak in de zonde en in de wereld gehad heb, dan wat ik nu gevoelde.’

Hierop zei de dominee: ‘Dat is al een uitvloeisel van Christus.’ Zo ging hij verder met het verklaren van de weg des Heeren, in het voornemen tot de eeuwige verkiezing, de vierschaar van God en als de tijd der minne daar was, kwam de Zoon voor, Die zei: ‘Vader, voor die zondaar is de tijd der minne aangebroken, geef hem Uw Geest en trek hem tot Mij, Ik heb verzoening voor hem gevonden.’ Dan zag de Vader de zondaar niet aan in zichzelf, maar in Zijn Zoon, want in Zijn vijanden kon Hij niet werken. Daarop volgt dan de rechtvaardigmaking in de consciëntie van die zondaar. En zo is er ook nog een dagelijkse rechtvaardigmaking nodig, omdat ook de gelovigen het nog dagelijks bederven. De zondaar wordt dan vrijgesproken van schuld en straf en hij ontvangt een recht tot het eeuwig leven.

Ik kan niet zeggen hoe ik mij gevoelde onder dit gesprek, maar mijn hart was opgetogen en vol hoop ging ik naar huis.

Bij ouderling Van Riezen

Maar de daarop volgende maandag gevoelde ik mij weer hopeloos. Toen sprak ouderling Van Riezen mij aan, die vroeg of ik die avond bij hem thuis wilde komen, om een pijpje te roken. Ik nam het aanbod aan en ging die avond naar hem toe. Hij vroeg mij hoe het was, waarop ik antwoordde dat ik mij voor eeuwig verloren zag en dat er voor mij nooit genade zou zijn.

Hij vertelde mij toen dat ik eens een bijzonder middel in Gods hand geweest was voor hem. Op een zondag kwam er een schip met Engelsen in Zwartsluis en de oranje vlaggen werden uitgestoken. Een neef was toen voorbij gegaan in een dronken toestand, zingend door de straat. Ik was hem tegengekomen en had hem bestraft door te zeggen: ‘Weet je wel dat het vandaag zondag is en stel je jezelf zó aan?’ Dit had onze ouderling toen gehoord en

had bij zichzelf gezegd: 'Dit is nu een natuurlijke jongen en die heeft nog een recht besef van de zondag, maar waar blijf ik? Ik ben vanmorgen aan het Avondmaal geweest en heb vanmiddag de vlag uitgestoken, waar moet dat met mij heen?'

Toen antwoordde ik hem: 'O man, wilt u nog wat goeds in mij zien? Als u wist welk een monster ik was dan zou mij niet in huis willen hebben, want er is geen groter zondaar dan ik ben. Ik kan niet geloven dat er genade voor mij is. Ik moet nu uit mijn benauwdheid spreken.' Ik vertelde hem nader hoe het met mij was en zei: 'Paulus heeft niet de waarheid gezegd toen hij schreef, de grootste der zondaren te zijn, want hij kon zeggen dat het in onwetendheid gedaan was. Maar ik heb tegen beter weten in en tegen het kloppen van mijn consciëntie en tegen overtuigingen in gehandeld en het zolang tegen God uitgehouden.'

Toen antwoordde Van Riezen: 'Ik denk dat de Heere Jezus al met uitgebreide armen staat om je te ontvangen.' 'Ik zei toen: 'O man, als dat waar was dan had ik de Heere Jezus allang gehad.' Want ik dacht dat ik gewillig was, maar dat de Heere Jezus mij niet wilde aannemen.

Ik ging daarna naar huis en daar vroeg mijn vader hoe het gegaan was. Ik zei hem dat ik daar niet meer naar toe zou gaan. Die man is van het *nieuwe licht* daar is alles zo ruim, hij praat zo gemakkelijk over de Heere Jezus.

Maar mijn vader zei: 'Hij is de meest stijve en ouderwetse man die in heel Zwartsluis woont.' Ik liet echter weten dat hij mij niet meer zou zien. Ik was zó bang dat ik mij voor eeuwig zou bedriegen.

1.3 Weer contact gezocht met Magteltjen

In diezelfde week kreeg ik van Magteltjen een bericht of ik weer eens bij haar wilde komen. Zij wilde mij graag spreken omdat wij elkaar in twee weken niet gezien hadden. Zij had namelijk wat ruimte gekregen, door het toevluchtnemend geloof tot de Heere Jezus. Zij mocht vertrouwen dat Hij de hand van genade aan haar gelegd had en haar niet begeven noch verlaten zou.

Toen ik bij haar kwam greep zij mij bij de hand en zei: 'De Heere heeft ons aan de leiband en Hij zal ons nooit loslaten.' Maar ik zei: 'O, Magteltjen, laten wij onszelf toch niet voor eeuwig bedriegen, daar ben ik zo bevreesd voor. Het zal wat zijn, voor eeuwig bedrogen uit te komen.'

Zij gaf als antwoord: 'Ik kan het niet alleen voor mijzelf, maar ook voor jou geloven.'

Hierop antwoordde ik: 'Het geloof van jou kan mij niet helpen; ieder zal door zijn eigen geloof moeten leven.'

Wij gingen daarna samen naar het huis van haar vader.

Deze sprak met ons over het werk van de bekering. Vanaf die tijd zijn wij weer bij elkaar gekomen en gingen samen dikwijls naar het volk des Heerren. Wij spraken dan over niets dan over onze eeuwige belangen.

Als ik 's zondags in de kerk kwam had ik weinig aan de verklaring van de tekst, maar als de dominee in de toepassing de onbekeerde mensen aansprak dan dacht ik, onder deze mensen niet langer meer te behoren. Maar sprak hij tot Gods volk, dan durfde ik mij daar ook niet bij rekenen. Sprak hij tot zoekende zielen, dan dacht ik daarbij te behoren en ging dan wel eens bemoedigd naar huis.

De noodzaak om te geloven

De volgende maandag kwam Van Riezen weer bij ons thuis en hij vroeg of ik 's avonds weer naar hem wilde komen. Ik nam dit aan en nam mijn broer ook mee. Toen wij de deur openden was ik liever weer terug gegaan. Daar zaten verschillen voorname bekeerden, die hij verzocht had, met de bedoeling dat zij mij zouden horen spreken. Hij wees mij naast de belangrijkste een plaats. Hij was een man met veel licht, met wie ik later veel gesproken heb en die dikwijls een middel in Gods hand was. Hij was schoolmeester.

Hij vroeg hoe het mij ging, waarop ik zei: 'O meester, ik ben voor eeuwig verloren en al aan de wanhoop overgegeven geweest. Als God mij niet bewaard had was ik er niet meer geweest. Ik ben op weg geweest om mij te gaan verdrinken, maar ben daar krachtadig van teruggewhouden. Het is nog steeds een hopeloze zaak, maar als ik mijn zonden recht mag betreuren en belijden, dan krijg ik daarin wel eens moed.'

Hij vroeg mij of ik geen werk had met de Persoon van de Heere Jezus. Ik gaf hem als antwoord dat ik dat niet zo kon zeggen, maar dat ik wel wist de Heere Jezus nodig te hebben, maar dat ik niet zomaar tot Hem kon komen. Ik gevoelde mijn schuld tegen God. De meester antwoordde mij zeer tot mijn bemoediging.

Toen sprak een van de anderen: 'Ja, men spreekt veel van het geloof, maar wat is het geloof? Een gave van God, als zijnde een werkzame daad van de ziel, dat God door Zijn Heilige Geest in het hart werkt en daaruit werkt de ziel door het geloof.'

Die woorden zonken diep in mijn hart, zodat ik uitriep: 'O Heere, mocht U mij dat geloof ook schenken. Dat ik maar eens geloven kon dat U de hand van genade aan mijn ziel gelegd had.'

Hierom bleef ik de hele avond zuchtende. Zij spraken samen nog over, wat het wezen zal voor de vromen, na de opstanding. Dat zij de engelen in snelheid zouden gelijk wezen en op een wenk uit de hemel, op de verheerlijkte aarde zouden zijn.

Ik herinner mij nog hoe ik onder dit gesprek was. Ik zag de mensen aan alsof zij engelen uit de hemel waren en ik hield hen voor volmaakt heilig. Dat geloofde ik en voelde ook een liefde tot hen, wat ik niet kon uitspreken.

Liefde tot Gods volk

Toen wij naar huis liepen vroeg mijn broer hoe ik het daar gehad had. Ik zei dat ik die mensen daar zo lief gekregen heb en dat ik ze wel naar huis had willen dragen, een voor een, zo zij dat gewild hadden. Ik heb mijn eigen vader en moeder nooit zó liefgehad, als ik deze mensen heb gekregen.

Mijn broer stemde dat toe, maar toch kende hij dat niet, hoewel hij er wel van overreed was. Ik durf niet geloven dat hij bekeerd was, (Zijn lot in nu reeds, nu ik dit schrijf, voor eeuwig beslist).

Toen ik thuis kwam viel ik op mijn knieën, bij de tafel en riep: 'O God, Uw volk heeft gezegd, dat het geloof een gave van U is en dat U het door de Geest in het hart moet werken. Schenk ook mij dat geloof. Kon ik maar geloven dat U de hand van genade aan mij gelegd hebt. Uw volk geloofd het van mij, maar zelf kan ik het niet geloven en wat zal het mij dan helpen.' Daar lag ik wel een half uur en riep aanhoudend om geloof, maar ik bleef dezelfde.

Opent uwen mond

Uiteindelijk stond ik op met een zucht: 'Ach Heere, er is voor mij toch geen raad, ik moet toch omkomen?' Zo ging ik voor mijn bed zitten en het was alsof er een stem uit de hemel tot mij in het hart kwam:

*Opent uwen mond;
Eis van Mij vrijmoedig,
Op Mijn trouwverbond;
Al wat u ontbreekt,
Schenk ik, zo gij 't smeekt,
Mild en overvloedig* (Psalm 81: 12)

Ik viel op de vloer op mijn knieën en riep vol verwondering uit: 'O, God, dat is Uw Woord en dat spreekt U door Uw Geest tot mijn ziel. Maar wat zal ik smeken? Leer mij door Uw Geest wat mij ontbreekt. O Heere, schenk mij het voorrecht eens te mogen geloven, dat U de hand van genade aan mij gelegd hebt en dat het Uw werk is.' Daarop kwamen de woorden met kracht in mijn hart:

*De HEER is zo getrouw, als sterk,
Hij zal Zijn werk
Voor mij vol-enden;
Verlaat niet, wat Uw hand begon,
O Levensbron,
Wil bijstand zenden.* (Psalm 138: 4)

Eigenlijk staat er: 'Aan mij volenden'. Maar de Geest weet het Woord toe te passen, want de toepassing was persoonlijk. Daarom riep ik vol verwondering uit: 'Nu hebt U de hand van genade aan mij gelegd, en gezegd, Uw werk niet te laten varen. Nu hebt U mij het geloof geschonken en mocht U het zó sterk in mij werken, dat de duivel het er nooit uit zal krijgen.' Daarop kwamen mij deze woorden, met dezelfde kracht voor de geest: 'Duiwel, dood, noch hel, zullen u scheiden van de liefde van Christus.' Hierdoor werd ik als het ware verslonden en riep in verwondering uit: 'O God, waarom wilt U zulke wonderen aan zó'n onwaardige als ik ben doen?'

Ik begon te zingen Psalm 146:1:

*Prijst den HEER met blijde galmen;
Gij, mijn ziel hebt rijke stof;
'k Zal, zolang ik leef, mijn Psalmen
Vrolijk wijden aan Zijn lof;
'k Zal, zo lang ik 't licht geniet,
Hem verhogen in mijn lied.*

Ik bleef op mijn knieën liggen en wilde zo wel blijven liggen. Het scheen mij toe of ons hele huis glinsterde van Gods heerlijkheid. Uiteindelijk kwam ik al zingende op bed en viel in slaap.

De Zaligmaker aangewezen.

De volgende morgen werd ik in dezelfde toestand wakker. Met dezelfde Psalm in mijn hart zingend, ging ik naar mijn werk.

Kort daarna begon het zo hard te regenen dat wij ons werk moesten onderbreken. Daarom ging ik met mijn zaag naar de smid, om die te laten scherpen. Toen kreeg ik zó veel in mijn gemoed, dat ik alles vergat en naar Van Riezen liep. Daar viel ik op een stoel neer en kon van aandoening niets zeggen. Van Riezen vroeg wat er aan scheelde. Eindelijk riep ik uit: 'O Van Riezen, er is een wonder aan mij gebeurd. Ik kan nu geloven dat de Heere Zijn hand van genade aan mij gelegd heeft en dat Hij Zijn werk aan mij volbrengen zal.' Daarna vertelde ik hem wat mij te beurt gevallen was. Hij liep naar zijn vrouw en vertelde haar wat mij overkomen was.

Diezelfde dag openbaarde de Heere Jezus nader aan mijn ziel, zodat ik Hem duidelijk, door het geloof, mocht zien, alsof ik Hem zag met mijn lichamelijke ogen. Ik keek naar de lucht en het scheen mij toe of ik de Heere Jezus, in al Zijn volheid, tegenover mijn zonden zag staan. Door dat gezicht werd ik vol verwondering, dat Hij in de wereld gekomen was om zondaren zalig te maken. In deze gestalte meende ik nu voor eeuwig genoeg te hebben.

Daarna kwamen mij verschillende beloften voor de geest, zoals: 'Gij zult aanzitten met Abraham, Izak en Jakob in het koninkrijk der hemelen.' Heel die week bleef ik in deze zelfde toestand. Ik werkte maar met hebbelijke (begerenswaardige) genade en verloor de Heere uit het oog. Ik kwam zo, als het ware, boven op de berg en dacht zo van kracht tot kracht voort te zullen gaan. Ik werd groot met mijzelf en meende nog wel predikant te zullen worden. Studie had ik dan niet nodig want de Heere kon mij door Zijn Geest wel leren.

Wanneer ik op het gezelschap kwam, of bij de vromen, dan was ik de man en zei dan wel: 'Ik moet spreken, of de stenen zullen spreken.'

1.4 Nader ontdekt

Zo was ik op een gezelschap waar wel 20 mensen bij elkaar waren, meest jonge meisjes. Een van die meisjes zei tegen mijn aanstaande schoonvader: 'Ja Brouwer, mocht het ons ook zo gaan als uw Magteltjen en Egbert, dat wij onze zonden maar recht mochten inzien'. Hierop antwoordde ik: 'Je bent nog niet met Christen in de modderpoel geweest, waar ik ook in geweest ben. De Heere heeft mij als met een breekijzer losgebroken van de zonde en Hij heeft mij het geloof als het ware ingeperst'. Zo hoog stond ik met mijzelf, niet wetend wat ik zei. Wat is de mens als het Petrus-vuur de overhand heeft. Er zaten oude vromen bij, die merkten wel dat ik niet recht stond, maar die durfden mij niet tegenspreken, omdat ik hun verteld had hoever het met mij gekomen was. Zij wisten hoe wonderlijk de Heere mij bewaard had, toen ik in de wanhoop verkeerde.

Dit duurde zo de hele week door, tot zaterdagavond. Toen werden Magteltjen en ik, met nog een ander, bij iemand uitgenodigd. Daar ging ik weer met dezelfde drang naar toe. Ik boog eerst mijn knieën voor de Heere, dat hij mij een sprekende mond mocht geven. Maar de Heere was van mij geweken, zonder dat ik het gemerkt had. Er waren vier mensen gekomen om naar mij te luisteren. Zij begonnen te spreken over het verdorven hart en hoe vast zij nog steeds aan de wereld zaten. Dat duurde wel een uur en ik kon niets zeggen. Toen vroeg de persoon die naast mij zat wat ik van dit gesprek dacht. Daarop zei ik: 'Ach man, dat kan ik niet verstaan, ik ken daar niets van.' Zij gingen nog verder met dit gesprek, maar het werd mij benauwd van hart. Het duurde nog tot negen uur, toen kon ik het niet meer langer uithouden en riep: 'O, Hestie, want zo heette die man, ik heb mij bedrogen, het is nog voor eeuwig mis met mij.' Hij zei: 'Dat liegt de duivel, wij geloven allen wel dat God de hand aan je gelegd heeft, maar je bent te ver weggelopen. Je durfde toch niet geloven je zonden bij de Heere Jezus kwijt te zijn geraakt?' Ik antwoordde hem: 'Nee, ik had alleen aan een toevluchtnemend geloof kennis.' Hij vroeg verder: 'Op welk grond zou je dan de eeuwigheid ingegaan zijn? Wees daarom voorzichtig en geloof dat de Heere je niet zal verlaten. Want wat hebben wij toch met een goedertieren God te doen, daar de Heere ons samenzijn nog als een middel in Zijn hand, voor jou wilde gebruiken. Onze bijeenkomst was alleen om jouw persoon. Je stond te hoog, maar wij durfden je niet tegenspreken.'

Ik stond van mijn stoel op en riep: 'Dit huis wordt mij te benauwd, ik moet er uit, heel de wereld is mij te benauwd.' Zo liep ik de deur uit en toen ik op de Nieuwesluizerdijk kwam, was het of de satan naast mij liep en mij influisterde dat ik mij voor eeuwig bedrogen had. Nu moest ik de moed maar opgeven, het voor mij nu te laat, want ik had niet alleen mijzelf, God en mensen bedrogen.

Dierbaar en noodzakelijk

Toen ik thuis kwam viel ik op mijn knieën voor de tafel neer, maar ik kon geen woorden vinden dan o en ach. Ik kwam zover dat ik met mijn gezicht op de vloer kwam en was zo bang, dat ik dacht dat God de grond onder mij wel vaneen kon scheuren en mij levend verslinden, om zo in de hel te storten. Uiteindelijk kwam ik op mijn bed en kwam in slaap. Toen ik de andere dag, het was zondag, wakker werd, kwam ik in een geheel andere toestand. De Heere Jezus openbaarde Zich opnieuw in Zijn dierbaarheid en noodzakelijkheid aan mijn ziel.

Nu zag ik pas recht hoe ik met de gestalte was weggelopen en de Persoon nog miste. Hoe nodig ik Hem had als Profeet, Priester en Koning. Dit maakte mij opnieuw werkzaam met de Heere Jezus.

Ik ging naar de kerk en op weg daar heen ontmoette ik Hestie al. Hij liep naar mij toe en vroeg hoe het nu met mij was. Ik zei: 'O man, ik had u lief, maar nu heb ik u nog veel liever omdat u het middel was om mij van mijn hoogten af te brengen, want nu zie ik pas in, hoe ik de Heere Jezus nodig heb, opdat ik opnieuw weer de toevlucht tot Hem mocht nemen.' Hij was blij en zei: 'De vijand heeft mij de hele nacht uit de slaap gehouden, omdat ik je alleen heb weg laten gaan en ik bevreesd was dat je wat zou overkomen.'

Zo gingen wij samen naar de kerk en ik luisterde met groot genoegen. Vooral toen de dominee in de toepassing tot de zoekende zielen sprak. Onder deze personen durfde ik mij weer rekenen en kon opnieuw geloven dat de Heere Zijn werk van genade aan mij begonnen was en het ook zou volbrengen.

Zo heb ik negen maanden doorgebracht, steeds met een toevluchtnemend geloof tot de Heere Jezus. Hoewel ook steeds weer onder zware bestrijding van de satan en het ongelooft. Het toevluchtnemend geloof beleefde ik ruim, zodat de vromen wel eens vroagden: 'Wat ontbreekt je dan nog, daar je steeds zo ruim van de Heere Jezus spreekt?' Daarop antwoordde ik: 'Ik heb een geloof dat mij tot aan de dood brengt, maar ik durf er niet de dood mee in te gaan. Ik moet toch een geloof hebben dat mij daarover brengt?' Daar gaven zij mij gelijk in en zeiden: 'Houd maar aan, de Heere zal het op Zijn tijd wel geven.

In die tijd mocht ik in een uitzierend geloof leven, zodat het mij steeds was alsof ik met arendsvleugelen opvloog naar de Heere Jezus. Ik mocht veel liefdesuitgangen in mijn hart ondervinden. Maar steeds volgde er weer strijd op. De satan kon mij niet met vrede laten, maar viel mij er steeds weer mee aan. Toch kon hij mij niet overwinnen. Gods Geest werkte zó krachtig in mij, dat de satan en mijn ongelovig hart steeds moesten wijken.

Het H. Avondmaal

Toen het de tijd van het H. Avondmaal was, ging ik met zó'n begeerte aan, als dat het nog nooit gebeurd was. Het was mijn begeerte dat de Heere Jezus Zich daar eens aan mijn ziel mocht openbaren, opdat ik al mijn schuld eens bij Hem kwijt mocht raken. Maar mijn begeerte werd niet vervuld, hoewel ik een ruime toegang tot de Heere Jezus vond. Maar ik was niet voldaan en er bleef een lege plaats in mijn hart over.

Diezelfde middag ging ik bij een predikantsweduwe thee drinken. Daar zaten ook enkele vromen, die zeiden hun begeerte aan het Avondmaal niet gekregen te hebben. Ik dacht: 'Moeten die mensen dat nog zeggen, moest ik dan niet tevreden zijn?' Dat lokte mij uit om wat te zeggen uit mij toestand. Dat ontlokte de weduwe te zeggen: 'Ja Egbert, maar je bent nog niet in de kreupelschool geweest'. Deze opmerking viel mij zo zwaar op mijn hart, dat ik al mijn opgewektheid kwijtraakte. De satan kreeg zoveel vat op mij dat ik niets meer kon geloven. Drie dagen lang ging ik daar onder gebukt. Op donderdagavond bezocht ik haar en zei: 'Het zal u wel verwonderen dat ik zo spoedig weer terug kom.' Maar zij antwoordde: 'Je komt mij niet teveel'. Ik vervolgde: 'Ik kwam vragen wat u onder de kreupelschool verstaat. Bedoeld u daarmee dat mijn werk niet goed is?' Zij zei: 'Wel nee, maar bij ons was vroeger een man die dat dikwijls zei.' Ze vroeg verder of ik wel werkzaam was met de drie ambten van Christus. Hierop antwoordde dat ik dat ik niet zuchten en niet bidden kon. Zonder dat mijn bezwaren opgelost waren ging ik terug naar huis. Thuis viel ik op mijn knieën en riep uit: 'Ach Heere Jezus, er is mij gevraagd of ik met Uw drie ambten werkzaam was, maar ik weet het niet, mocht U het mij ontdekken.'

De drie ambten van Christus

Daarop liet de Heere mij zien dat ik al lange tijd hiermee werkzaam geweest was, daar ik steeds weer bad, om door Hem geleerd te worden en dat Hij voor mij mocht intreden bij Zijn vader, tot verzoening van mijn zonden. Dat Hij mijn hart mocht reinigen van de zonde en daarover zou heersen. Hierin bestond namelijk het gebruik maken van Zijn drie ambten. Zo kwam ik weer van de zeef van de satan en kwam tot een ruim toevluchtnemend geloof.

Ook gebeurde het op een zekere tijd dat ik een bekeerde man zijn weg hoorde vertellen. Hij was een ruw goddeloos mens geweest en kon ook geen letter lezen. Hij vertelde hoe hij de redding voor zijn ziel gevonden had. Ja dat hij als opgetrokken was geweest. Toen kwam het mij voor de geest dat ik dat ook zo zou moeten ondervinden. Maar hierin stelde ik de Heere paal en perk.

Later kwam ik bij een schipper, die ik mijn werkzaamheden vertelde. Hij zei mij: 'Houdt zo maar aan, dat is de weg om vatbaar gemaakt te worden voor vrije genade.' Het duurde wel veertien dagen dat mijn uitgangen daarnaar waren. Toen kwamen mij de woorden voor: 'Beproof de geesten of zij uit God zijn.' Ik zei: 'Ach Heere, hoe zal ik de geesten beproeven? Leer mij door Uw Geest.'

Zo viel mij in gedachten dat de geest van die man en de geest waardoor ik werkte niet uit God waren. Daarna leerde ik om in afhankelijkheid werkzaam te zijn. Het was mijn verlangen of de Heere mij alleen naar Zijn wil mocht leiden. Ik was steeds zo levendig werkzaam met de Heere Jezus, dat ik maar uitriep: 'Ach Heere Jezus, wat houdt mij toch terug dat ik mij niet aan U overgeven kan en mijzelf aan U kwijt kan raken?' Toen zag ik dat de Heere Jezus gewillig was, maar dat de haper bij mij lag, dat ik niet wilde.

Zo zijn er altijd nog verborgen steunpunten die de mens bij zich heeft en geheime banden die hij niet ziet. Totdat de Heere hem losmaakt en van alles ontbloot, om een vlak veld voor Hem te maken en dat onze beste werken verdoemelijk zijn voor God. Dan eerst wordt hij een voorwerp van vrije genade.

Een oorzaak van eeuwige zaligheid

Ik ging nog enige tijd zo door, in het toevluchtnemend geloof tot op een bepaalde dag. Die dag werd er niet gewerkt en op die dag werd de Heere Jezus mij onmisbaar. Steeds viel ik op mijn knieën en riep: 'Ach Heere Jezus, redt toch mijn ziel en treedt voor mij in bij Uw Vader. Neem toch mijn hart zoals het is'. Ik dacht steeds, ik moet dat bedorven hart aan God kwijt worden. Het was mij of ik steeds met arendsvleugelen omhoog vloog. En vond een ruime toegang tot Hem. Maar toch had ik geen rust, want er bleef een holle plaats over in mijn hart, wat met niets minder vervuld kon worden dan met de borggerechtigheid van de Heere Jezus.

Ik hoorde de klok luiden en ds. Duim moest preken. Het was of ik daar naar toe geroepen werd en liep er naar toe. In het voorgebed van de dominee bepaalde de Heere mij bij de uitgangen van mijn hart. Ik riep: 'o God, dat zullen nu de beste werken zijn, maar waar is mijn hart nu?' Daar leerde ik de dood op mijn beste werken schrijven. En

riep: 'O Heere, had ik geen andere zonden gedaan dan deze en zou U nog rechtvaardig zijn wanneer U mij voor eeuwig wilde verstoten. Ik zou U nog voor eeuwig moeten billijken'. Ik kreeg zo'n helder inzicht in de rechtvaardigheid en de heiligheid van God, dat ik niet wilde dat er nog één deugd in God onvoldaan bleef. Zo bleef ik in dat rechtvaardigen en billijken van God staan en hoorde niets van het gebed.

Daarna las de dominee de tekst: *'En geheilgd zijnde, is Hij allen die Hem gehoorzaam zijn, een Oorzaak der eeuwige zaligheid geworden'* (Hebr. 5:9).

Eerst verklaarde hij hoe de Heere Jezus door Zijn lijden geheilgd was en voor wie Hij een oorzaak van eeuwige zaligheid geworden is. Toen openbaarde Zich de Heere Jezus aan mijn ziel, als Voorspraak voor mij, bij Zijn Vader. Daar mocht ik mijzelf laten zakken en zinken op Zijn Borggerechtigheid. Ik zag door het geloof dat Hij voor al mijn zonden voldaan had. En dat ik nu vrede had met God. Ja, dat al mijn zonden waren weggenomen. Ik gevoelde de vrede met God, die alle verstand te boven gaat, in mijn hart. Toen ik uit de kerk kwam riep ik uit: *'...ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij, en hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods...'* (Gal. 3:20).

Ik keek naar de huizen en alles wat ik zag leek mij anders, alles was met mij bevredigd. Nu was ik het eigendom van Christus en door Zijn gerechtigheid ben ik met God verzoend.

Toen ik thuis kwam zaten er twee vrome mensen aan wie ik vertelde wat mij geschonken was. Zij waren met mij verblijd. Maar voor het 10 uur was, kwam de satan op mij af, om mij te bestrijden. En mijn levendigheid was weg. Daar verloor ik mijn kracht, maar mijn geheugen verliet mij niet. Ik wist wat er gebeurd was, maar ik trok er geen sterkte meer uit. Dit duurde tot de volgende dag. Die avond mocht ik in het verborgen de zaken neerleggen en zeggen: 'Ach Heere Jezus, bent U nu mijn Borg en ben ik met de Vader bevredigd, mocht U het dan nader aan mij bevestigen'. Toen kwamen die woorden met kracht mij voor de geest: *'Ja, Ik heb u lief gehad met een eeuwige liefde, daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid.'* (Jer. 31:3b). Daarna werd ik teruggeleid in de weg die de Heere met mij gehouden heeft en waar langs Hij mij getrokken had. Ik werd opnieuw versterkt en bevestigd in het geloof en hierin mocht ik langdurig leven.

Toenemen in de genade

Ik mocht steeds toenemen in het geloof en het mocht ook elke keer weer vernieuwd worden. Op een zondagmorgen, vroeg, ging ik naar Meppel en na een half uur kwam er een zware onweersbui en er viel plotseling een harde slag, waarvan ik schrikte. Mij gebed was: 'Ach Heere, neem toch deze slaafse vrees van mij weg en geef mij een kinderlijke vrees, met heilig ontzag voor Uw majesteit'. Daarop kreeg ik zóveel vrijmoedigheid dat ik zei: 'O God, heb ik mij niet voor tijd en eeuwigheid aan U overgegeven, zo niet, dan doe ik het nu!' Ik werd zó levendig van hart, alsof ik tot een alleenspraak met God kwam. Het was eind april en het was een schrale tijd, want het leek of al het gras verdorren zou. Toen begeerde ik met de toestand van de kerk en het land tot de Heere te komen, maar ik durfde niet, vanwege de zonden die ik in Neerlands volk zag en om mijn eigen nietigheid. Ik stond als van verre. Toen kwamen mij de woorden van Abraham voor: *'... ik heb mij onderwonden te spreken tot den Heere, hoewel ik stof en as ben'* Gen. 19:27b).

Daarop kreeg ik een ruime toegang tot de genadetroon, want het was mij alsof ik met God sprak, als in een verzoende betrekking staande. Ik kreeg hoop dat de Heere ons niet overgeven zou en ik had toen niet gedacht dat de kerk nog zolang in het donker zou blijven.

In die toestand kwam ik te Meppel, voor dat ik het dacht. Die morgen kwam ik onder het gehoor van een misleidende predikant. Hierdoor verloor ik al mijn levendigheid. Zulke bijzondere dingen heb ik in die tijd steeds doorleefd. Toch bleef er altijd nog een haper over, dat ik God niet als een verzoend Vader durfde aanspreken. Dit kwam mij te groot voor en ik meende dat ik dat stuk ook moest leren kennen en ondervinden.

Ik sprak hier met een vrouw over, die mij zei, dat ik maar eens moest beginnen met het *Onze Vader* te bidden. Ik zei: 'Als ik het moet doen, dan is het mis, ik meen dat de Heere mij dit moet geven.'. Ik sprak er nog met een andere vrome vrouw over, die zei: 'Houd maar aan bij de Heere, uw weg is ook mijn weg. Die de Heere daar zó werkzaam mee maakt, wil Hij het ook geven.'

Ik gedenk uw zonden niet

Dit duurde nog tot een enkele jaren, nadat de Heere mij had opgezocht. Ik was in die tijd een hele week werkzaam, ik wenste tot eer van God te leven, omdat de Heere zulke grote weldaden aan mij bewezen had en mij uit zo'n grote nood en dood verlost had. Mijn hele leven moest nu voor de Heere zijn. Maar ik werkte daar in eigen kracht aan en wilde geheel zonder zonde leven. Toen kwamen mij steeds deze woorden voor de aandacht: *'Ik delg uw overtredingen uit als een nevel, en uw zonden als een wolk'* (Jes. 44:22a). Maar ik kon daar niet zuiver mee werken. Die zondag kwam ik in de kerk en ds. Duim las dezelfde woorden als zijn tekst voor deze dienst. Hij merkte hierbij op dat hier God de Vader als de eerste Persoon in het goddelijke Wezen voorkwam. Dus niet de Zoon of de Heilige Geest, maar de Vader sprak deze woorden uit, betekende: Ik delg uw zonden uit om de gerechtigheid van Mijn Zoon. Dit sprak mij aan en ik mocht geloven dat die woorden ook tot mij gesproken werden. Ik werd er werkzaam mee, door de Zoon, tot de Vader.

Toen ik thuis kwam ging ik naar mijn kamer en zei: ‘O Vader, hebt U mij nu in Uw Zoon aangezien en mij al mijn zonden vergeven, mocht u Zich dan ook eens in die betrekking als mijn verzoend Vader aan mij openbaren!’ Toen kwamen mij deze woorden met kracht in het hart: ‘Ik zal u tot een Vader en gij zult Mij tot een Zoon zijn’. Daarop riep ik uit: ‘Abba Vader, mijn Vader, door Christus.’ Daarna ging ik weer in huis en begon te zingen uit Psalm 31vers1:

*Op U betrouw ik, HEER der heren,
Op U, gelijk 't betaamd;
Ai, laat mij nooit beschaamd,
Van Uwen troon, terugge keren;
Help mij op mijn gebeden,
Door Uw gerechtigheden.*

Ik ging naar de reeds eerder genoemde vrome vrouw en zei: ‘Nu heeft de Heere mij geschonken de zaak waarover ik met u gesproken heb.’ ‘Dat dacht ik wel’, was haar antwoord en zij werd levendig.

Enige tijd later gebeurde het dat ik met een Drie-enig Verbondsgod werd ingelijfd. En ik zag toen dat ik met drie Personen in het Verbond stond. Ik mocht zo gelovig inzien hoe God, één in Wezen en drie in Personen was, wat altijd een verborgenheid voor mij geweest was. Dit kunnen wij niet begrijpen, maar moeten het geloven, omdat God Zich alzo in Zijn Woord openbaart. Daarna werd ik in de eeuwige Vrederaad en in de eeuwige verkiezing ingeleid. Daarin werd ik als het ware verslonden en riep in verwondering uit: ‘*O diepte des rijkdoms, beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijn wegen*’ (Rom.12:33). Verder kreeg ik nog in te zien hoe Gods volk steeds maar zegt, als het geloof levendig is: ‘Waarom aan zó'n ellendige als ik ben?’ Maar toen zag ik ook dat er geen *waarom* maar een *daarom* was, volgens het eeuwig welbehagen des Vaders en de eeuwige liefde. Dat was de enige grond!

1.5 Tot een huwelijk gekomen

Zware strijd!

Na het boven genoemde ben ik weer in een zware strijd gekomen. Na drie dagen hierin verkeerd te hebben ging ik op een avond naar een vrome schoolmeester, die de Heere dikwijls als middel voor mij gebruikt heeft. Toen ik daar kwam wilde hij mij vertellen wat hij die dag had ondervonden. Maar met tranen zei ik: ‘O, meester, spreek daar met mij maar niet over, want het is zó donker, alles wordt bij mij bestreden en ik kan niet geloven dat het nog het rechte werk des Heeren bij mij is.’ Hierop antwoordde hij mij: ‘Nu komt de duivel nog op klompen, zodat je hem kunt horen.’ Hij vervolgde: ‘Kom, laat ik je eens vertellen hoe de Heere je bekeerd heeft.’ Hij wist namelijk vanaf het begin hoe de Heere mij geleid heeft, daar ik het verschillende malen heb mogen vertellen.

Onder het spreken van de meester kreeg ik weer wat licht en zat nog steeds met tranen te luisteren. Maar ik werd niet geheel uit de strikken verlost.

Toen ik weer wilde vertrekken zei hij: ‘Je zult geen drie dagen meer in deze toestand blijven; de Heere zal je er spoedig uitredden’. Ik ging weg en toen ik een heel eind gelopen had, kwam de Heere Jezus mij opnieuw voor en hij liet mij zien, bij het licht van Zijn Geest, wat Hij aan mij gedaan had. Hoe ik mijn schuld bij Hem kwijtgeraakt was en hoe ik een Drie-enig God tot mijn deel had.

Ik kreeg te zien wat een verschrikkelijke zonde ik nu begaan had. Ik had een Drie-enig God verloochend, want in de weg van zaligheid is een Drie-enig God werkzaam. Dit drukte mij zó, dat ik op de weg stilstond en sprak: ‘Heere, ik zal niet van hier gaan voor dat ik geloven mag, dat ook die zonde mij vergeven is. Toen kwamen deze woorden mij voor: ‘*En dit waart gij sommigen; maar gij zijt afgewassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardigd in den Naam van den Heere Jezus Christus, en door de Geest onzes Gods*’ (1 Kor. 6:11).

Toen kon ik weer verder en mocht geloven dat ik met een Drie-enig God in een verbond stond. Ik vond opnieuw vrede in mijn hart. Toen heb ik een lange tijd in het geloof mogen staan en die bestrijdingen een lange tijd niet gehad.

In ondertrouw

In het jaar 1803 zijn wij getrouwd. Mijn aanstaande vrouw woonde in Meppel en daar hebben wij ons op een avond bij de dominee in laten schrijven. Toen ik weer naar huis liep kreeg ik onderweg een gevoel van vrees, dat wij nu in deze weg van de Heere zouden afgeleid worden. Dit deed mij de Heere ernstig vragen of het Hem behagen mocht ons daarvoor te bewaren, daar het toch ons beider begeerte was om voor Hem te leven. Daarop kwamen de woorden uit Psalm 91:1 mij duidelijk voor de geest: ‘*Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen.*’ Hierna vroeg ik of de Heere mij eens duidelijk de betekenis van deze woorden eens leerde verstaan. En de Heere liet mij verstaan dat hij die in al zijn wegen de Heere raadpleegde en Hem vroeg wat hij moest doen, zijn wegen gedurig voor de Heere bracht en niet in eigen kracht doorging, dat die in de schuilplaats van de Allerhoogste is gezeten. Zo een zal de Heere in alles ten goede besturen en Zijn oog zou op hem zijn, om hem te bewaren. Dat is de schaduw des Almachtigen!

Vrolijk en welgemoed liep ik nu naar huis en de Heere bewaarde ons, met al onze gebreken, dat wij door die weg niet van Hem zouden afwijken.

Diezelfde week schreef Magteltjen mij met de vraag of ik wilde komen, omdat er een geschikte woning voor ons was. Ze wilde dat ik kwam, omdat zij zelf niet kon. Ik mocht de Heere om raad vragen en mij kwam duidelijk voor dat de Heere voor mij zorgen zou en hij had mij niet nodig. Ik schreef haar dat zij niet bezorgd moest zijn, het zou goed met ons gaan.

Die zaterdagavond ging ik naar Meppel. Ik ging daar eerst naar een vrome vriendin, die mij vertelde, dat mijn toekomstige vrouw haar verlangen gekregen had. Toen antwoordde ik: 'Dat wist ik al'. Zij vroeg of ik Magteltjen gesproken had, wat ik ontkende. Toen vroeg zij: 'Hoe weet je het dan?' Toen vertelde ik haar dat de Heere het mij getoond had en vertelde de werkzaamheden tussen de Heere en mijn ziel. Toen smolt zij in tranen weg en zei: 'O, wat hebben wij met een getrouw God te doen, Die voor Zijn volk wil zorgen.'

Daarna ging ik naar Magteltjen en vertelde haar hetzelfde. Hoe ik mij toen gevoelde weet ik nog voor te stellen.

In de schuilplaats des Allerhoogsten

Ik zal nu een heel stuk voorbij gaan en zal enkele dingen uit het begin van ons huwelijk aanhalen.

Nadat wij ongeveer een jaar getrouwd waren verbrandde ik mijn rechterhand met gloeiend pek. Mijn hand was geheel verbrand tot mijn pols. Ik ging met veel pijn naar huis, terwijl het pek diep inbrandde. Mijn vrouw was niet thuis, zij was naar haar zus. Ik viel op mijn knieën neer in het vertrek en mocht met mijn omstandigheden tot God naderen. Toen kwamen mij deze woorden voor: '*Want ik houd het daarvoor, dat het lijden dezès tegenwoordigen tijds is niet te waarden tegen de heerlijkheid, die aan ons zal geopenbaard worden*' (Rom. 8:18). Daar mocht ik zóveel van gevoelen, dat ik de pijn gemakkelijk kon dragen. Daarna ging ik naar een schilder, een vroom man, en ging zitten, met mijn hand in een vat lijnolie.

Toen ik daar zat kwam mijn vrouw en haar zus schreiend binnen. Maar ik zei: 'Schrei maar niet om mij, ik kan het hier nog gemakkelijk uithouden en de pijn wel dragen, want de Heere geeft mij kracht.' Toch heb ik veel pijn moeten uitstaan, want ik heb ook nog drie dagen koorts gekregen, wat samen ging met de pijn, zodat ik soms wel trappelend door de kamer liep. Maar de Heere was goed voor mij. Er werd gedacht dat ik mijn hand nooit meer zou kunnen gebruiken, want hij was helemaal stijf geworden, zodat ik geen vinger kon verroeren. Maar de Heere maakte het zó goed dat ik na een maand weer aan het werk kon.

In die tijd las ik veel in de Openbaring van Johannes. Soms las ik wel een halve dag over één hoofdstuk. Nooit heb ik zóveel licht gehad in Gods Woord.

Naar Doesburg

Toen wij vijf jaar getrouwd waren werd mij gevraagd naar Doesburg te komen als brugwachter en scheepstimmerman. Daar kam vlees en bloed tegenop om vaders broers en zussen te verlaten, met zoveel vrome vrienden. Bovendien hadden wij er geen zin in.

Maar de Heere baande de weg en liet zien dat het Zijn weg was. Wij werden ingewonnen om als Abraham ons land te verlaten en naar een vreemd land te gaan, wat de Heere ons wijzen zou. Het was heel wat te zeggen, daar wij geen mens in die stad kenden. Ik ging op reis naar Doesburg om te spreken met de heren die mij uitgenodigd hadden. Tijdens de reis was ik wonderlijk gesteld, daar ik doorlopend werkzaam was met Psalm 91 vers 5. Vooral met deze woorden:

*Hij zal Zijn engelen gebiën,
Dat z' u op weg bevrijden;
Gij zult hen, in gevaren, zien
Voor uw behoud' nis strijden.*

In die avond had ik een bijzondere ontmoeting. Ik liep enkele uren en was totaal verwaald, zodat ik stil bleef staan. In mijn verlegenheid riep ik uit: 'Heere, wat moet ik nu doen?' Toen werd ik als het ware bij de hand genomen en op de juiste weg gebracht, zodat ik voorspoedig in Deventer aankwam. Het was mij duidelijk dat ik meende toen iets van de dienst van de engelen ondervonden te hebben. De andere dag verstuipte ik mijn voet, maar kwam gelukkig toch in Doesburg aan. Daar ben ik drie dagen gebleven. Het was toen moeilijk om weer naar huis te gaan, maar ben daar met mijn kreupele voet, toch gelukkig weer aangekomen.

In februari zijn wij met een schip naar Doesburg vertrokken. Maar toen wij de laatste dag in Zwartsluis afscheid gingen nemen, zijn er veel tranen geschreid. Nooit zal ik vergeten toen wij 's avonds om 12 uur aan boord gingen, dat mijn vader en zus mij aan de hals bleven hangen. Uiteindelijk maakte ik mij los en zei: 'Nu moet het er toch van komen.' Ik liep toen naar het schip en maakte de touwen los, zodat wij konden vertrekken. Wij kwamen de volgende morgen om 8 uur te Doesburg aan.

Als brugwachter

Veel wederwaardigheden hebben wij hier meegemaakt, maar de Heere heeft op Zijn tijd alles wel gemaakt. Toen wij hier een jaar waren hadden wij een zware winter, met gevolg een dijkdoorbraak, van De Rijn, hier ongeveer 40

km vandaan. Alles kwam hier onder water; in ons huis ongeveer 60 cm. Twee weken hebben wij boven moeten wonen. Dag en nacht had ik hier veel werk met de brug. Twee keer door het ijs gezakt en met die natte kleren bleef ik maar doorwerken. Ik had geen tijd om ze uit te doen, zodat zij aan mijn lichaam bevroren. Dat brak mij echter op, want ik kreeg zware koorts en werd ernstig ziek. Acht jaar heb ik de gevolgen hiervan ondervonden, dikwijls kon ik zelfs niet lopen. Dan was ik wel eens als Asaf, nijdig op de voorspoed van de godlozen. Het bleef dan maar voor mijn geest komen:

*Zij weten van geen tranenbrood,
Van gene banden, tot hun dood;
Hun kracht is fris; zij zijn gezond
Tot op hun laatsten avondstond.* (Psalm 73: 2)

Maar wanneer ik bij die laatste woorden kwam, werd ik dikwijls bepaald bij de dood, hoe groot het onderscheid zal wezen, daar *mijn* einde toch vrede zou zijn. Maar soms was ik moedeloos, ook wanneer ik geen eten kon verdragen. Dan zei ik wel eens tegen mijn vrouw: 'Wanneer de Heere mij weg zal nemen, dan moet je hier niet blijven, mijn werk kun je door geen knechts laten waarnemen.' Maar dan was het antwoord van mijn vrouw, dat de Heere mij wel zou oprichten en een lang leven zou geven. Dat mocht zij altijd geloven en het gaf mij dan ook weer moed. De Heere heeft dit ook bevestigd, want wanneer ik dit nu schrijf ben ik bijna 73 jaar, (1845). De Heere heeft ons 12 kinderen gegeven, waarvan er nu reeds voor Gods troon zijn. Er zij er al 7 gestorven, waar ik nog wat meer over schrijven wil.

1.6 De kinderen, waaronder jonge zangers

1 Hendrik (22-03-1804 tot 30-08-1857)

Gehuwd, scheepstimmerman te Deventer

2 Berend (12-04-1806 tot 08-09-1864)

Gehuwd, winkelier, scheepstimmerman en molenaar.

3 Geert Egbert (09-07-1808 tot 21-09-1881)

Ongehuwd gebleven

4 Hendrik Jan (19-03-1810 tot 20-05-1814)

Een jongetje van ruim 4 jaar hebben wij verloren, wat een wonderkind was. Er lag duidelijk iets anders in dan in andere kinderen. De vromen hadden veel met hem op. Eén dag voor hij stierf had ik veel werk voor hem, tussen de Heere en mijn ziel. Ik kon die avond maar niet op mijn bed komen, hoewel ik de vorige nacht ook reeds bij hem gewaakt had. Ik ging die nacht om 12 uur buiten op de bak zitten, vragend om de voorbedding van de Heere Christus. Ik werd bepaald bij de hogepriester van het Oude Verbond. Wanneer hij in het Heilige der Heiligen inging, dan moest hij de borstlap op zich hebben met de namen van de 12 stammen van Israël. Toen zag ik door het geloof, op een duidelijke wijze de grote Hogepriester Jezus voor de troon van de Vader, met al de namen van Zijn uitverkorenen, gekocht met Zijn dierbaar bloed, ingaan in het heiligdom, waardoor Hij verzoening had aangebracht. Dáár nam de Heere Jezus ons kind zo duidelijk van mij af, maakte het van mij los en nam het voor de Zijne aan. De volgende dag stierf ons kind. Die avond kwam onze vriend Danen en zijn vrouw bij ons aan huis en vroegen ons kind nog te mogen zien, omdat zij ook zo'n betrekking op hem hadden. Toen wij bij hem kwamen en ik het kleed oplichtte, lag hij met open ogen en keek hij naar boven. Zijn gezichtje glinsterde van heerlijkheid. Vrouw Danen viel met haar gezicht op hem, onder een vloed van tranen en zei: 'Wij hoeven ons niet af te vragen waar het kind is, het glinstert van de heerlijkheid.' Ik drukte hem zijn oogjes weer dicht en wij gingen weg. Een uur later kwam familie Middelhoven. Weer gingen wij naar hem kijken, maar hij lag nu als een ander kind wat gestorven is. De glans die er op lag was nu weg, dat had de Heere ons maar éénmaal doen zien. Wij mochten allen geloven dat hij voor de troon was.

5 Wolter (05-08-1811 tot 13-01-1827)

In het jaar 1827 hebben wij een zoon van 15 jaar verloren. Wij hadden toen een bijzondere nieuwjaarsdag. Mijn vrouw en ik hadden al enige tijd veel werk met het zielenheil van onze kinderen en mochten beiden geloven dat de Heere in hen zou werken met Zijn Geest. Op die nieuwjaarsmiddag, na het eten, kreeg ik een sterke behoefte of de Heere in onze kinderen mocht komen te werken, zodat ik niet kon loslaten. Er kwam een schreien onder ons en hoe meer ik dat hoorde, hoe sterker ik riep tot de Heere om nu eens tot ons af te dalen. Toen ik 'Amen' zei, was ons hele huis in beweging. Ook ons dochttertje van 3 jaar, zij haalde de psalmboeken voor de dag en zei: 'Vader, zingen!' Een van de vromen was bij ons in huis en merkte op, dat het wel op de dag van het pinksterfeest leek. Ik was hemels gesteld, maar ook mijn vrouw en die man. Onder het gebed zij er toen vijf aan zichzelf ontdekt, vier van onze kinderen en ons werkmeisje. Het is ook niet overgegaan. Mijn zoon, die naast mij zat, was zo aangedaan, dat ik hem niet tot bedaren kon krijgen. Hij zat de

hele dag als verslagen. Twee dagen later werd hij ziek en binnen twee weken was hij in de eeuwigheid. Doorlopend was hij werkzaam tussen de Heere en zijn ziel. Wij hebben niet uit zijn eigen mond gehoord dat hij gered was, want hij was zijn laatste dagen geheel sprakeloos geworden. Hij lag maar met gevouwen handen met de ogen naar boven gericht. Het was duidelijk dat hij werkzaam was met de Heere. Samen met mijn vrouw en andere vromen mochten wij geloven dat hij in de hemel was.

Een dag na zijn sterven, van zaterdag op zondag nacht kreeg ik in een zware aanvechting. Uiteindelijk raakte ik nog in slaap, maar ik werd wakker met Psalm 118 vers 12:

*Dit is de dag, de roem der dagen,
Dien Israels God geheiligd heeft;
Laat ons verheugd, van zorg ontslagen,
Hem roemen, Die ons blijdschap geeft,
Och HEER, geef thans Uw zegeningen;
Och HEER, geef heil op dezen dag;
Och, dat men op deez' eerstelingen
Een rijken oogst van voorspoed zag.*

Het woord *eerstelingen* kwam mij met nadruk op mijn hart. Ik werd met nadruk op onze gestorven zoon gewezen, alsof hij nu de eersteling van die nieuwjaarsdag was en dat er nog meer zouden volgen. De Heere heeft Zich hierin niet onbetuigd gelaten. Toen ik dat vers zo in mijn hart kreeg zei ik tegen mijn vrouw dat ik het wel uit wilde zingen. Maar zij zei: 'Doe dat niet om de mensen, want wat moesten die wel zeggen. Ik kan hem ook ruim nazien.'

6 (Dochter geboren 1812 of 1813)

Wij hebben een kind verloren, dat slechts 1 jaar geleefd heeft. Het had maar één arm. Ik mocht het kind zó levendig aan de Heere Jezus opdragen. Ik durfde niet bidden om haar leven weg te nemen, of de Heere moest het aannemen en er voor instaan. Maar ik raakte het zo helder aan de Heere Jezus kwijt, zodat ik toen mocht vragen of de Heere het wegnemen mocht. Mijn gebed werd verhoord en de Heere nam het op in Zijn heerlijkheid. Niet alleen ik, maar ook mijn vrouw mocht dit geloven.

7 Jantje (25-05-1814 tot 24-01-1880)

Tweemaal gehuwd.

8 Jan (16-05-1816 tot 26-10-1835)

In 1835 hebben wij nog een zoon verloren van 19 jaar. Hij was duidelijk overtuigd van de noodzakelijkheid om bekeerd te worden, maar wij konden niet merken of hij er werkzaam mee was. Maar drie weken voor hij stierf werd hij krachtig van zijn verloren staat overtuigd. Het duurde niet lang of hij kreeg inzicht in de noodzakelijkheid om de Heere Jezus tot Borg en Middelaar te leren kennen. Bij dagen en nachten riep hij steeds hardop: 'Och Heere Jezus, redt toch mijn ziel, wil toch voor mij instaan en neem mijn schuld op U!' Woorden van troost waren vruchteloos. Al de vromen die hem bezochten konden hem ook niet troosten. Hij sprak dan: 'Al kunt u het allen voor mij geloven, dan kan mij dit niet helpen, als ik het zelf niet kan geloven.'

Zelf kwam ik in bijzondere toestanden voor hem tussen de Heere en mijn ziel. Een week voor zijn sterven, op een zondagmiddag, ging ik in het verborgen om voor hem te bidden. Toen besprong de satan mij en fluisterde mij in: 'Als God hem nu eens niet wilde toebrengen, dan bad ik tegen Gods wil in. Dit maakte zoveel indruk op mij dat ik stil bleef staan en niet durfde bidden. Zo kwamen deze woorden met kracht op mijn hart: *'Bidt zonder ophouden'* (1Thess. 5:17). Ik viel op mijn knieën neer en mocht hem met veel ruimte aan de Heere Jezus opdragen. Toen kwamen mij met veel kracht de woorden voor: *'Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden'* (Job 33: 24b) en dat was met toepassing op mijn zoon. Toen gaf ik hem voor de tijd en de eeuwigheid aan de Heere Jezus over. De Heere maakte mij ook geheel los van hem, alsof hij mijn zoon niet meer was en dat is zo gebleven.

Op een avond, was ik sterk aanhoudend of de Heere toch eens van vrede tot zijn ziel zou spreken. Toen kwamen mij de volgende woorden levendig voor:

*Hij kan, en wil, en zal in nood,
Zelfs bij het naad'ren van den dood,
Volkomen uitkomst geven.* (Psalm 68:10)

Dat kon ik geloven, dat de Heere hem in de ruimte zou stellen, wat daarna ook gebeurd is, kort voor zijn sterven. Hij bleef maar roepen om de Heere Jezus. Wanneer men bij hem kwam en vroeg: 'Hoe gaat het Jan, hoe gaat het met je benen?' Dan was zijn antwoord altijd: 'Wat benen? Als ik de Heere Jezus maar tot mijn deel mag hebben, dan zou alles goed zijn.' Zo zwaar wogen hem zijn eeuwige belangen. (Hij had open wonden aan zijn benen.) De laatste zondag van zijn leven zouden wij een preek lezen. Toen zei ik: 'Wij zullen maar niet zingen, opdat de vijanden niet zouden zeggen: 'Daar ligt er een op sterven en nóg zingt dat volk.' Maar hij antwoordde, terwijl hij

achter mij op het bed lag: 'Wat schelen ons de mensen, wij hebben alleen maar met God te doen.' Toen zongen wij Psalm 130, waardoor hij wat versterkt werd. Daarna lazen wij een preek van dominee A.Comrie, waar hij ook wel door bemoedigd werd, maar hij was nog niet gerust.

De volgende morgen toen ik bij hem kwam, vroeg ik: 'Hoe gaat het Jan?' Zijn antwoord was: 'Och vader, ik kan nu niet meer zo bidden vanwege mijn zwakheid, maar dat weet de Heere Jezus ook wel.' Hierop antwoordde ik: 'Dan moet je nu met de profeet zeggen: *'Maar ik zal uitzien naar den HEERE, ik zal wachten op de God mijns heils; mijn God zal mij horen'* (Micha 7:7). Dit stemde hij, waarop ik verder vroeg of hij nog geheel zonder troost was. Zijn antwoord was: 'O nee, maar ik heb toch niet genoeg om de eeuwigheid op in te gaan.' Toen zei ik nog dat de Heere dat op één ogenblik kon doen. Die middag zat mijn vrouw bij hem voor het bed en keek naar hem. Toen was het alsof er een glans op zijn gezicht lag. Haar kwamen de woorden voor: *'Henoeh dan wandelde met God; en hij was niet meer, want God nam hem weg'* (Gen.5:24), met toepassing op Jan.

Een ogenblik later riep hij: 'O, daar redt de Heere Jezus mijn ziel. Nu wil ik wel sterven, want ik zie niet meer tegen de dood op.' Toen vroeg hij nog om zijn vader, alsof hij het mij nog wilde vertellen. Toen ik bij hem kwam lag hij daar, met zijn ogen reeds gebroken, alsof het leven er uit was. Ik vroeg: 'Jan heeft de Heere je ziel gered?' Zijn antwoord was: 'Ja.' Ik hernam: 'Dan zul je nu niet meer tegen de dood opzien?' 'Nee', zei hij. Toen zei ik nog: 'Dan zul je nu spoedig bij onze Grietje zijn.' Hij antwoordde nog met: 'Ja' en zo ging de adem eruit, alsof hij sliep. Ik was zo los gemaakt van hem alsof het mijn kind niet was.

Ik keerde mij om en zei tegen mijn vrouw: 'Nu is er weer een binnen; *Geloofd zij God, met diepst ontzag'* (Psalm 68:10). Ik had deze Psalm wel willen zingen, maar ik heb het om de mensen nagelaten. Ik was zó hemels gesteld, dat ik zei: 'Zij wachten ons al op.'

Dit was de vijfde van onze kinderen, die wij met ruimte konden nakijken. Twee zijn er in de geboorte gestorven, die laat ik aan de Heere over. En kan daar niets over zeggen. Maar nu onder de levenden, aan wie God Zijn genade ook heeft willen verheerlijken. O, wat doet de Heere toch grote wonderen aan ons en de onzen. Mochten wij er toch meer aan beantwoorden, met ons gehele leven en onze handel en wandel, woorden en daden. Maar daar komen wij zóveel in tekort, hoewel het de keuze van ons hart is om voor de Heere te leven.

9 Grietje (02-02-1818 tot 05-11-1831)

In het jaar 1831 hebben wij een lichamelijk gebrekkige dochter verloren van 13 jaar. Toen zij elf jaar was werd zij duidelijk overtuigd van haar verloren staat. Maar zij werd al spoedig gewezen naar de Heere Jezus, als Borg en Middelaar. Zij kreeg zoveel licht in die weg van verlossing, dat al Gods kinderen zich verwonderden. Ook had zij de gave om het ware van het valse duidelijk te onderscheiden. Wanneer er mensen bij ons kwamen, die niet helder spraken, zei ze later tegen haar moeder: 'Moeder, die persoon was niet helder, daar kon ik mij niet mee verenigen.' Op een dag was er een man bij ons die zei: 'Ja maar, als het waarheid was, dan moest het, dunkt mij, zus of zo zijn.' Toen hij weg was zei ze tot haar moeder: 'Dat, *mij dunkt*, zal die man nog kwijt moeten, hij is nog veel te wijs. Zo zal hij naar de ziel niet gered worden. Hij zal nog een dwaas voor God moeten worden.'

Op een dag nam ons werkmeisje haar in de armen en droeg haar de trap op, omdat zij zo gebrekkig was. Toen zei ze: 'O Jenneke, zo moet de Heere Jezus mij ook omvatten en brengen waar ik wezen moet. Want verder dan waar Hij mij brengt, kan ik niet komen.' Zo helder was zij aan haar totale onmacht ontdekt geworden.

Drie weken voor haar sterven kreeg zij vocht in haar lichaam. Toen het bij haar borst kwam, was dit het middel tot haar sterven.

In die tijd had ik levendige werkzaamheden voor haar, tussen de Heere en mijn ziel. Veertien dagen voor haar sterven lag ik op mijn knieën en bad of haar smart wat verlichten mocht. Toen kwamen deze woorden met veel kracht op mijn hart: *'Want Ik zal hem tonen hoeveel hij lijden moet om mijn Naam'* (Hand. 9:16) Daar gaf ik haar aan de Heere over en werd geheel los van haar gemaakt, alsof zij mijn kind niet meer was. Als vader had ik geen banden meer aan haar en ik kon haar geheel aan de Heere overgeven. Zij was de Zijne en niet meer de mijne. Enkele dagen daarna werd zij als opgetrokken in de hemel, alsof zij niet meer leefde. Daarna kwam zij weer bij en sprak hemelse taal. Zij riep ons werkmeisje en zei: 'Jenneke, de engelen, de engelen!' Ook riep zij mij op een keer en zei: 'Vader, er is geen waarom, maar een daarom; eeuwige liefde!' Daarna was het weer alsof zij niet meer leefde. Op een andere keer zag zij Roelof van der Horst voor haar bed staan. Zij stak de hand uit en zei: 'Roelof, de prikkel is voor mij uit de dood weggenomen.' 'Ja kind', zei Roelof, 'dat gevoel ik in mijn hart'. Elk die bij haar kwam meende dat zij stierf, maar ik kon het nog niet geloven. De Heere had mij getoond dat Hij nog grotere wonderen aan haar zou doen, wat ook vervuld is.

Zij had een hele dag stilgelegen en niets gezegd. De volgende dag hoorde zij Jenneke zeggen dat het zaterdag was. Toen zei ze: 'Het is toch vrijdag?' Dat vroeg zij ook aan haar moeder, die zei: 'Nee kind, het is zaterdag.' 'Waar ben ik dan geweest?' vroeg zij. Haar moeder antwoordde: 'Je hebt hier gisteren op bed gelegen, maar mogelijk wonderlijke dingen ondervonden.' 'Och moeder, denk toch niet te hoog van mij', zei ze. Het ging haar als Paulus, zij kon er niet bij.

Toen lag zij stil tot woensdagavond en zij kwam in een zware bestrijding. Zij vroeg of ik voor en met haar wilde bidden. Ik vroeg haar wat ik dan bidden zou. 'Zo de Heere u in het hart geeft', was haar antwoord. Ik viel op mijn knieën voor haar neer en mocht bijzonder aanhouden. Of de Heere haar weer in het licht wilde stellen en het geloof wilde verlevendigen.

In diezelfde nacht waakte Jenneke bij haar en zij zei: 'O Jenneke, ga nu eens bij mij zitten, dan kan ik je vertellen dat de Heere vaders gebed verhoord heeft. Nu kan ik weer geloven dat ik een Drie-enig Verbondsgod in de hemel en de Heere Jezus tot mijn Borg heb. Nu wil ik wel sterven en heb nu alleen maar begeerte om ontbonden te worden en met Christus te zijn. Zij sprak veel over het werk in de hemel, maar Jenneke kon omdat zij zo aangedaan was niet meer alles vertellen wat zij gezegd had.

De volgende avond kreeg zij een zware bloedsputting, zodat ik dacht dat zij in mijn armen zou sterven. Toen dat over was zei ze: 'Vader, leg mij nu maar neer.' Mijn vrouw ging toen bij haar zitten en ons dochtertje sprak: 'Moeder, voel mijn pols nu eens, of het nog langer met mij kan duren?' Mijn vrouw vroeg haar: 'Mijn kind, wil je dan zó graag sterven?' 'O ja', sprak zij, 'liever sterven dan leven. Ik zie niets tegen de dood op, want de prikkel is voor mij uit de dood weggenomen'. Toen vroeg mijn vrouw of zij nog wat wilde beteren, om hier nog wat bij ons te blijven. Maar zij zei: 'Nee moeder, ik kan God hier toch niet volmaakt dienen en als ik sterf, dan zal ik Hem volmaakt kunnen dienen.'

Zo bemoedigd is zij de volgende maandagmorgen overleden. Zij heeft de dood haast niet gevoeld, de prikkel was er uit weg en het was of sliep, zo zacht ging de adem eruit. Zo ging zij de heerlijkheid in.

10 Levenloos geboren zoon (8-06-1820)

11 Levenloos geboren zoon (10-02-1822)

12 Margjen (14-05-1823 tot 12-09-1903)

Margje is gehuwd geweest en op 80-jarige leeftijd te Kloetinge overleden.

1.7 Uit tegenspoed gered

Het oorlogsjaar

Nu wil ik nog wat vertellen over bijzondere omstandigheden die ik tussen de Heere en mijn ziel heb ondervonden, als het de wil des Heeren is om mij licht daarover te schenken. Alles te schrijven is onmogelijk, ook om het *hoe* te beschrijven. Die er wat van kent kan dit verstaan.

Ik zal beginnen met het jaar 1813, wat men wel het oorlogsjaar noemt, omdat ons land toen door de Pruisen en de Russen verlost werd van de over ons heersende Fransen.

Op 23 november namen de Kozakken onze stad in en ik moest direct de brug ophalen. De volgende dag schoten de Fransen, vanuit de batterijen die aan de andere zijde van de IJssel waren, met kogels tot in onze stad. Bij ons vlogen de kogels door de ramen tot tegen de schoorsteen. Wij waren toen aan het eten en drinken. Ik bracht Jenneke met de kinderen langs de dijk naar de stad. Over de dijk was het levensgevaarlijk. Ik ging mijn vrouw ophalen en aan het begin van de stad stonden veel mensen, achter de huizen dekking zoekend. Zij pakten mij bij de arm en zeiden: 'Je bent een man die de dood zoekt'. Ik zei: 'Voor mijn vrouw waag ik mijn leven', en liep door, met het oog op God gericht. Ik liep tegenin de kogels en zij vlogen mij over het hoofd. Ik kwam gelukkig bij mijn vrouw en trof haar aan, als verstandeloos. Ik bracht haar naar de stad en ging toen weer naar buiten. Vanuit de hoogste ramen in ons huis schoten de Kozakken en vanachter de planken op de werf in de richting van de Fransen.

De Heere geeft uitkomst

Ik ging in huis en zonderde mij af voor de Heere en het was of ik in alleenspraak met God was. Ik vond zóveel toegang tot de troon der genade, dat ik in tranen wegsmolte. Onze knecht kwam toen naar binnen en hij zag dat ik worstelde met God. Hij was er overstuurd van. Ik zei tegen hem: 'Ja jongen, daar zie je op je baas, die zich in zijn jonge jaren, zoals jij bent, aan God heeft overgegeven. Mocht je ook nog eens zó gelukkig worden, dat je bekeerd werd en God leerde kennen en jezelf.

Daarna ging ik voor de deur staan, midden op de dijk en de kogels vlogen om mij heen. Daar kreeg ik zoveel in mijn gemoed van het werk van Gods Geest, dat ik als verslonden werd en uitriep: 'O God, heb ik mij niet voor de tijd en de eeuwigheid aan U overgegeven? Ik doe het nu opnieuw, op dit ogenblik en als U mij nu door een kogel wilt wegnemen, Heere het is goed. Wilt U mij alles ontnemen, vrouw en kinderen en mij hier naakt aan de dijk zetten, dan zal ik met Job zeggen: *'De HEERE heeft gegeven de HEERE heeft genomen de Naam des HEEREN zij geloofd'* (Job 1:21b). Ik heb één keer in mijn leven deze gestalte van Job mogen hebben en heb toen vier dagen in de nabijheid van God mogen zijn. Ik was dikwijls in mijn hart aan het zingen, vooral Psalm 23, 24 en 91. Ik was toen zó los van de wereld, want toen wij spullen vanuit ons huis naar de stad brachten, ik een arm vol met porselein in stukken liet vallen en uitriep: 'Weg wereld, ik wil er niets meer van hebben, ik heb aan God alleen genoeg'. O, wat had ik het zalig voor mijn ziel! Omdat wij met alles wat wij hadden moesten vluchten, gebeurde het dat ik zei: 'Och Heere, moet ons dit nu alleen overkomen, wat niemand in de stad overkomt?' Alleen wij moesten vluchten. Toen kwam mij met kracht de woorden voor: '*...enerlei wedervervaart hun beiden...*' (Pred. 3:19). Daarop volgde: '*Zie, den rechtvaardige wordt vergolden op de aarde*' (Spr. 11:31a). O, wat was ik blij en ik

mocht zien dat de zonde hier of hiernamaals bezocht wordt, maar dat ik hiernamaals bevrijd zou zijn. Als de godlozen voor eeuwig in het verderf zullen storten, dan zal ik voor eeuwig in de hemel komen, om God Drie-enig eindeloos te verheerlijken.

Toen ik de volgende maandag met een vriend door de stad liep, kwamen mij met kracht de woorden in mijn hart:

Maar de HEER zal uitkomst geven, (Psalm 42:5)

Dit was met zóveel kracht, dat ik tegen mijn vriend zei: 'De Heere zal ons helpen en verlossen'. Er was namelijk veel onrust dat de Fransen kanonnen zouden halen om de stad plat te schieten. Wat verder, keek een vrome vrouw buiten de deur. Wij liepen bij haar naar binnen en ik zei: 'De Heere zal uitkomst geven!' 'Dat kan ik ook geloven', was haar antwoord, wat mij nog meer versterkte.

Toen wij weer verder liepen kwam Psalm 91:4 met kracht in mijn hart:

*Gij zult, aan d' een en d' and' re hand,
Tienduizenden zien val-len;
Terwijl gij, in gerusten stand,
Bewaakt blijft boven al-len.
Het dreigend leed vliegt u voorbij;
Alleenlijk zien uw ogen,
Hoe schrikk' lijk 't loon der bozen zij,
Die d' Almacht niet verhogen.*

Door water en vuur

Ik zei tegen mijn vriend dat ik gezegd had, dat de Heere uitkomst geven zou, maar nu geloofde dat er toch nog wat zou gebeuren. Dat ik nog in het midden van het vuur zou lopen en zien dat er nog zouden vallen. Het was of ik het al duidelijk zag.

De volgende dag gebeurde het al dat de Fransen de stad weer introkken en dat de Kozakken de stad weer uitvluchtten. De burgemeester liet mij halen en ik moest direct naar de rivier, want de Fransen wilden de brug die er overheen ligt weer hebben. Toen ik de stad inliep zag ik de deuren gesloten, maar de Franse soldaten sloegen de deuren met hun geweerkolven open. De eerste die ik zag was de oude sergeant Sloot, hij was door de Franse soldaten doodgeschoten en lag in de goot. Ik ging zeer bemoedigd tussen de Fransen door en vreesde niet.

Toen ik bij de burgemeester kwam, zei hij dat de Franse soldaten de brug weer over de rivier wilden hebben. Ik vroeg daarop om een tolk en mensen die zouden helpen. Ik kreeg wel 50 man mee en wij gingen aan het werk om de brug op te breken. Er lag namelijk een schip onder, wat gezonken was.

Wij werkten onder het toezien van schildwachten, met geladen geweren. Maar de Heere liet mij zien dat wij de brug er overheen niet voor elkaar zouden krijgen, om de soldaten er overheen te laten lopen. Ik liet het werkvolk dan ook weten dat zij voor mij niet behoefden te werken, want het zou niet lukken om de brug er weer overheen te krijgen, maar dat zij alleen maar moesten werken om hun levenswil. Want die niet werkte zouden zij doodschieten. Wij kregen het schip er onder weg, maar voor dat het boven water was, namen de Pruisen en de Kozakken de stad weer in.

Toen werd vervuld wat ik gezien had, dat zij zouden vallen. Wij waren met zijn vieren in een boot en al de werkmensen vluchtten naar alle kanten weg. De Kozakken schoten vanuit de Rensjeswei en de Franse soldaten schoten vanuit de pont, die bij ons voer. De Pruisen schoten vanuit de stad, zodat wij tussen twee vuren in groot gevaar verkeerden. Toen kwamen er twee Franse soldaten aan de waterkant die wilden dat wij hun over de IJssel zouden zetten. Toen zij zagen dat wij dit niet wilden, legden zij hun geweer aan en richtten op ons. Maar de Heere gaf mij zoveel geloofskracht dat zij geen vuur zouden kunnen geven. Ik zei tot de mensen: 'Vrees niet, zij zullen geen vuur kunnen geven'. Zij wierpen hun geweer weg en namen een oude boot die aan de kant lag, vol gaten, en duwden die van de kant af. Maar de boot zonk en zij verdronken beiden. Toen zei ik: 'Zij liggen nu reeds in de hel.'

De Heere gaf mij zoveel geloofskracht dat niemand van de mannen die met mij waren, zouden omkomen. Dat er zelfs niemand gewond zou raken. Het ging mij als Paulus, want de Heere schonk mij, allen die met mij in gevaar waren. Nooit heb ik zóveel sterkte in God gehad als in die tijd. Nu zag ik ook vervuld dat ik de vijanden aan de ene en aan de andere hand, had zien vallen.

De overgave

Eindelijk kwam er een overgave en er kwam stilstand. Wij kwamen met onze boot aan de wal en gingen van vermoeidheid in de schuur zitten. Daar zat een jongen bij ons die in tranen uitbarstte en zei: 'O baas, als mij eens een kogel getroffen had, dan was ik zo in de rampzaligheid gestort.' Daarop begon ik te spreken over de weg van bekering en wat wij moesten leren kennen. Ik werd in mijn gemoed zó levendig, dat ik heel de oorlog uit het oog verloor en alleen maar over de weg naar de hemel sprak. Daarna ging het werkvolk weg en bleef ik alleen met die jongen over. Niemand van onze mensen had een letsel gekregen, waarin Gods belofte aan mij vervuld werd.

Daarna gingen wij samen naar de stad. Maar op weg daarheen moesten wij eerst nog helpen om de vele dode lichamen te bergen die op de dijk lagen. Hiertoe werden wij gedwongen door onze bevrijders, de soldaten uit Pruisen.

Uiteindelijk kwam ik thuis en vertelde mijn vrouw van de grote dingen die de Heere mij gedaan had. Zij was ook in een bijzondere gestalte, want de Heere had haar laten zien dat de Heere mij met het werkvolk en de hele stad zou bewaren. De Heere heeft het vervuld, maar het was een benauwende tijd voor de mens in zijn natuurstaat. Daarom, hoe groot is het, in nood en dood, een Drie-enig Verbondsgod tot zijn deel en toevlucht te mogen hebben, vooral als het geloof levendig is.

Onze stad was nu vol met Pruisen en Kozakken; in sommige gezinnen waren er wel zestig in huis. Wij waren naar het andere eind van de stad gevlucht en hadden daar een klein kamertje. Ik was daar nog maar even en werd weer weggeroepen. Zonder eten of drinken ging ik weer naar de brug, weer met zo'n zestig mannen, waar ik de leiding over had. Wij hebben toen de hele nacht doorgewerkt, de volgende middag, toen de brug klaar was. Ik had toen geen stem meer over van het luid spreken en commanderen, wat mij opgedragen was. Het was ook nogal wat, van 's morgens 8 uur, tot de andere middag, de gehele nacht in de regen en bijna zonder eten of drinken, te werken. De Heere sterkte mij in die tijd van oorlog bijzonder met gezondheid. Maar toen het over was, was ik weer dezelfde sukkelaar als voorheen. O, wat is de Heere goed en nabij voor hen die Hem zoeken en een veilige Toevlucht in alle nood en gevaar, voor de ziel en het lichaam. Dat heb ik nadrukkelijk mogen ondervinden.

Benauwend en in het donker

Ongeveer zes weken later had ik een benauwende nacht. Ik werd uit bed geklopt door iemand, die zei: 'De Franse soldaten komen weer terug en alle mensen vluchten de stad uit.' Ik sprong mijn bed uit en liep naar de deur. Ik zag de mensen vluchten en de schrik sloeg mij in mijn lichaam, zodat ik haast niet meer terug kon gaan. Daarvan heb ik jaren lang, steeds terugkomende toevallen gehad. Ik had het zó benauwd, dat ik bidden noch zuchten kon. En ook niet wist waar ik het zoeken moest. Toen pas ondervond ik dat alles wat ik van de Heere in het voorgaande ontvangen had, gegeven goed was. Ik zei tegen mijn vrouw: 'Wij moeten ons maar aan wat ons te wachten staat overgeven.' Ik zei dit met vrees, dat het ons zou gaan als wat in Woerden gebeurd was. Ik ging daarna naar vrouw Danen in de stad. Ik was nog steeds in het donker en het was benauwend. Maar zij zat rustig in haar huis en haar man lag ziek op bed. Ik zei: 'Mens, wat zit je hier toch zo gerust, ik voel mij zo donker en benauwend. Toen sprak zij: 'Vrees maar niet, de Heere heeft beloofd dat er geen leed geschieden zal'. Dat gaf mij zóveel moed, maar was niet gered, want de genadetroon was voor mij gesloten. Ik ondervond toen zoals David: '*Verbergt Gij Uw aangezicht, zij worden verschrikt*' (Psalm 104:29a). Ik kwam 's morgens om 4 uur tot rust. De Fransen zijn niet teruggekomen, maar ik werd van de schrik bedlegerig. Het was lange tijd zorgelijk en mijn innerlijk was ook vallen en opstaan, licht en duisternis.

1.8 De Heere is getrouw

In 1926 ging ik op reis naar Nijkerk. Daar mocht ik onder de preken van ds. J. Schoonderbeek (1770-1827 en ds. B. Moorees (1780-1860), voor mijn ziel veel zegen ondervinden.

Ds. Schoonderbeek sprak over de engelenzang en ik was wonderlijk gesteld. Hij zei in de toepassing: 'Zingen, volk van God wij zingen niet genoeg. De engelen gaan ons voor, hoewel zij niet hetzelfde belang bij de geboren Koning hebben, zoals wij, want voor ons is Hij geboren.'

Ik werd daarop zó levendig in mijn gemoed dit ik wel luid had willen zingen, volgens mijn hart:

*Hemeltonen, eng'len talen.
Luister zonder wederga,
'k Zie de hemel nederdalen, enz.*

Zo kwam ik uit de kerk en was verslonden in God! Wij gingen bij ds. Moorees thee drinken. Ik gevoelde mij daar zó vol, maar ik kon er niet van spreken. De dominee zei: 'Hoe is het De Goede?' Ik antwoordde: 'O dominee, verslonden in God, als u dat verstaat.' 'O ja,' zei hij, 'dan wordt er wat aan de ziel ondervonden.' Wij mochten levendig met elkaar spreken. Ik ben vier dagen in Nijkerk geweest en bijna altijd in Gods nabijheid. Wij waren ook een avond bij dominee Schoonderbeek, waar ik mijn weg mocht vertellen waarlangs de Heere bij tot bekering gebracht heeft. In die vier dagen heb ik niet over Doesburg gedacht, tot de laatste avond toen dit weer in mijn gedachten kwam. Zo zijn wij de volgende dag weer op reis naar huis gegaan. Maar ik heb altijd gezegd: 'Het onvergetelijke Nijkerk, waar ik zóveel van de Heere aan mijn ziel mocht genieten'.

Inenten voor pokken?

Er kwam een tijd dat wij voor pokken moesten laten inenten. Hierbij heb ik ook veel mogen ondervinden. Men wilde ons met geweld hiertoe dwingen, maar wij konden er niet toe besluiten. Ik heb er veel werk mee gehad tussen de Heere en mijn ziel. Mij kwamen steeds de woorden in mijn hart: 'Een iegelijk zij in zijn eigen gemoed ten volle verzekerd en ik kon het niet laten doen. De Heere heeft ons hierin tweemaal gered.

In 1809 hadden wij drie kinderen die De Heere bezocht met kinderpokken. Zij werden er gelukkig doorgeholpen en dat was een wonder, want alleen ónze kinderen in heel de stad hadden pokken. Verder hadden wij in 1825 weer vijf kinderen die nog geen pokken hadden gekregen. Toen is het mij benauwd gemaakt en hebben wij onze kinderen in huis moeten houden, daar zij niet op school mochten komen. De dokter kwam toen bij ons aan huis om onze kinderen tegen onze wil in te enten. Hij zei dat het een bevel van de koning was. Ik zei: 'De koning heeft over onze kinderen niets te zeggen'. Toen begon hij te schelden en zei: 'Je hebt een Turks geloof.' Ik vertelde hem hoe de Heere mij bekeerd had, hoe ik mij toen voor tijd en eeuwigheid aan Hem heb overgegeven en dat die God het niet wilde hebben dat ik dit toe zou laten. Daarop ging hij spotten. Toen heb ik gezegd: 'Als u daarvan niets zult mogen leren kennen en tot God bekeerd wordt, dan gaat u met al uw geld voor eeuwig verloren'. Toen antwoordde hij mij: 'Dat begeer ik nooit te kennen.' Ik antwoordde hem: 'Dan zullen deze woorden, die ik nu tot u gesproken heb, in de grote dag van het oordeel tegen u getuigen'. Toen liep hij kwaad weg en stuurde een briefje dat wij onze kinderen thuis moesten houden en dat heeft een jaar geduurd. Maar de Heere gaf weer uitkomst, hoewel zij de pokken kregen. De dokter kwam weer om te schelden en tekeer te gaan. Ik moest toen bij de burgemeester komen. Ik mocht deze zaak voor de Heere neerleggen en om raad vragen. Toen kwamen mij de woorden voor: '*... zo zult gij niet bezorgd zijn hoe of wat gij spreken zult; want het zal u in dezelve ure gegeven worden wat gij spreken zult*' (Matth. 10:19). Ik zei: 'Heere, daar zal ik het op wagen' en ik ging er bemoedigd naar toe.

De burgemeester vroeg: 'Hebt u de kinderpokken in uw huis?' Ik antwoordde hierop bevestigend. Hij zei: 'Hebt u ze niet laten inenten?' Dit ontkende ik, waarop hij vroeg hoe dit kwam. Ik antwoordde toen: 'Omdat God het niet wil hebben en dat zal ik u vertellen. Ik geloof dat u een persoon bent die geloofd dat er een God in de hemel is Die alles regeert en dat de Bijbel Gods Woord is. Maar onze dokter geloofd dat niet.

De burgemeester zei: 'Man, u zegt zoveel.'

Toen heb ik hem verteld de zaken te kunnen bewijzen en ben begonnen te zeggen dat ik mijn eerste 26 jaren geleefd heb naar het goeddunken van mijn verdorven hart, zoals alle andere mensen. Maar dat God mijn blinde ogen van de ziel geopend heeft en dat ik als een arm zondaar voor God verootmoedigd ben geworden. Ik heb om genade leren bidden en de Heere heeft mij, in Zijn Zoon, al mijn zonden vergeven. En dat ik mij toen voor de tijd en de eeuwigheid aan die God verbonden heb. Dat dit de reden was dat ik mijn kinderen niet heb laten inenten.

Hij luisterde geduldig naar mij en ik kreeg zoveel invloed, dat ik van aandoening haast niet spreken kon.

Uiteindelijk vroeg ik hem of er wel ooit een sterker beproefd geloof is geweest dan het geloof van Abraham. Hij dacht van niet. Toen zei ik: 'Zo zie ik nu ook mijn eigen geval, want de Heere heeft het van mij geëist en heeft als een Vader met mij gehandeld.'

Daarna kreeg ik een bordje op mijn deur en wij waren als een uitveegsel. De dokter kwam elke dag om te schelden en uit vijandschap had heeft hij een zoontje van ons op de straat opgevangen en ingeënt tegen pokken.

Er waren ook sommigen die zeiden: 'Nu moesten die kinderen maar sterven, dan kan hij zien dat het zijn schuld is.' Maar de Heere heeft ons er gelukkig doorgeholpen en niemand in de stad heeft toen pokken gehad. Maar nu heersen zij weer erg in de stad en beiden, ook die ingeënt zijn, hebben de pokziekte gekregen. Nu toonde de Heere dat hij God is en regeert, zoals Achitofels raad ook vernietigd werd. Maar wat is het veilig als men het met God durft wagen. Er staat niet tevergeefs, dat wie op God vertrouwt geen kwaad vreest. Wat heb ik dat in mijn leven steeds mogen ondervinden, in bijzondere gevallen.

Oorlogsdreiging

Ook in oorlogsdreiging heb ik bijzondere werkzaamheden gehad tussen de Heere en mijn ziel. Maar ook mijn vrouw en zoon hadden dit. Wij waren elke afzonderlijk in gebed geweest en toen wij weer bij elkaar waren hadden wij allen hetzelfde ondervonden, met het geloof dat de Heere onze Redder zou zijn.

Het was op een zondagmiddag dat mijn oudste zoon thuis kwam, na een week waarin het geweldig gestormd had. Ik had steeds geprobeerd om die storm af te bidden. Toen zei mijn zoon: 'Vader, hebt u het al gehoord, de Engelsen zijn hier voor de kust geweest om de belangrijke rivier De Schelde voor zich in te winnen. Nu zijn zij door de storm teruggedreven en sommige schepen, zonder mast in Engeland weer terug gekomen. En de Franse soldaten zijn in aantocht geweest, richting Brabant en zijn door een oproer in Parijs weer teruggetrokken.'

Dat trof mij zó in mijn ziel, dat ik in het verborgene op mijn knieën viel en zei: 'O, grote God, moeten de stormen en tegenslagen in een ander land nu meewerken, om Uw gericht uit te voeren, ons ten goede? Dan hebben wij geen wapens meer nodig, wanneer U met ons wilt zijn. Dan zullen wij zeker overwinnen.'

Toen kwam mij met kracht voor dat ik Jesaja 41:10-16 moest lezen. Ik stond op en las die woorden met zóveel verwondering en aanbidding van mijn hart, dat ik de Bijbel met mijn tranen nat maakte. '*Vrees niet, want Ik ben met u; zijt niet verbaasd, want Ik ben uw God; Ik sterk u, ook help Ik u, ook ondersteun Ik u, met de rechterhand Mijner gerechtigheid. Zie, zij zullen beschaamd en te schande worden, allen die tegen u ontstoken zijn*'... tot vers 16. Ook kreeg ik zoveel geloofsvertrouwen, dat God ons uit de hand van de vijand redden zou. Ik was enkel verwondering in God en vervuld met vertrouwen, dat God onze Redder zou zijn. Uit de hand van onze vijanden. En toen ik de woorden las '*de stormwind zal ze verstrooien*', kon ik mij alleen nog verwonderen, in aanbidding. Ik stond in die tijd ruim voor mijn gemoed en geloofde dat de Heere onze Redder zou zijn.

1.9 Verschillen onder Gods volk

Maar ik heb ook wel tegenstand ondervonden van andere vromen, die in die ruimte niet stonden. Op een donderdagavond, tijdens een bid uur, bij ons aan huis, spraken wij over onze toestand. Er was iemand die mij tegensprak en zei, dat hij zo ruim niet stond, want dat God rechtvaardig was om ons over te geven en de zonde te straffen. Hij meende dat ik wel al te ruim stond. Ik antwoordde hem: 'Is God dan een tiran en geen God van lankmoedigheid en barmhartigheid in Christus?' Hoewel die man in een afgeweken toestand was en meestal donker voor zijn ziel was, gaven zijn woorden mij toch een slag.

Daarom ging ik in gebed en de Heere gaf mij zóveel toegang tot de genadetroon, dat ik het weer met ruimte mocht geloven. Toen ik geëindigd had, vroeg ik wie er gelijk zou hebben, maar hij zweeg. In het vervolg van die avond gaf de Heere mij veel te spreken, daar ik in die tijd veel tussen de Heere en mijn ziel mocht ondervinden.

In zo'n toestand was ik ook eens in Veenendaal. Ik was daar op een gezelschap, waar mij gevraagd werd, hoe ik met de toestand van land en volk stond. Ik stond in de ruimte voor mijn ziel en zei dat ik niet kon geloven dat de Heere ons zou overgeven in de hand van onze vijanden. Een andere vrome vrouw kwam mij tegen en zei: 'Wij denken niet zo ruim, want God is rechtvaardig om ons over te geven.' Zij stond op en verliet het gezelschap. Dit voorval sloeg mij terneer. Maar een andere vrouw zei: 'Laat u dat niet hinderen, want het gebeurt wel meer dat men wegloopt, vertel maar hoe u er voor uzelf onder was.' De Heere gaf mij daarna weer licht in die weg. Toen ik met mij zoon weer terug ging, kwam de Heere mij onderweg voor met de woorden: '*...Zal Ik voor Abraham verbergen wat Ik doen?*' (Gen. 18:17b). Die woorden troffen mij zeer. Ik werd ingeleid in de neerbuigende goedheid van God, dat Die hoge en verheven Majesteit zó laag wilde bukken om met een nietig mens gemeenschap te hebben, door aan hem Zijn raad en wil te openbaren. Ik werd opnieuw ingeleid in datgene wat de Heere mij had doen ondervinden.

Mozes' voorbedding

Toen ik thuis kwam nam ik de Bijbel en mocht ik met veel zegen en sterkte voor mijn hart daarin lezen. Ik mocht dagelijks werkzaam zijn met een Drie-enig Verbondsgod. Op een morgen, bij het opstaan, zei ik tegen mijn vrouw: 'Ik geloof dat ik vandaag niet vatbaar ben voor de wereld en zeg maar tot onze jongens dat zij het maar zo goed mogelijk moeten zien om zichzelf op het werk te helpen. De Heere wil mij vandaag gebruiken als een voorbidder voor land en volk.' Zo mocht ik mijn knieën buigen en vond veel toegang tot de genadetroon. Toen ik om 12 uur nog niet uit de kamer was geweest, want ik was alleen bezig in gebed en het lezen van Gods Woord, toen liep ik even naar buiten en mijn oog viel op het werk, terwijl de volgende woorden met kracht in mij kwamen: '*Wees gij voor het volk bij God en breng gij de zaken bij God*' (Ex.18:19b). Deze woorden sprak de schoonvader van Mozes tot hem in de woestijn. Het was toen alsof God mij dat toeriep. Ik ging weer in huis en viel op mijn knieën. Het was alsof ik in een alleenspraak was met God.

Toen kwamen mij de woorden voor die God tot Mozes sprak: '*En nu, laat Mij toe dat Mijn toorn tegen hen ontsteke en hen vertere; zo zal Ik u tot een groot volk maken*' (Ex. 32:10). Daarop riep ik: 'O God, U had Mozes met het volk, rechtvaardig kunnen verdelen, maar u had Zelf dit gebed in het hart van Mozes gegeven. Nu lig ik hier als een andere Mozes en nu kunt U Nederlands volk ook niet verdelen.'

Wat er verder op die dag tussen de Heere en mijn ziel is omgegaan kan ik niet beschrijven. Dit zijn enkele werkzaamheden die ik toen heb mogen ondervinden. Mijn vrouw en mijn zoon hebben in die tijd ook veel ondervonden. Mijn vrouw zei op een zekere dag tegen mij: 'Onze gevangen soldaten zullen spoedig uit Frankrijk terug komen, want dat heeft de Heere mij beloofd.' Korte tijd daarna hoorden wij dat ze intussen ingescheept waren, tot onze verwondering. Toen zij terug waren, hebben wij wel drie dagen in verwondering en dankzegging doorgebracht. Met tranen van verwondering zagen wij de teruggekomen soldaten, vanachter onze ramen voorbij trekken.

Psalmen en gezangen

Bij de invoering van de gezangen in onze kerk heb ik ook bijzondere toestanden ondervonden. Toen het zover was dat zij ingevoerd zouden worden wist ik niet wat wij moesten doen. Moesten wij deze nu meezingen? Dit gaf ons weer veel werk voor het aangezicht des Heeren. Wij hebben een gezangenboek geleend en geheel doorgelezen. Zo vonden wij dat er veel instond wat niet overeen kwam met onze oude, beproefde gereformeerde leer. De Heere heeft ons erbij bepaald om ze niet mee te zingen. Wij hebben de gezangen, met onze kinderen, nooit meegezongen. Intussen had ik veel aanvallen van de satan, want ik was een liefhebber van psalmgezing, wat ik ook goed geleerd had, om op de juiste toon te zingen. Mijn natuur wilde graag meezingen, daar de gezangen ook een aangename wijs hebben. Toch heb ik het nooit durven doen.

Dit bracht mij weer in het gebed tot de Heere, dat Hij wist hoe ik er over dacht. Wanneer ik verkeerde gedachten had, was het mijn bede of Hij mijn hart wilde buigen en licht wilde schenken. Ik wilde graag meezingen, maar was bang dat het niet tot Gods eer was. Ik voelde altijd een afkeer van de gezangen en als ik zag waarom zij in de kerken waren ingevoerd, dan kon ik niet anders zien, dan dat het was om de hedendaagse leugenleer door te zetten. Dat het tot bederf kan de kerk is komt steeds meer uit, dat de mensen hierdoor naar de eeuwige rampzaligheid geleid worden.

U zal ik loven!

Ik kon de aanvallen van de satan maar niet overwinnen, steeds was ik ermee in de strijd. Mensen die naast mij in de kerk zaten hielden mij steeds het gezangenboek voor, maar ik schudde van neen. Het bracht mij weer voor de Heere, maar ik werd er steeds meer overtuigd dat ik niet mee mocht zingen, het kon niet tot Gods eer zijn. Want in de gezangen wordt de mens op de voorgrond geplaatst en de Heere Jezus aan allen toegepast, zonder wedergeboorte of hartvernieuwende genade. Waar God op het hoogst verheven en de zondaar op het laagst vernederd wordt, daar is de waarzalmakende leer. Als een zondaar zijn verloren staat leert kennen, door het licht van Gods Geest, dan gaat er wat om tussen God en zo'n persoon. Als hij dan God leert kennen in Zijn deugden, Zijn heiligheid en rechtvaardigheid, dan kan hij niet begrijpen dat God hem niet reeds lang in het verderf gestort heeft. Want hij leert God billijken in Zijn recht, als Hij hem voor eeuwig zou verstoten, zou dit rechtvaardig zijn, daar hij het verdiend heeft. Maar hij kan niets anders meer roepen dan: 'O God, wees mij arme zondaar genadig!' Door het licht van Gods Geest ziet hij dat God een verterend vuur is voor de zondaar en Hij moet hem straffen omdat hij Gods wet overtreden heeft. Bij dat gezicht zou de zondaar in de wanhoop wegzinken als er geen verborgen hand was die hem staande hield. Alleen die het ondervonden hebben, die zullen met mij toestemmen dat het zo gaat, in meer of mindere maat. Maar in de waarachtige bekering is het ook God Die de Heere Jezus aan zo'n ziel openbaart, dat Hij aan het Goddelijk recht voldaan heeft. Dat geeft de zondaar hoop, als er zo'n Persoon is die voor zondaren intreedt. Kon hij dan maar geloven dat het voor hem is, maar dat ziet hij niet en durft het niet aannemen. Dit duurt zo lang tot de Heere hem te sterk wordt en dan leert hij de dood schrijven op al zijn werken. Maar als het in alles hopeloos is, dan openbaart de Heere Jezus Zich nader aan hem, in Zijn volheid, algenoegzaamheid en bereidwilligheid en dan laat de ziel zich zakken en zinken op de borggerechtigheid van Christus. De Heere spreekt dan tot Hem: 'Uw zonden zijn u vergeven' en hij krijgt vrede met God. Wat is hij dan in verwondering en hij roept uit: 'Ik heb de eeuwige dood verdiend, maar ik krijg het eeuwig leven.' Wie dit ondervonden heeft zal het verstaan, maar de natuurlijke mens kan het niet begrijpen, want het is hem dwaasheid.

Het H. Avondmaal

Maar ik kom nu terug naar de gezangen, daar de Heere mij er nader licht in schonk, zal ik dit nu beschrijven. Ik was aan het H. Avondmaal geweest, met veel zegen voor mijn ziel. Toen ik weer op mijn plaats kwam, las ik het formulier van het H. Avondmaal, met veel zegen. Toen ik aan die woorden kwam, dat de Heere Jezus de toorn van God gedragen had, waaronder wij voor eeuwig hadden moeten verzinken, kon ik niet meer lezen, maar ik zonk weg in verwondering. Dat was voor mij, zo'n hellewicht, die niet anders waard was dan om verloren te gaan. Ik zei toen: 'Och Heere, zou er wel één in de kerk zijn die meer reden tot zingen heeft dan ik, maar nu zal er weer een gezang gezongen worden en dan kan ik niet meezingen?' Maar na de dankzegging liet de dominee zingen Psalm 118: 14 '*Gij zijt mijn God, U zal ik loven*' Ik herinner mij nog hoe hartelijk ik meegezongen heb. De dominee zat doorlopend op mij te kijken, daar ik dicht bij hem zat. Toen de kerk uitging werd mij in gedachten gebracht, wat ik nu wel gedaan had, met zo hard te zingen. De dominee zou wel langs kunnen komen om te vragen, waarom ik geen gezangen zong. Maar ik antwoordde daarop: 'Duivel, omdat God het niet wil hebben.'

Bij het vertrekken kwamen mij de woorden voor: '*En Henoch wandelde met God*, (Gen. 5:22a). Toen werd ik ingeleid wie Henoch was, een Adamskind, zoals ik ook ben. Toen zag ik wat het betekende dat hij met God wandelde, dat hij in alles de Heere nodig had en in alles van Hem afhankelijk was en Hem Raad vroeg. Ik werd van verwondering levendig in God. Toen ik thuis kwam en mijn vrouw de deur opende, zei ze: 'Ik hoef niet te vragen hoe je het hebt, er ligt een glans op je gezicht'. Ik kon haar niet antwoorden, maar liep door tot in de kamer en viel in verwondering voor God neer, dat Hij met zo'n monster gemeenschap wilde hebben.

Op een ander keer, toen er een gezang werd opgegeven, kreeg ik weer dezelfde aanvallen. Dit bracht mij tot de Heere, met de begeerte van een teken. Dit teken was, als er verwarring tijdens het zingen zou ontstaan, dan zou ik het recht aan mijn zijde hebben. En de Heere hoorde en er kwam verwarring onder het zingen. Toen er twee regels gezongen waren zei de dominee: 'Gemeente, hou maar op met zingen, want er is verwarring en de schuld ligt bij mij. Daar ik kort van geheugen ben, vergat ik op te geven welk vers het moest zijn.' Maar ik dacht: 'Ja, man, dat is om mij geweest.' Ik was verwonderd voor de Heere. Bovendien was mijn Bijbel opengevallen bij de 2^e brief van Petrus, hoofdstuk 2:1-2: '*En er zijn ook valse profeten onder het volk geweest, gelijk ook onder u valse leraars zijn zullen, die verderfelijke ketterijen bedektelijk invoeren zullen, ook den Heere, Die hen gekocht heeft, verloochenende, en een haastig verderf over zichzelf brengende. En velen zullen hun verderfenissen navolgen, ...*'. Ik raakte in aanbidding en smolt in tranen van verwondering voor de Heere weg, daar Hij zulke grote daden aan zo'n nietig mens wilde doen. Deze aanvallen heb ik later niet meer gehad.

Het is wel gebeurd dat ik, wanneer er een gezang op de wijze van een Psalm gezongen moest worden, ik de woorden van de Psalm meezong. Ik werd bepaald, hoe Elia, met de Baälpriesters op één berg offerden. Ik moest mij afvragen of ik Gods offer met dat van Baäl wilde vermengen. Nadien durfde ik dat niet meer doen. Het was mij daarna, wanneer er een gezang werd gezongen of mij dit niet meer aanging.

Ook heb ik een bijzondere ontmoeting gehad met een hartelijke vriendin van ons. Ik kwam uit de kerk, bij vrienden om thee te drinken. Ik zei: 'Ik heb een bijzondere ontmoeting gehad onder het zingen van een gezang.' Toen nam die vriendin het gezangenboek en zei: 'Dat was een mooi gezang.' Maar ik antwoordde haar: 'Lat dat boek maar zitten, want het was niet door het gezang, maar onder het gezang.' Ik vertelde dat ik in een biddende gestalte was geweest, of de Heere Zijn kerk nog eens van die dwaling mocht zuiveren. Maar zij meende dat ik tot een aanstoot in de kerk zat. Ik zei haar dat die opmerking mij tot smart was en vertelde haar wat ik hierin meegemaakt had. Daarna vroeg ik haar of ik dan de gezangen mocht meezingen. Maar dat durfde ze nu niet meer zeggen. Ik zei haar verder dat het nu haar beurt was, of zij het eigendom van de Heere Jezus was en of zij ook gevraagd had wat zij moest doen. Haar antwoord was, dat vele vromen het ook deden. Toen antwoordde ik haar: 'Dan bent u mensen gevolgd.'

1.10 Slotwoord

Hier eindigt het geschrevene van de nu zalig in de Heere ontslapen vader De Goede. Nadat hij zijn bekering en verdere ondervindingen had opgeschreven, heeft hij nog zeven jaar geleefd. Volledig was op hem van toepassing wat er in Psalm 1:3 staat: '*Want hij zal zijn als een boom geplant aan waterbeken, die zijn vrucht geeft op zijn tijd; en alles wat hij doet zal wel gelukken*'. Zijn laatste levensjaren waren rustig. Hij mocht veel in de zalige nabijheid des Heeren zijn en Zijn heil ondervinden.

Het sterven van zijn vrouw, die anderhalf jaar voor hem de zalige rust inging, trof hem zeer. Hoewel het verlies van haar een vooruit reizen was en hij de zekerheid had, haar spoedig te zullen volgen, gevoelde hij sterk veel in zijn geliefde vrouw verloren te hebben. Met haar was hij, door genade, oud geworden op de levensweg. Het was aan hem te zien dat hij ook verlangende was en zijn uitzien was naar de hemel. Steeds riep hij uit: 'O, ik zal spoedig bij moeder zijn.'

*Het zal zolang niet eens meer duren,
Uw weg kort al gedurig af.
Door 't snel verlopen van de uren
Totdat de vleesklomp valt in 't graf.*

Het was toch zo aangenaam hem te ontmoeten en te horen vertellen wat hij tussen God en zijn ziel mocht ondervinden. De laatste oudejaarsavond was hij zeer zalig gesteld. Hij was nog zo werkzaam om toch met geen oude schuld het nieuwe jaar in te gaan. Hierop kwam de Heere hem krachtig voor met Jesaja 54: 9 en 10: '*Want dat zal mij zijn als de wateren Noachs, toen Ik zwoer dat de wateren Noachs niet meer over de aarde zouden gaan, alzo heb Ik gezworen dat Ik niet meer op u toornen, noch u schelden zal. Want bergen zullen wijken en heuvelen wankelen, maar het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere uw Ontfermer.*'

Zo gingen de laatste dagen voorbij, tot het 2 mei was. Het was zondagmorgen en hij gevoelde een lichte kramp op zijn borst. Maar hij kwam uit bed en dronk een kop koffie. Toen zei hij tot zijn jongste dochter: 'Ik word flauw', en hij was niet meer...

God nam hem weg, zijn ziel werd in de schoot van Abraham gedragen. Van de rustdag hier beneden ging hij zacht en zalig over tot de eeuwige rust, die erover blijft voor het volk van God. Om met allen die gekocht en gezaligd zijn, door het bloed van het Lam, zijn stem te verheffen en in te stemmen met het loflied van de verlostten: '*Hem zeg ik, zij de heerlijkheid en de kracht, in alle eeuwigheid, Amen*' (Openb. 1: 6b)

Toelichting:

Uit het nageslacht van Egbert de Goede kwamen wij nog wat nadere gegevens tegen, betreffende de gezinssamenstelling. Een belangrijk deel hiervan, vooral de namen en de datums van de kinderen, hebben wij reeds verwerkt in het voorgaande. Dit was een welkome aanvulling op beknopte gegevens over Egbert. Deze gegevens zijn verzameld door de heer J.J. de Goede een van de nazaten van Egbert de Goede en wij maken er nog nader gebruik van in deze toelichting.

Egbert werd geboren te Zwartsluis op 27-05-1773. Zijn ouders waren Hendrik Geerts de Goede en Grietje Jans Lier. Egbert was sloopstimmerman te Zwartsluis. Hij trouwde daar op 29-jarige leeftijd, op 19 mei 1803 met Magteltjen Brouwer. Magteltjen werd geboren op 2 juli 1778 te Zwartsluis en is overleden op 72-jarige leeftijd, op 31 oktober 1850 te Doesburg. Zij was een dochter van Beerent Brouwer en Jantje Albers Wildeboer. Waarschijnlijk woonde Magteltjen nog enige tijd te Meppel. In februari van het jaar 1808 zijn zij verhuisd, toen Egbert werd aangesteld als stadsbruggenbaas te Doesburg, waar zij bleven wonen.

Op 9 september 1837 schreef Egbert een brief aan ds. J. Schoonderbeek of ds. B. Moorees, die hij in 1826 met zijn zoon Barend een bezoek gebracht had.

Deze brief is later gepubliceerd met de titel: 'Belangrijke brief over de Afscheiding'. Hierin doet hij een verslag dat hij, ondanks alle gebreken en teleurstellingen, bij de vaderlandse kerk gebleven is. In Doesburg was geen

afscheiding, hoewel hij daar niet meer naar de kerk ging, daar hij de leraars verleiders noemde, maar met een groep van twintig tot dertig personen een preek las en 's avonds een gezelschap hield. Verder is het duidelijk in deze brief hoe diep ontdekt Egbert aan zichzelf was, maar ook hoe geoefend hij was in de wegen des Heeren.

Geraadpleegde literatuur:

E. de Goede, *De weg der bekering*, Fanoy Middelburg, z.j. Den Hertog Utrecht, z.j

J.J. de Goede, *Genealogie/Egbert*

Voor edeler staat geschapen Levens- en sterfbedbeschrijvingen van gereformeerde kinderen en jeugdigen uit de 17^e en 18^e eeuw, Leiden, 1991

2. Geertruida Cornelia van Doorn (1904-1917)

2.1 Voorbericht

*Dies vertelt men in ons land,
Al de wond'ren Uwer hand.* (Psalm 75:1)

Dit woord van de psalmdichter uit Psalm 75 heeft de Heere op ons Hart gebonden, anders was dit boekje waarschijnlijk nooit verschenen. Want er worden in dit eenvoudig geschriftje wonderen verteld, door de hand van Hem, Wiens Naam Wonderlijk is.

Uit eigener beweging zouden wij nooit tot samenstelling van dit boekje gekomen zijn, indien de Heere het Zelf voor ons niet bestuurd had. Daarom zullen wij op Gods bevel het net uitwerpen en de Heere Zelf zal voor de uitkomst zorgen.

Het is dan ook onze wens en bede, dat de Heere door dit geschriftje nog veel zielen in het visnet zal vangen, dat straks op de oever van het Kanaän der rust zal getrokken worden.

Wij hopen dat allen die de Heere vrezen door het lezen verkwikt worden, om de pelgrimsstaf weer op te nemen en de reis voort te zetten naar de stad van vrede.

Maar ook dat allen die de Heere nog niet kennen en zich dus nog niet bekommeren over het heil van hun onsterfelijke ziel, hierdoor gebracht mogen worden tot de kennis van de Heere Jezus Christus. Om hen voor tijd en eeuwigheid gelukkig te maken.

Mogelijk zal het opvallen dat er zo weinig namen te lezen zijn. Het is ons niet te doen om namen bekend te maken, want mogelijk zou de mens de eer er nog van ontvangen. Wij hopen juist dat God de eer van dit alles zal ontvangen.

Van enkele woorden en uitdrukkingen moeten wij beseffen dat het woorden zijn van een kind van 13 jaar. Zo iemand spreekt anders dan iemand van 50 of 60 jaar.

Dat allen die dit geschriftje in handen krijgen, straks met de hoofdpersoon hieruit, in de hemel der heerlijkheid een Drie-enig God op een volmaakte wijze mogen toebrengen de lof en de eer, de aanbidding en de eeuwige dankzegging, is de wens van de schrijver.

2.2 Uit de mond der kinderkens

Dat Gods Woord de Waarheid is, kwam duidelijk uit in het leven van Geertruida Cornelia van Doorn. Aan haar is bevestigd dat *Uit den mond der kinderkens en der zuigelingen hebt Gij sterkte gegrondvest heeft*, (Psalm 8:3a).

Zij werd geboren op 10 juni 1904, uit eenvoudige ouders, te Veenendaal. Tijdens het opgroeien zag men al spoedig een kinderlijke begeerte tot de Godsdienst. Als er Psalmen in het gezin werden gezongen dan luisterde daar graag naar. Zij was nog klein toen zij dit al probeerde na te bootsen. Tijdens het bidden was zij bezet met de meest heilige eerbied.

Ook bij het opgroeien was het verschil duidelijk met andere kinderen. De Psalmversjes die door het onderwijzend personeel werden opgegeven, kende zij altijd. Tijdens het onderwijs uit de Bijbel, op de Christelijke school te Veenendaal, was haar belangstelling groot. Dikwijls werd haar ijver hierin beloond met een boekje. Al vroeg was het merkbaar dat de *voorhoven des Heeren* dierbaar voor haar waren, want zij ging o zo graag naar de kerk! Toen zij de klassen van de lagere school doorlopen had, zou zij eerst haar moeder wat helpen en daarna in een dienstbetrekking gaan. Maar zij wilde graag haar ouders steunen, daarom zei ze toch altijd: 'Moeder, ik blijf toch bij jullie'.

Dat zij toen onbewust de waarheid sprak is later duidelijk gebleken. In de winter van 1916 werd zij ziek. De dokter constateerde een longontsteking.

In die tijd kreeg zij dikwijls bezoek van een zekere D., die haar steeds weer vroeg, of zij wel bad tot de Heere, om van Hem een nieuw hart te mogen ontvangen. Een bevestigend knikje was altijd haar antwoord. Zij had graag dat hij kwam, maar zij zag zijn komst toch altijd met vrees tegemoet. Dat zij hem niet zomaar wat op de mouw spelde, kunnen de daarna volgende winternachten getuigen. Zij bracht die biddende door en men hoorde haar steeds bidden: 'Och Heere, schenk mij toch een nieuw hart.'

Van deze ziekte mocht Geertruida weer herstellen en het leek of de ouders weer een gezonde dochter voor lange tijd terug zouden krijgen. Maar spoedig zou uitkomen dat de Heere het in Zijn raad anders besloten had.

Dat de Heere middellijk werkt zal uit het vervolg nog blijken.

Gods Eigen werk

In diezelfde winter ging ik (de schrijver van dit verhaal) naar het plaatsje Woudenberg, dicht bij Veenendaal. Met bijna hoorbare stem sprak de Heere toen: '*Zie, Ik doe een ding in Israël, dat al wie het horen zal, die zullen zijn beide oren klinken*' (1 Sam. 3:1b). De betekenis van dit woord verstond ik echter niet, hoewel die stem zich ruim een week deed horen. Daarna verstomde het geluid langzaam. De Heiland sprak de waarheid toen Hij zei: '*...maar*

gij zult het na dezen verstaan' (Joh. 13: 7b). Ongeveer een half jaar heeft de Heere de betekenis van deze woorden voor Zich gehouden.

Op het laatst van de schone meimaand trokken zich donkere wolken samen boven de eenvoudige woning van Geertruida's ouders. Zij gevoelde zich niet goed en klaagde steeds over moeheid. Ook verminderde haar eetlust duidelijk. Zij gevoelde zich het gemakkelijkste op haar bed. Van dat ogenblik is zij niet meer van haar bed af geweest. Hun vriend D. bezocht haar ook nu weer regelmatig.

Zo ook op de avond van 9 juni. Nadat hij haar in het gebed weer had opgedragen, heeft de Heere hem het werk van de verlossing laten zien. Dat was door middel van de verheerlijkte Heiland, Die tussen Geertruida en een heilig en rechtvaardig Gods stond en sprak: '*Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale. Ik heb verzoening gevonden.*' (Job 33:24b). Voor hem stond het vast dat de Heere haar ziel van het verderf zou verlossen. Maar in haar moest dat werk van de verlossing nog worden uitgewerkt. Aan het geloof van een ander hebben wij niets. Zo kon Thomas het ook niet met het geloof van een ander doen. Alleen wanneer de Heere Zich aan zijn ziel openbaarde, kon hij uitroepen: '*Mijn Heere en mijn God*' (Joh. 20:28b). Zo zou het ook hier gaan.

In diezelfde tijd heb ik haar een enkele keer opgezocht. Op een bijzondere wijze ben ik met haar in kennis gekomen. Nadat ik het gesprek van enkele personen aanhoorde, gevoelde ik een hevige drang om haar ook eens een bezoek te brengen. Het is vreemd zich zó aangetrokken te voelen tot een onbekend kind. O, die onbreekbare ketting van liefde, waar elk van Gods kinderen een schakel van is.

Diezelfde avond heb ik Geertruida nog opgezocht en toen ik haar voor het eerst zag, sloeg de schrik mij om het hart. Met grote holle ogen staarde zij mij aan, terwijl haar halsslagader als het ware door een machine aangedreven werd. O, wat een onnoemelijk lijden en dat om de zonde. Ik heb toen niet veel met haar gesproken, omdat het spreken haar moeilijk viel. Alleen op de vraag of zij wat wilde hebbe, antwoordde ze: '*Ik zou graag het boekje van u willen hebben waar de Heere Jezus op staat, als de Goed Herder, met het schaapje op Zijn schouders.*' Nadat ik weggegaan was en op weg naar huis was, kon ik het niet nalaten te verzuchten: '*O Heere, redt haar onsterfelijke ziel.*' En deze verzuchting hebben wij niet één keer gedaan. Nee, meer dan een week heb ik haar bij mij gedragen. Bij het opstaan en bij het naar bed gaan, kwam altijd deze verzuchting tot de genadetroon. Dikwijls heb ik geprobeerd dit juk van mijn schouders te doen, maar altijd tevergeefs. Zo God werkt, wie zal het dan keren. De Heere zegt: '*.. Ik heb een geopende deur voor u gegeven en niemand kan die sluiten?*' (Openb.3:8). Ik had mij voorgenomen om Geertruida elke week op te zoeken, want onbewust was mijn hart voor haar opengegaan.

2.3 Zonde en genade!

Het werd 21 juni, het begin van de zomer. In de daarop volgende nacht vond bij haar een eeuwige omkering plaats. Middernacht, toen buiten alles in rust was, had in haar binnenste een hevige strijd plaats. Bergen van zonden rezen in haar hart op, want zij kreeg haar schuld daarin te zien. Geertruida's vader, die op een hevig gekerm, naar zijn dochter toeliep, vragend of haar lichaam zo'n pijn deed. Zij zei: '*O nee, vader, mijn lichaam voel ik niet, maar mijn zonden wegen mij zo zwaar!*' Worstelend keerde zij zich van hare ene zij op de andere. O, die schuld, die ontzaglijke schuld bij God. Daar gevoelde zij dat haar zonden tegen God waren geweest. De hemel was gesloten, want zij was een zondares. De Heilige kon met haar, een onreine niet van doen hebben. Het ging haar als bij een drenkeling, die alle grond onder zijn voeten voelt wegzinken en zich tenslotte nergens meer aan vast kan houden. Zo zonk Geertruida weg in de wateren van Gods gerechtigheid en heiligheid, tot zij op de bodem van Gods verkiezende liefde terecht kwam. Het was voor haar een onmogelijke zaak om nog zalig te worden.

Maar in die nood van haar ziel opende de Heere haar ogen voor Hem, door Wie het nog kan, Die ook voor haar schuld bij de God de Vader betaald had. De Heiland kwam haar stil te zetten bij Zijn verzoenend sterven en sprak haar toe, dat Hij haar zonden *in een zee van eeuwige vergetelheid geworpen had*, zodat Hij ze nooit meer zou gedenken.

Tegen het opgaan van de zon, op 22 juni, was in haar hart de Zon der Gerechtigheid opgegaan. Zij sprak daarvan tot haar ouders: '*O, vader en moeder, ik zou willen dat jullie eens konden voelen wat ik voel, hoe gelukkig ik ben. Ik heb hier volkomen vrede.*' Terwijl zij de woorden sprak, legde ze haar vermagerde hand op haar hart en sprak verder: '*Mijn ziel is geheel wit gewassen door het bloed van de Heere Jezus en voor de zonden die ik nog doen zal, heeft Hij ook betaald. Maar als ik zeg dat mijn ziel wit gewassen is, moeten je niet denken aan mijn vel, want dat is mijn ziel niet.*'

Zie hier de kinderlijke geloofstaal, waar de Heere van zegt: '*En al uw kinderen zullen van den Heere geleerd zijn,*' (Jes. 54:13a). Ook zien wij hieruit dat wij nooit tot de genadetroon zullen komen, tenzij wij de troon van het gericht zijn gepasseerd. Of, dat wij niet op Golgotha komen, voordat Gethsemané achter ons ligt. Eerst strijd en daarna overwinning. Eerst een weg door de dood heen, om op de levensweg te komen. Eerst met Christus in het graf, om daarna met Hem op te mogen staan. Dat het Woord de Heeren waarheid is, met betrekking tot de strijd die Gods Kerk te strijden heeft, is ook bij Geertruida uitgekomen. Maar voordat zij in dat strijdperk ingeleid werd, moest het grote werk wat de Heere aan haar gedaan had, bekend gemaakt worden.

Door God gezonden

Geertruida had gezegd: 'De Heere zal wel iemand sturen.' Diezelfde dag, tegen 11 uur, kwam haar vriend D. nog. Zij mocht hem vertellen wat de Heere aan haar ziel gedaan had. 'Voor de dood ben ik niet bang meer', sprak zij, 'en zojuist heb ik in de heel gezien en daar zag ik een grote schare van kinderen, klein en groot, die de Heere een lied zongen. En tussen al die kinderen zag ik mijzelf ook. Ik had een lang wit kleed aan. O, wat was die hemelse muziek toch mooi!'

Maar die heerlijke toestand zou zo niet blijven. Dat zal niemand vreemd vinden die ook op weg is naar het Sion dat boven is.

De daarop volgende maandag begon de strijd. De duivel fluisterde haar in het oor, dat voor alle mensen er wel raad was, maar voor haar niet. Haar zonden waren te groot, dan dat ze vergeven konden worden. Hij had voor haar nog een goed plaatsje in de hel. Bidden moest zij ook maar niet meer doen, want het baatte haar toch niets.

O, wat een ontzettende strijd was dat, toen ik haar in die toestand maandagavond opzocht. Het was duidelijk aan haar te zien, want met angstig vragende ogen keek zij de kamer rond, of iemand haar helpen kon.

Ach, wie zou hier kunnen helpen? De Heere Zelf zou als de grote Overwinnaar hier tussen beiden moeten komen.

Geertruida bad: 'Ach, lieve Heere, help mij toch!'

Hier wordt weer bevestigd uit Gods heilig Woord uit Psalm 116: 3-4: '*De banden des doods hadden mij omvangen, en de angsten der hel hadden mij getroffen; ik vond benauwdheid en droefenis. Maar ik riep de NAAM des HEEREN aan, zeggende: Och, HEERE, bevrijd mijn ziel!*'.

De Heere stond op in die strijd en gaf haar weer die volkomen vrede in har ziel, met de woorden:

*De HEER is mij tot hulp en sterkte;
Hij is mijn lied, mijn psalmgezang;
Hij was het die mijn heil bewerkte,
Dies loof ik Hem mijn leven lang. (Psalm 118:7)*

Na deze strijd vroeg Geertruida aan haar moeder om dat boekje waar de Goede Herder opstond.

Toen ze dat kreeg sprak zij: 'Zo zal de Heere Jezus mij eenmaal op Zijn schouders dragen en als ik dan altijd bij Hem zal zijn, dan zal ik ook een nieuwe stem ontvangen om Hem eeuwig te loven. Want met de stem die ik nu heb, kan ik niet goed zingen. Ook krijg ik een lang wit kleed en een palmtak van overwinning in mijn rechterhand. Wat zal dat heerlijk wezen hé moe!'

Was dat het einde?

Dinsdag 26 juni zou vooral voor haar ouders, een dag van angst en vrees zijn. Het was tegen de avond toen Geertruida erg slap en naar werd, door een onregelde doorstroming van haar bloed. Haar rechterhand sloeg zij buiten haar bed en zij viel achterover in de kussens. Ieder dacht dat het nu zou aflopen, vooral tot schrik van haar ouders die dachten dat hun kind nu stierf.

Maar Gods weg is verboren en anders dan onze gedachten, Na verloop van een half uur kwam Geertuida weer bij en keek met verwondering naar allen die aanwezig waren, er waren juist veel vrienden aanwezig.

Nadat zij een ogenlikje tussen haar kussens gezeten had, wenkte zij met haar hand naar haar vader. Met zwakke stem vroeg zij om nog eens met elkaar te zingen. Graag voldeed deze aan haar verzoek en lieflijk klonk onder dat eenvoudige dak het geloofslid uit Psalm 116:11:

*Ik zal met vreugd in 't huis des HEEREN gaan,
Om daar met lof Uw groten Naam te danken.
Jeruzalem, elk hoort die blijde klanken,
Elk heff' met mij den lof des HEEREN aan.*

Ieder zal begrijpen hoe wij dit vers gezongen hebben. Met veel tranen hebben wij tot het eind gebracht. Geertruida zong zelf ook mee, zo helder dat het door ieder te verstaan was. En terwijl wij haar met betraande ogen aanzagen, keek zij naar ons, zo vredig, alsof zij zeggen wilde: 'Schrei toch geen tranen om mij.'

Nadat deze, haar lievelingspsalm gezongen was, gaf zij Psalm 89:1 nog op om te zingen. Daarna verzocht zij om te lezen over het nieuwe Jeruzalem, die stad waar de straten van goud en haar poorten van diamant waren. Met de meeste aandacht volgde zij het lezen van Openbaring 21 en 22.

Het was intussen al laat geworden, maar voor wij naar huis gingen moesten wij Psalm 25: 2 nog zingen.

De volgende woensdag ging het met Geertruida, lichamenlijk nogal goed. Zij zei tegen haar vader: 'Vader, ik zal wel niet meer beter worden, maar als ik begraven wordt, moeten al mijn kennissen op de begrafenis komen. En wilt u mij al het kwaad vergeven wat ik u heb aangedaan? Moeder heeft het mij ook al vergeven. Als ik er straks niet met wezen zal, wilt u dan al mijn broertjes en zusjes zeggen, dat ik naar de hemel ben. U moet ze zeggen, dat zij de Heere vroeg moeten zoeken, in waarheid en oprechtheid.'

Nadat zij dit gezegd had liet zij haar broertjes en zusjes bij zich komen en vroeg ook hun vergeving. Er waren ook kleintjes bij, die totaal geen begrip daarvan hadden. Zij had toch behoefte aan vergeving en zei verder: 'O, zoeken jullie toch vroeg de Heere, in oprechtheid en lees altijd veel in de Bijbel, want dat is het beste boek.'

Tot haar vader zei ze: 'Vader, voor mijn ziekte is er geen kruid gewassen. De dokters kunnen mij toch niet beter maken. Maar ik wil liever bekeerd en ziek zijn, dan onbekeerd en gezond. Ja, ik moet wel veel lijden, maar dat heb ik nodig. Het is goed dat ik verdrukt wordt, de Heere moet juist zo'n weg met mij houden.'

Maar zij vermaande niet alleen haar gezinsleden, ieder die haar opzocht kreeg een lesje mee. Zelfs haar oude grootmoeder wees zij op de Heere Jezus Christus. Het ging haar als de golven van de zee, die nu eens hoog opgestuwd werden en daarna weer neerploften.

2.4 Nog in de strijd

Maar de strijd was nog niet voorbij, want nogmaals zou de mensenmoordenaar zich opmaken om haar te verstrikken. Het was donderdagmiddag en Geertruida moest enkele malen van haar bed af en intussen had zij haar vader wat bits geantwoord omdat hij haar niet goed neergezet had en...weg was haar tere leven.

Die kans nam de satan waar en wees haar erop dat zij nu spoedig zou sterven en voor God verschijnen. Alle grond was vanonder haar voeten en zij kon zich aan geen enkele belofte meer vastklemmen. De Heere doet een afgesneden zaak op aarde. Het angstzweet parelde op haar voorhoofd. In de angst van haar ziel bad zij tot de Heere en zei: 'Och Heere, wilt het mij alstublieft vergeven en geef mij weer vrede in mijn hart.' En de Heere liet Zich niet onbetuigd, want Hij richtte haar oog naar de kruisheuvel van Golgotha, op Hem, Die juist voor zondaren en voor goddelozen gestorven is.

Toen de vrede in haar hart teruggekomen was, kreeg zij weer overvloedig reden om te juichen. Zij liet haar vader, die juist op het land werkte, halen om met haar te zingen. Het waren de Psalmen 89:1 en 7, 116:11, 130:4 en 73:12 en 13.

Zo werd Geertruida steeds meer voor de hemel voorbereid. In het geringste wat zij kreeg zag zij de hand des Heeren. Toen haar op een middag wat peren gebracht werden, zei ze: 'Moeder, die peren heb ik van de Heere.' Zo zien wij hoe God voor Zijn kinderen zorgt. Van alle kanten kreeg zij wat, appels, peren, druiven, enz. Wanneer het weer op was kreeg ze dikwijls van onbekenden weer fruit in overvloed.

Toen zij een reepje chocolade van iemand kreeg, vroeg een ander die haar opzocht of zij hier blij mee was. Zij antwoordde: 'Ja, maar de Heere Jezus heb ik toch liever.' Zij leefde met haar gedachten boven de sterren, waar zij straks voor eeuwig zou rusten, in de schaduw van de Levensboom, aan de Godsrivier.

Lichamelijke werd Geertruida steeds zwakker. Volgens de dokter was haar lever ontstoken en dat moest ook erge pijn veroorzaken. Dat haar handen en voeten dik werden van het vocht, was ook een teken dat haar einde naderde. Maar haar einde was er nog niet, want zij zou nog heel wat leed moeten lijden.

Ongemerkt voor haar, hoorden haar ouders, toen zij in grote pijn was, haar bidden: 'Lieve Heere Jezus, wilt U alstublieft de pijn een beetje minderen, maar niet mijn wil, maar Uw wil geschiedde.' Zie hierin ook haar kinderlijke onderworpenheid. Het was hartroerend toen zij in de hevigste pijnen zong:

*Ja, mijn ziel dorst naar den HEER';
God des levens, ach, wanneer
Zal ik naad' ren voor Uw ogen,
In Uw huis, Uw Naam verhogen? (Psalm 42:1)*

Looft den Heere

Intussen werd haar lichaam steeds meer afgebroken en begon de levenslamp flauwer te lichten, maar de geloofslamp verspreide een helder licht. Zij was er verzekerd van dat de Heere Zich nader aan haar ziel zou openbaren.

Op vrijdag 6 juli was haar lichaam erg zwak. Om ongeveer 11 uur in de avond kreeg zij opnieuw een flauwte. Het was duidelijk dat haar hart steeds zwakker werd. Wij meenden dat haar einde dichtbij was. Alle tekenen van de dood waren aanwezig. Een hevige koorts kwam opzetten en Geertruida lag daar neer, klappertandend, met een scheve mond en gebroken ogen.

Die dit meegemaakt hebben weten hoe nietig de mens zich dan gevoeld tegenover de grote God. Daar stonden ook de ouders bij hun dierbaar kind, dat zó moest lijden, met een bloedend hart. Maar gelukkig wanneer wij dan mogen weten een God voor ons hart mogen bezitten. Daarom is de werelds mens zo arm, want die moet zichzelf er doorslaan.

Om ongeveer 12 uur nam de koorts weer wat af en kwam haar bewustzijn langzaam terug. Veel had zij geleden en zij had niet meer de macht om haar ogen goed open te doen.

Maar, de Heere is goed. Geertruida vroeg of wij wilden zingen. Toen wij niet direct aan haar verzoek voldeden, omdat wij niet wisten war wij moesten zingen, gaf zij op Psalm 136 vers 1:

Looft den HEER, want Hij is goed;

*Looft Hem met een blij gemoed;
Want Zijn gunst, alom verspreid,
Zal bestaan in eeuwigheid.*

Wat een heerlijke Psalm en dat in zulke omstandigheden. Maar de afbraak van haar lichaam nam die nacht hand over hand toe. Het vocht in haar zieke lichaam kwam steeds verder naar boven, wat tegen haar organen drukte, zodat haar benauwdheid ook erger werd. Ook het hoesten werd steeds erger en matte haar geheel af, waarbij zij ook steeds bloed moet opgeven. Omdat haar lichaam zo verzwakt was volgden de flauwten steeds vlugger op elkaar. Een naar gevoel in haar buik ging hiermee samen.

Maar tijdens deze hevige pijnen riep zij uit: 'Ik ga naar de hemel; o, zingen jullie Psalm 138 toch eens!' Met volle zekerheid kon zij de daarop volgende zondag tegen een vriendin zeggen, dat de Heere de prikkel uit de dood voor haar had weggenomen.

Voor haar einde moest er nog één ding afgehandeld worden. Zij had in haar jeugd wel eens een vriendinnetje geplaagd en dat moest eerst nog goed gemaakt worden, voordat zij de hemel zou ingaan. Er was namelijk op een avond een kennis bij Geertruida op bezoek geweest, waar dat vriendinnetje werkte. Daarom vroeg Geertruida aan hem of hij aan haar om vergeving wilde vragen voor het wat zij het vriendinnetje aangedaan had.

De volgende maandag was zij geheel ongevoelig, haar benen waren zo koud als ijs en in één been was een gaatje gekomen. Maar inwendig was zij warm door het vuur van Gods Geest. Verschillende malen liet zij haar vader het troostvolle Jesaja 20 voorlezen. Ook Openbaring 21 en 22 en Johannes 10 en 14.

Dikwijls werd Geertuida ook gevonden wanneer zij in stil gebed tot God was. Het opmerkelijke kenmerk in haar kindergebedje was de onderworpenheid aan Gods wil. Maar zij dacht niet alleen om zichzelf, want dikwijls werd gehoord in haar gebed: 'Ach, lieve Heere, bekeer toch ook mijn arme ouders, broers en zusjes, als het kan!'

Door al het vocht in haar zieke lichaam, zag zij verschrikkelijk uit. Haar vingers waren zo dik door het vocht, zodat zij dicht tegen elkaar aangeklemd er niet meer als vingers uitzagen. Ook haar benen die verbonden waren, begonnen steeds meer vocht af te scheiden. Haar lijden was niet uit te spreken. Daar kwam dan ook regelmatig haar zielenlijden bij, zodat zij dikwijls uitriep: 'Waar zal ik nog eenmaal aankomen?'

Maar: '*Hun bloed, hun tranen en hun lijden, zijn dierbaar in Zijn oog*'.

Wanneer de vijand weer op de vlucht gedreven was, liet zij Lucas 4 nogal eens lezen. Zo was het bij afwisseling, hoop en vrees, strijd en overwinning.

Maar de Heere zal uitkomst geven!

Donderdag 12 juli was haar toestand hoog ernstig. De dokter liet weten dat alle tekens van haar einde er nu waren. Op haar borst was nu een grote zwarte vlek te voorschijn gekomen, ook op haar rug en benen kwam en er vlekken. De dokter noemde dit koud vuur. Ook de flauwten herhaalden zich steeds.

Wanneer Geertruida echter weer helder was, vroeg zij elke keer: 'Vader, lees u dat mooie hoofdstuk uit de Openbaring nog eens en zingen jullie dan van Psalm 116:11 en 89: 1 en 7'.

Op een volgende avond, om ongeveer half 10 riep zij: 'Gerritje'. Toen haar zusje bij haar kwam, nam zij afscheid van haar. Daarna van haar vader en moeder. Toen haar moeder vroeg waar zij naar toe ging, antwoordde zij met een heldere stem: 'Ik ga naar de Heere Jezus, naar mijn Heiland. Dag va, dag moe!'

Maar het ogenblik van scheiden was nog niet aangebroken, de lijdensbeker moest tot de bodem gelegeerd worden. Ja, Gods weg is in de zee en Zijn pad in diepe wateren, wat voor ieder duidelijk moet zijn. De zonde heeft wat teweeg gebracht. Waren er geen zonden, dan waren er ook geen wonden. Wat was Geertruida overgelukkig dat zij in al haar lijden de toevlucht had leren nemen tot de grote Zielenarts, Die steeds weer balsem in de verwonde ziel goot.

Ook op het laatst van haar leven fluisterde de satan nog in haar oor, dat zij zich voor eeuwig vergist had. En het ergste, dat het nu te laat was om de Heere nog aan te roepen. Zij zou weer een flauwte krijgen en dan was het afgedaan. Wat was de strijd nu ontzaglijk zwaar. Maar de eindoverwinning was heerlijk en op Gods tijd moest de duivel wijken. Geertruida had zoveel vertrouwen op de Heere gekregen, dat op het heetst van de strijd kon zeggen: 'Maar de Heere zal uitkomst geven'. Ja, de Heere zou uitkomst geven naar ziel en lichaam.

De laatste dagen

Het was donderdagavond 19 juli, dat Geertruida mij liet roepen om afscheid te nemen. Daar stonden wij allen klein en groot, om haar ziekbed, wat ook haar sterfbed zou worden. Met sprakeloze smart keken wij haar aan. Maar op haar gezicht was geen spoor van verdriet zichtbaar. Om haar mochten wij niet schreien. Op haar gezicht was alleen maar vrede en blijdschap te lezen.

Nadat Geertruida wat overeind gezet was, wenkte zij haar vader. Zij liet weten dat zij ons allen vaarwel wilde zeggen. Eerst volgden de kleintjes. Zoveel in haar vermogen was kuste zij ze allen. Daarna waren haar ouders aan de beurt. Wat een ontzettend ogenblik. Wie heeft er wel eens aan zo'n sterfbed gestaan? Zijn hier geen wonderen gebeurd? Laten wij het ons een proberen in te denken, want straks is onze tijd daar ook, om de aarde te verlaten om voor God te verschijnen. En waar de boom valt, daar zal hij wezen.

Zie nu eens bij Geertruida, bij haar was geen onrust, geen vrees, maar kalmte en blijdschap. Voor de wereld is dit onverklaarbaar. Het was ook op deze dag dat de Heere mij weer bepaalde bij de woorden die hij gesproken had uit 1 Samuël 3: 11. Hierin zien wij dat de Heere niet alleen de belofte geeft, maar ook de vervulling daarvan.

Er verlieten enkele ogenblikken, zonder dat er iemand één woord sprak. Uiteindelijk verbrak Geertruida's vader de stilte door haar te vragen of zij wel wist waar de reis naar toe ging.

'O ja', sprak zij, 'ik ga naar de hemel'. Met tegen elkaar gedrukte handen, zag zij met blijdschap naar boven. Wat een harteer was het voor haar dat zij haar handen niet kon vouwen.

Uiteindelijk nam zij ook van mij afscheid en terwijl zij mij nog een stevige hand gaf, sprak zij: 'Ik ga naar de Heere Jezus hierboven!'

Op mijn vraag of zij nu spoedig zou sterven, antwoordde zij: 'Ik weet het niet, de Heere alleen weet de tijd en wat Hij doet is goed.' Tot laat in de nacht hebben wij aan haar bed gestaan, maar zij sprak toen niet meer, het was voor haar zo moeilijk. Het was wel opmerkelijk dat zij de gehele nacht steeds op de klok keek, alsof zij de uren telde, die haar nog zouden resten. Zij liet ook af en toe Jesaja 40 lezen.

Op zaterdag 21 juli 1917 is het einde van haar aardse loopbaan aangebroken. In voorgaande nacht heeft de vijand nog een laatste poging gedaan, om Geertruida met doodsangst te bezetten. In deze zielenangst riep zij tot de Heere, Die haar daaruit verlost met Psalm 130 vers 4:

*Hoopt op den HEER' gij vromen;
Is Israël in nood,
Er zal verlossing komen;
Zijn goedheid is zeer groot.
Hij maakt, op hun gebeden,
Gans Israël eens vrij
Van ongerechtigheden;
Zo doe Hij ook aan mij.*

Intussen was de bange nacht voorbij gegaan en de strijd haast gestreden.

Tegen 12 uur nam Geertruida voor de laatste maal afscheid en daarna, heel rustig nog wat gesluimerd. De benauwdheid was geweken. Ook in dit opzicht heeft de Heere alles wel gemaakt. Van doodstrijd was geen sprake en langzaam ging haar lampje uit. Nauwlettend zagen wij op de ademhaling, omdat deze zo rustig was geworden. De laatste woorden die Geertruida sprak waren: 'Ik ga naar de Heere Jezus'. Tien minuten voor vier is zij de eeuwige rust ingegaan.

2.5 Na het sterven en de begrafenis

De aarde had een inwoner minder, maar de hemel telde een inwoner meer. O, wat een eeuwige verwisseling van woonplaats en wat een omkering. Haar lichamelijk lijden had nu een einde genomen, nu zij daar gekomen was, waar geen nacht meer wezen zal, in die stad waar Hij het licht is. Waar ook geen rouw of smart meer wezen zal. Ook zal daar geen strijd meer zijn, wan zij zullen niet meer zondigen. Daar zal Geertruida nu, met al de gezaligden, de lof des Heeren zingen. Zij geniet daar nu de eeuwige rust, die God bereid heeft voor al Zijn kinderen.

Daar zal ook de rustverstoorder, als een dief, niet meer stilletjes binnenklimmen. Daar zijn al de vrijgekochten des Heeren. Daarom is het: '*Zalig zijn de doden die in den Heere sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid; en hun werken volgen met hen*' (Openbaring 14:13b). In dat Kanaän der rust werpen zij hun kroon voor de voeten van het Lam, Die hen gekocht heeft met Zijn dierbaar bloed.

Toen Geertruida de eeuwige rust was ingegaan werden ook de vrienden en vriendinnen van haar overlijden in kennis gesteld. Toen één van haar vriendinnen het bericht kreeg, riep zij in zielenblijdschap uit: 'Gelukkig, is er weer een verlost van het lichaam der zonde en is de schare van gezaligden er weer met één vermeerderd.' Toch was er nog een andere stem in haar die sprak: '*En in haar zal niet inkomen iets dat ontreinigt en gruwelijkheid doet en leugen spreekt...*' (Openb. 21:27). Maar daarna heeft de Heere Zelf, als het ware Zijn zegel op het werk gedrukt en daar kon de duivel niet meer tussenkomen, want op een lieflijke wijze ruiste het daarna wonderschoon in haar hart:

*Gij hebt Uw land, o HEER, die gunst betoond,
Dat Jacobs zaad opnieuw in vrijheid woont;
De schuld Uws volks hebt G' uit Uw boek gedaan;
Ook ziet Gij geen van hunne zonden aan;
Gij vindt in gunst, en niet in wraak Uw lust;
De hitte van Uw gramschap is geblust.
O heilrijk God, weer verder ons verdriet,
Keer af Uw wraak, en doe Uw toorn teniet.* (Psalm 85:1)

Zo weet de Heere de twijfel te verdrijven en het geloof te doen zegevieren. Welgelukzalig, die de God Jakobs tot zijn hulp heeft.

Zijn wij al bekend met Die wondervolle God. Beklagenswaardig zijn wij wanneer de Heere een onbekende voor ons is en blijft. Dat wij de stem des Heeren zouden horen, die ook nu weer tot ons komt: *'Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop'* (Openb. 3:20a).

Hij Komt!

Woensdag 26 juli is het stoffelijk overschot van Geertruida aan de aarde weer toevertrouwd. Met veel belangstellenden stonden wij aan het geopende graf.

Door een van de plaatselijke predikanten werd een aanspraak gehouden, waarbij o.a. gewezen werd op de vergankelijkheid van het leven.

Op het stille kerkhof te Veenendaal rust zij, tot straks de bazuin van de Archangel zal klinken. Dat geluid zal ook tot haar doordringen en Geertruida zal opstaan tot het eeuwig leven. Dan zal zij met een volmaakt lichaam een Drie-enig God toebrengen de lof en eer, de aanbidding en een eeuwige dankzegging.

Zij rust daar nu nog in de aarde. Tijden zullen nog over haar heen gaan, maar de Engel des Heeren houdt daar de wacht, totdat de hemel en de aarde met gedruis zullen voorbijgaan.

De grote vraag voor ons allen zal niet zijn, waar ons stof eenmaal zal rusten, maar wel of wij een plaats zullen krijgen van de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, waar gerechtigheid wonen zal en waar de bergen vrede zullen dragen.

Uit dit eenvoudig verhaal blijkt, dat de naam van de rechtvaardige in eer zal gehouden worden, want Geertruida spreekt nog nadat zij gestorven is, maar de naam van de goddeloze zal volgens Gods Woord verrotten.

Daarom heeft de Heere tot ieder die dit geschriftje leest, iets te zeggen. *'Zoekt den HEERE, terwijl Hij te vinden is'* (Jes. 55:6a). Straks zal daar geen tijd meer voor zijn, want God heeft de tijd van de eeuwigheid gescheiden.

Kinderen kunnen uit dit verhaal leren: *'en die Mij vroeg zoeken, zullen Mij vinden'* (Spr. 8:17b).

Wij eindigen met de wens, dat ieder die dit leest, straks de voor velen onbekende Geertruida in de eeuwige heerlijkheid zullen ontmoeten. Om daar met haar, verlost van een lichaam der zonde, het nieuwe lied te mogen zingen, met gouden harpen, zodat de wanden van het Vaderhuis zullen weergalmen van het vreugdegezang. Strijdt daarom om in te gaan door de enge poort, want de poort is eng en de weg is smal. Er is geen kroon zonder strijd, maar ook geen strijd zonder kroon.

*Laat al de stromen vrolijk zingen,
De handen klappen naar omhoog;
't Gebergte, vol van vreugde, springen
En hupp' len voor des HEEREN oog.
Hij komt, Hij komt, om 'd aard' te richten,
De wereld in gerechtigheid;
Al 't volk, daar 't wreed geweld moet zwichten,
Wordt in rechtmatigheid geleid.* (Psalm 98: 4)

De schrijver (meester Rodix)

Naschrift

De kerk in Veenendaal

In Veenendaal was er in 1834, voor de Afscheiding niet veel belangstelling. Er was een klein groepje mensen dat bij elkaar kwam, onder leiding van de ouderlingen H. van Biezen en W. Budding.

In een oud 'kasboekje' staat vermeld dat er in 1872 ongeveer zestig zielen aan de kerk verbonden waren, die zich noemden *Christelijk afgescheiden gemeente*.

Enkele jaren daarna begon er in de Hervormde Kerk wat verzet te komen tegen de gang van zaken, tot in 1886, het jaar van de Doleantie, de spanning opgevoerd werd, dat er wat moest gebeuren.

Drie ouderlingen gaven aan dat zij de weg van de 'reformatie' willen gaan. Op 12 oktober 1886 werd onder leiding van ds. G.J. Barger uit Driebergen een bijeenkomst gehouden, waarbij een kerkenraad gekozen werd. Deze bestond uit de ouderlingen Pieter Roodhuyzen, Hendrikus Hiensch en Hendrik Rennes en de diakenen Jan van Wijk, Cornelis Heij en Hendrikus Hardeman.

Ouderling Hiensch was ook oefenaar en leefde van 1841 tot 1912. Hij was het die het, uit 44 coupletten bestaande inhoudrijke gedicht maakte:

*Mijn lieve kinderen, teed're spruiten!
Ik voelde lust, mij drong deez' plicht,
Om aan u, op 't papier te uiten'
Wat God heeft aan mijn ziel verricht. (zie: In Zijn huis, wilt Hem loven)*

Op 16 februari 1890 deed de eerste predikant ds. E. J. de Groot zijn intrede. Was hij afwezig, dan moest oefenaar Hiensch voorgaan, die ook in andere gemeenten sprak.

In 1892 kregen de dolerende gemeenten de naam Gereformeerde Kerk, maar in Veenendaal nam men deze naam in 1898 pas aan.

Intussen was de predikant eind 1891 reeds vertrokken en werd zijn plaats op 7 oktober 1894 vervuld door ds. W. den Hengst. Onder diens voorvarende leiding vond er een sterke uitbreiding plaats.

Toen deze predikant in 1909 een gesprek had met een moeder van een groot gezin uit de gemeente, die vertelde wat de Heere aan haar ziel gedaan had, kwam hij er achter dat hij dat leven niet kende. De Heere gebruikte dit tot zijn bekering. Dit had tot gevolg dat hij anders ging preken, wat een deel van de gemeente niet naar de zin was. Het werd een onhoudbare situatie, zodat ds. Den Hengst op 4 juni 1913 zijn ambt neerlegde in de Gereformeerde Kerk. Hij zocht aansluiting bij de Gereformeerde Gemeente en werd met ca. 500 zielen, waaronder enkele ouderlingen in dit kerkverband opgenomen.

Oefenaar Hiensch was reeds in 1912 overleden. Hij was een nicht van Grietje van Schuppen (1825-1889) die de brochure geschreven heeft *De oordelen Gods over gans Europa, ook over Nederland*.

Intussen had ds. Den Hengst een beroep aangenomen naar Amsterdam en heeft ds. H. Kieviet in 1915 een beroep aangenomen naar Veenendaal. In die jaren had de gemeente weer een sterke groei. Na een vruchtbare tijd te Veenendaal, is ds. Kieviet reeds in 1928 overleden.

Frans van Doorn

In 1930 nam ds. R. Kok een beroep aan naar Veenendaal. Ook hij was een zeer actief predikant, maar helaas, na de 2^e wereldoorlog kwamen er regelmatig bezwaren tegen de inhoud van zijn prediking. Andermaal kwam er een onhoudbare situatie in de gemeente, wat tot het gevolg had, dat een groot deel van de gemeente, onder leiding van de ouderlingen F. van Doorn, E. Budding en W. van Deelen, in een ander gebouw met leesdiensten begonnen. In 1949 is er een nieuwe gemeente gesticht. Ds. Kok is in 1950 met zijn gemeente tot het verband van de Christelijk Gereformeerde Kerk toetreden.

In 1960 heeft ds. F. Mallan een beroep naar de Gereformeerde Gemeente in Ned. te Veenendaal aangenomen. Meester Rodix, ging op het gerucht af naar ouderling Frans van Doorn, om hem te feliciteren met de komst van ds. Mallan. Deze liet weten blij te zijn, maar dat er ook bezwaren waren, want zij konden geen woning voor de dominee vinden. De reactie van de ander was: 'Dan ga ik uit mijn huis, want ik ga toch met pensioen en bij mijn kinderen inwonen en dan is de woning voor u te koop.'

Meester Rodix was lid van de Ned. Herv. Kerk te Veenendaal, van behoudende richting. Hij was onderwijzer aan de Christelijke school en had Geertruida in de klas gehad. Hij heeft het levenseinde van haar beschreven. Later is hij leraar geworden bij het voortgezet onderwijs. (Zie onderstaande literatuur opgave: *Opdat het navolgende geslacht die weten zou*).

De drie, boven genoemde ouderlingen zijn in de tijd dat ds. Mallan in Veenendaal stond, gestorven en ook door hem aldaar begraven.

De vader van Geertruida, Frans van Doorn, is in 1880 te Ede geboren. Haar moeder, Gerdina van Ginkel is in 1879 te Renswoude geboren. Zij zijn gehuwd op 31 augustus 1901. Omdat Geertruida in 1904 geboren is, moet zij een van de oudsten van de kinderen geweest zijn. Het gezin woonde aan de Nieuweweg, richting De Klomp.

Verder was het was niet gemakkelijk om nog wat familiegegevens en kerkelijke gegevens te verkrijgen.

Tijdens de ziekte van Geertruida sprak zij de wens uit dat ook haar ouders, broers en zusjes tot God bekeerd mochten worden. Het is niet bekend of Van Doorn toen reeds met het nieuwe leven begiftigd was. Hij was eerst varkens koopman en leefde een ruw en onverschillig leven. Hij kwam met allerlei mensen in aanraking en ging zich ook wel te buiten aan sterke drank. Maar de Heere was hem te sterk geworden, hij dacht als Korach, Dathan en Abiram levend verslonden te worden, maar is als een vijand gezaligd geworden.

Hij is later met zijn gezin overgegaan naar de Gereformeerde Gemeente, waar hij ouderling geworden is. Tot 1966 is hij ouderling geweest in de Gereformeerde Gemeente in Ned.

Tot zijn vriendenkring behoorden ook. o.a. familie Kniep en Ali Ipema, met wie hij ook correspondentie had. Enkele briefjes van hem volgen nog.

Veenendaal, 20 dec. 1944

Geliefde vriend,

Wij zijn bij de familie Donselaar geweest en daar was een brief van Kniep uit Aalsmeer waar we erg jaloers op waren, maar geen jaloersheid in wangunst, maar wel in de gunning.

Wel geliefde vriend, wat is de Heere bijzonder goed voor u geweest. En waar wij het meest verblijd mee waren, was dat glaasje water. U kreeg nog water en Hij, Wiens de wereld en haar volheid is, edik met gal gemengd.

O geliefden, wat is een arme worm er toch goed mee als hij in de laagte mag komen. Dan wordt hij door de eerst vernederde en daarna verhoogde Zaligmaker verhoogd en naast prinsen geplaatst en wereldgroten. Want Hij heeft

u daar in die vernedering niet gelaten, maar dierbaar in het testament ingeleid, dat in Hem vast is voor degenen die Hij met Zijn bloedprijs kocht.

Wij zeiden tegen elkaar: onze oude vriend heeft er wat van mogen beleven wat David ook eens beleefd heeft. Die wilde het water niet drinken wat door de drie helden uit Bethlehems bornput was gehaald. O, wat is het zalig met de weldaad tot de weldoener terug te mogen keren. O, dan gunt hij Hem met een volkomen hart de eer.

Met ons gaat het onder het schrikkelijk oordeel nog wel, hetgeen wij van u beiden ook hopen. Wij hebben onlangs ook nog iets van de verbeurde getrouwigheden des Heeren mogen ondervinden. Wij werden op een nacht uit bed geklopt en de volgende morgen moest onze jongste zoon naar de IJssellinie om daar voor de Duitsers te gaan werken. En in die brief stond, dat wanneer hij weigerde, zijn huisgezin opgepakt zou worden. Toen zei de jongen dat het beter was dat hij zich dan maar opofferde, dan dat zijn vrouw en kind, moeder en vader iets zou overkomen.

O, geliefde vrienden, toen hij het oordeel wilde aanvaarden voor ons, werkelijk, toen heb ik er iets van doorleefd van een zwaard door de ziel te gaan. Daarop mocht ik hem overgeven, met die waarheid: *'Ben ik dan van kinderen beroofd'* enzovoort. Daarna viel erin: *'Als 't mij benauwd of bang gevallen is, dan heb ik mij vermaakt in Uw geboden'*. En daar kwam zoveel vertrouwen in mee, dat we tegen de vrouw zeiden: 't Zal wel meevallen.

En wonder, om 11 uur 's morgens was hij weer thuis en tot heden is er nog niet één weggevoerd.

Het papier is vol en ik ga nu eindigen met de hartelijke groeten van ons allen. Uw vriend, F. van Doorn.

Veenendaal, 11 oktober 1945

Geliefde vriend en vriendin,

Daar de dag alweer bijna daar is waarop u hoopt te verjaren, feliciteren wij u, ook namens de vrouw, met uw geboortedag. Ook u, juffrouw Kniep, met de verjaardag van uw man, hopende en wensende dat u samen die dag nog vele malen mag beleven.

Geliefde vrienden, wat hebben wij menigmaal gedacht aan hetgeen u vertelde van die jongen van twintig jaar, die zoveel in de uitreddingen des Heeren had mogen delen. Wat zijn die uitreddingen begerlijk niet waar, maar de benauwdheid, daar wil de mens maar verschoond van blijven.

Al is het bij lange na niet wat die jongen beleefd heeft, toch hebben wij er ook iets van mogen beleven, in die kritieke dagen, want wij zijn vier dagen opgesloten geweest.

Wij kregen 's morgens een uur om water te halen, want de waterleiding was afgesloten. Dat uur gebruikten wij om wat melk te halen. Toen kwamen wij bij iemand die had inkwartiering van SS-soldaten. Zijn burens waren die morgen uit hun woning gejaagd en die mensen waren ook waar ik kwam. Men kon zien dat die SS-mannen zich vermaakten in het leed dat die arme mensen trof. Toen kwam er een van die beulen naar mij en vroeg, met een helse glimlach: 'Wel baasje en hoe gaat het wel met jou?'

En dat grote Wezen gaf mij vrijmoedigheid en toen zei ik: 'Met mij best, beter dan met jou, want met jou loopt het slecht af,' Hij deinsde terug en heeft niets meer gezegd zolang wij daar waren. Maar toen wij weg waren was hij woedend geweest en had gezegd: 'Die gaat het concentratiekamp in, daar heb ik de macht toe.' Maar hij heeft verkeerd gerekend, want de volgende morgen was hij bij ons in de buurt, in een gevecht tussen Engelsen en SS-mannen, en daar is hij in gebleven.' Als hij nog een ogenblik tijd gehad heeft om te denken, zal hij wel niet meer om een concentratiekamp gedacht hebben.

Geliefde vrienden, toen u in Veenendaal in pension was, toen hebt u ook dove Neel ontmoet, nietwaar? Nu, die wordt a.s. zaterdag begraven, 49 jaar oud. We zouden wel willen dat u ze nog eens ontmoet had. Maar dan had u dezelfde Neel niet ontmoet. De Heere had haar zo in het armenhuis gebracht, dat zij met al de weldaden die zij beleefd had niets meer kon wezen, maar nu van de giften moest leven. Werkelijk, zij was nu geen gerechtvaardigd mens meer, alhoewel zij dat zeker doorleefd had.

Met mevrouw Donselaar gat het niet zo best, ze krijgt die inzinkingen weer meer. Wat zal dat worden? Maar innerlijk gaat het nog wel met haar. Nu, geliefde vrienden, het papier is vol en ik eindig met de hartelijke groeten, ook van de vrouw. Uw vriend F. van Doorn.

Geraadpleegde literatuur:

Eenvoudig verhaal betreffende het leven en sterven van Geertruida, Cornelia van Doorn, W.M. den Hertog Utrecht, 7^e druk, z.j. (Met toestemming van uitgeverij Den Hertog).

In Zijn huis, wilt Hem loven! Middelburg, 2007.

Tot tijd en wijle... 1887-1987 Een eeuw gereformeerd in Veenendaal, uitgave Gereformeerde Kerk Veenendaal, 1987.

Opdat het navolgende geslacht die weten zou, De geschiedenis van de Gereformeerde Gemeente in Ned. te Veenendaal, uitgave van de kerkenraad, z.j.

Gasten en veemdelingen op de aarde. Ali Ipema en haar vriendenkring 1902-1976, Houten, 2009. (Brieven en foto overgenomen van F. van Doorn)

3 Hendrina van Reede (1626-1661)

3.1 Door ziekte aangetast

Henrina van Reede werd geboren in 1626 te Utrecht, uit een aanzienlijk geslacht.

Op 13 september 1661 constateerde de dokter dat zij een ernstige ziekte ondreef. (Koliëk) Haar dominee dit vernemende kwam al spoedig op het bericht af.

Hij begon met Henrina spreken over de ijdelheden van het leven, dat die niet instaat waren verlichting van de pijn te geven. Maar nog minder iets kon bijdragen wat tot behoud van haar ziel kon zijn. Hij sprak over de bekende woorden uit Prediker 1 vers 2: *'Ijdelheid der ijdelheden, zegt de prediker; ijdelheid der ijdelheden, het is al ijdelheid'*. Ook vermaande hij haar om tot belijdenis van haar zonden te komen, om verzoening daarover te mogen krijgen, daar het niet bijgeval was dat de Heere haar deze ziekte liet overkomen.

Hoewel Hendrina vreselijke pijn leed, en zich als een worm in haar bed kromde, hoorde zij deze woorden lijdzaam aan en hoopte dit te doen. Dikwijls zei ze: 'Ach, kon ik dat maar doen.'

Hierop antwoordde de dominee haar: 'Dat zij met het besef hiervan, in het gebed tot de Heere Jezus moest vluchten, om van Hem kracht te begeren en zo in Zijn kracht haar voornemen te mogen volbrengen'.

Dikwijls herhaalde zij hem dat zij het duizendste deel nog niet moest lijden van dat wat zij verdiend had. Zij vroeg vooral ook aan de dominee om weer spoedig terug te komen.

De dominee weer op bezoek

Op zondag 15 september, 's morgens om half 8 kwam de dominee weer bij Hendrina. Nadat alle anderen vertrokken waren, begon zij in een bittere klacht haar zonden te belijden, dat zij die tegen beter weten in, gedaan had. Dat sloeg vooral op een plechtige belofte die zij gedaan had bij het laatste H. Avondmaal. Daarna had zij tot zichzelf gezegd, wanneer je daar nu weer aangaat, dan zul je zeker verloren gaan. Toch was zij, met grote ijdelheid, daarna weer aangegaan. Zij vergrootte haar zonden omdat deze gedaan waren tegen Gods goedertierenheid en daarom verwonderde zij zich dat zij nog in de genadetijd mocht leven. Dat Hij zich nog niet eerder, haastig van voor Zijn aangezicht verstoten had, zodat zij nog niet in de rampzaligheid lag.

De dominee vroeg zich maar af hoe het toch mogelijk was dat zij zo vervallen was. Haar antwoord hierop was dat zij alles in eigen kracht voorgenomen had en dat gelijktijdig de wereld zo'n aantrekkingskracht op haar had.

Op Hendrina's openlijke belijdenis antwoordde de leraar, dat hij geloofde dat de grootsheid van het leven, de ijdelheid van de wereld en valse schaamte voor de mensen, hier veel aan toegedaan hadden.

Zij stemde dit toe en zei dat zij zich vooral verfoeide dat zij om mensen te behagen, die maar aardwormen zijn, zich voor God geschaamd had. Daarom durfde zij ook nu niets meer beloven. De dominee begreep haar, maar liet haar weten dat wat Hendrina zei, geen reden was om het na te laten, maar dat het haar juist moest aanzetten om het te mogen volbrengen.

Op haar vraag hoe dit moest, antwoordde hij, dat zij eerst moest zoeken een diep inzicht te krijgen van haar vorige ontrouw, maar om met dat inzicht het bij Christus' genade te zoeken. Door die Weg barmhartigheid te verkrijgen, om geholpen te worden ter bekwamer tijd. Tot vergeving van zonden; lust tot waarheid in het binnenste en aanhoudend het hart tot God te verheffen, volgens 1 Joh. 14:6b: *'Ik ben de Weg, en de Waarheid, en het leven...'*. Verder zei hij, dat zij zich moest wachten voor alle zonden en vooral ook niets te doen of te laten tegen haar consciëntie in. Tegen wie het ook mocht wezen. Ook werd zij op haar plicht gewezen dat zij de personen met wie zij gezondigd had bij de eerste gelegenheid te waarschuwen. En die personen te laten weten hoe zwaar die bedreven zonden nu op haar hart lagen. Ook zocht de leraar haar aan te moedigen door te zeggen, wanneer zij in deze weg mocht doorbreken, zij meer vrijmoedigheid zou krijgen om door Zijn kracht en genade minder aanvechtingen van buitenaf te verwachten.

Door Hem, die kracht geeft

Hendrina antwoordde hierop: 'Ik zal zoeken dit te mogen volbrengen, niet door mijzelf, maar door Hem die mij kracht geeft. Om mij dan niet meer te schamen, al word ik bespot of uitgelachen.' Daarna vroeg zij of de dominee, voor hij weg ging, of hij voor haar wilde bidden.

Daarna zei ze: 'Wanneer ik weer gezond word, zal ik altijd bij u naar de kerk komen.'

Diezelfde dag reeds kreeg zij de gelegenheid om sommige personen ernstig te waarschuwen over het bedreven kwaad.

De daarop volgende dag was het gesprek met de dominee weer in dezelfde geest, daar haar voorgaande zonden haar hevig kwelden en zei zich afvroeg of haar voornemen van de vorige dag wel oprecht voor de Heere was. En of haar bedruktheid niet tot moedeloosheid zou geraken. Maar dat het voor haar zou uitwerken om meer tot verlevendiging te komen, opdat zou blijken dat de Heere een goed werk in haar begonnen was, zodat zij door de arglistigheid van haar hart niet meer afgeleid zou worden.

Op dinsdag 17 september had Hendrina dezelfde gevoelens als de vorige dag. Zij vroeg aan de dominee wat hij nu van haar dacht. Hij antwoordde voorzichtig, dat hij wist, ook van anderen, dat zij in het verleden ook al hierin

bezig geweest was, maar dat de gedane zonden, tegen licht en beter weten in, verdere werkzaamheden onderdrukt hadden. Maar het beste zou zijn wanneer het in de vrucht zou uitkomen.

Zij antwoordde: 'Het is waar, dat ik in het verleden ook veel en krachtige overtuigingen in mijn binnenste gevoeld heb, maar die maken het mij juist nu zo bang en daarom is mijn staat juist nu verschrikkelijker.' Dikwijls had zij met ontroering gedacht aan de woorden uit Lucas 12:47: *'En die dienstknecht welke geweten heeft de wil zijns heren, en zich niet bereid, noch naar zijn wil gedaan heeft, die zal met vele slagen geslagen worden.'*

Zij noemde zich dikwijls een monster in de zonde. Hoewel zij nu gevoelde liever te sterven dan te zondigen, uit vrees om die grote goedertieren God, weer te onteren.

De dominee vermaande haar tot onderworpenheid aan de wil des Heeren, in Zijn kracht te werken en de uitkomst aan de Heere over te laten. Waarop zij antwoordde zich aan Zijn welbehagen over te geven en zich niet meer om Hem te schamen. Waarna de dominee weer benadrukte de noodzaak van de kennis van haar zonden en om ze in Christus kwijt te raken, tot heiliging van haar hart. Maar vooral niet te rusten voor ze de zekerheid daarvan mocht ervaren.

Hendrina vroeg, of zij daartoe recht had, daar zij zich zo ontrouw tegen Hem gedragen had. Hij antwoordde hierop: 'Dat Christus een Zaligmaker is voor de grootste der zondaren en dat er buiten Hem geen zaligheid is, daarom moeten wij het alleen van Hem verwachten'.

Zij beloofde haar verwachting alleen op Hem te stellen en het van Zijn genade alleen te verwachten. Nadat de leraar haar nogmaals aanraadde daarbij te blijven, beloofde hij, op haar verzoek, weer spoedig terug te komen. Vanaf die tijd kwam het duidelijker in haar leven uit, haar liefde, tot verheerlijking van Christus.

3.2 Woensdag 18 september

Om 4 uur in de morgen vond de dominee Hendrina met veel pijn. Op de vraag, hoe het met haar ziel gesteld was, antwoordde zij: 'Heel ellendig, het lijkt dat ik van God verlaten ben.' Hij vroeg toen of zij bedoelde de ellende van haar lichaam of van de ziel. Het bleek dat de benauwdheid haar deze woorden deden spreken, maar dat het meest betrekking had op haar lichaam. Hij vervolgde dat het niet vreemd was dat zij niet bemerkte of de Heere haar smeken hoorde, want zij had ook zo lang haar oren gestopt voor de roepstem en het nodigen van die grote heerlijke God. Hierop volgde weer een hartelijke klacht voor haar zonden, gedaan tegenin haar consciëntie, waarbij de dominee toch een aankleven aan de genadetroon bemerkte.

Diezelfde middag liet Hendrina, haar dienstmeisje een doosje met versierselen en wat geschriften halen, met de opdracht ze in het vuur te gooien, waarbij zij sprak: 'Brand daar nu, ge hebt lang genoeg op mijn ziel gebrand.' De dominee sprak hierbij de woorden uit Jes. 30:22: *'En gijlieden zult voor onrein houden, het deksel uwer zilveren gesneden beelden, en het overtreksel uwer gouden gegoten beelden, en tot elk van die zeggen: Henen uit'.*

Diezelfde avond toen de dominee weer kwam, was Hendrina zeer gevoelig over de weg des Heeren, met een vergroting en zelfverfoeiend van haar zonden. Maar zij had ook een ernstig voornemen om geen mens meer te ontzien en zich in het vervolg, met Paulus, het evangelie van Christus niet meer te schamen.

Dit had zij die zelfde dag ook reed meegedeeld aan een familielid: 'Ik ben nu zeker, of ik zal sterven of nog niet, dat de Heere, door genade mij kracht zal geven om mijn belofte na te komen.

Op dat zelfde moment sprak zij tot een ander: 'Indien de Heere mij weer in mijn vorige gezondheid herstelt, zal ik bij een bezoek, indien het nodig is, u vermanen van de zonde, die ik in u zie, want de gunst van God is mij meer waard dan de gunst van mensen. Wanneer ik dat niet in de vrucht zie uitkomen, dan zal ik achterwege blijven'

Zij begon te verlangen naar de dood en sprak in het bijzijn van dezelfde persoon, tegen zichzelf: 'Dat is de reden, mijn Heere, die zonde wilde U mij nog bekend maken.' Toen zuchtte zij en sprak nog in stilheid tot God.

Christus is de Weg!

Diezelfde week op vrijdag, vond de dominee Hendrina, getroost en versterkt in den Heere. En hoe meer zondebesef zij had, hoe meer zij zich ook verwonderde over de rijkdom van Gods genade. Het was aan haar zichtbaar en aan haar woorden merkbaar, haar grote genegenheid tot Christus.

Bij het vertrek van de dominee, vroeg zij of hij wel gerust bij haar wegging, antwoordde hij, te geloven dat zij genade gekregen had in de ogen des Heeren, dat dit nu in de vrucht uitkwam.

Korte tijd daarna klaagde zij over vertwijfelingen, of het wel waarheid bij haar was. Zijn antwoord was dat het haar gebed moest zijn, om te vragen, indien er nog een schadelijke weg bij haar was, of ze gebracht mocht worden op de eeuwige weg. Dat zij Christus, Die de ware Weg is des te meer moest aankleven.

Op de volgende zaterdagmiddag leek het erop dat Hendrina's einde aanstaande was. Zij had veel bezoek, die daarover met tranen bijstonden. Deze vrienden bestrafte zij en vermaande om blij te zijn, daar zij hoopte dat haar verlossing nabij was. Tegen anderen zei ze: 'Altijd is door u gezegd dat u mij lief had; laat het dan nu ook blijken en dankt God dat Hij mij genade schenkt om zo te mogen sterven.'

Dikwijls zij ze: 'Het sterven houdt zoveel in, wacht u toch voor de wereld en vreest God. O, het zo zuiver zijn, wat in de hemel eeuwig blinken zal; want daar zal niets inkomen dat onrein is. Zie toch toe, de Heere heeft mij die genade bewezen dat Hij mij tijd gegeven heeft tot bekering en ook werkelijk een erfdeel onder de geheiligden. Niemand van u allen is daarvan verzekerd, dus bedenk hoe verschrikkelijk het zou zijn, eeuwig in de helse benauwdheid te moeten zijn.'

Persoonlijke vermaningen

Daarna vermaande Hendrina ook elk persoonlijk, verstandig en met indruk. Hierbij stak zij meestal haar hand uit en sprak dan: 'Voel nu mijn stervende hand en wat ik zeg is met een stervende mond'. Daarna zei ze meestal: 'Dit hebt u mij nu beloofd en daarom moet u het ook nakomen, maar niet in uw kracht, maar in Christus kracht. Hij schenke u daartoe Zijn genade en zegen.

Ook gaf zij aan enkele vrienden de opdracht om ook andere vrienden, in haar naam te waarschuwen. Bij het weggaan zei ze: 'Laat hen hier komen en zien wat sterven is, voor zichzelf ook moeten sterven. Opdat zij *kunnen* sterven, wanneer zij *moeten* sterven.

Tot een van de vrienden sprak zij: 'Wij hebben dikwijls samen gesproken, ook over de dood en ik herinner mij dat u regelmatig zei: 'Hoe zuur en hard moet de dood zijn. Maar ik verzeker u, hoewel er soms benauwdheid en traagheid is, dat de dood niet bitter is voor hen, die zover als ik gekomen zijn, van wie de zonden vergeven zijn door Christus. De bitterheid van de dood is van mij geweken, hoewel mijn zonden Zijn hart hebben doorstoken. Denk daarom ook niet dat ik zo gemakkelijk tot deze verzoening gekomen ben. De Heere schenkt mij nu wel grote genade, maar u bent er niet van verzekerd dit ook te zullen krijgen. Daarom, terwijl het nog de welaangename tijd en de dag van zaligheid is, vermaan ik u, om van nu aan, uw leven te beteren. Ik heb u liefgehad naar het lichaam, maar nu moet u bedenken dat ik ook zorg draag voor uw ziel. Beloof mij, aan mijn stervende hand, om dit getrouw na te komen. Mocht de Heere mij nog herstellen, wat ik niet wens, beloof mij evenwel het dan niet kwalijk te nemen, dat ik u nogmaals vermaan.'

Het antwoord van de vriend was: 'Ik zal het niet kwalijk nemen, maar het tegendeel, ik zal zoeken om het te betrachten.'

3.3 Rond het sterfbed

Tot twee familieleden, waarvan de een aan de linker zijde- en de ander aan de rechterzijde van haar bed zat, sprak Hendrina: 'Ik heb in mijn leven dikwijls gewenst u met elkaar te verzoenen, nu is er één die mij beloofd heeft, met u in vriendschap te willen leven, ach, beloof mij nu ook dit te zullen doen, door nu eerst naar de ander te gaan.' Hierop gaf zij beiden één van haar handen, waarbij zij sprak: 'Dit is de hand van eenheid en het zal mij geruster doen sterven'. Die twee werden daarop weer verenigd!

Tot een oude dienstbode sprak zij: 'U bent bezorgd met een huis vol kinderen, maar wees niet te bedroefd. Volhard slechts in de dienst des Heeren, Hij zal u en de kinderen door de wereld helpen'. (De dienstbode was meestal bezwaard en sprak dan wel: 'Ik weet nog niet hoeveel men voor een doodskist geeft'. Later verloor zij binnen 3 weken drie of 4 kinderen en hield er maar één over. Daarna klaagde zij dikwijls dat zij om haar verkeerde uitdrukkingen de Heere vertoornd had).

Tot haar kamermeisje zei Hendrina: 'Je bent altijd een lieve meid voor mij geweest. Vier jaar heb je bij ons gewoond en zover ik weet, altijd trouw gediend. Zoekt daarin te volharden en blijf altijd daarin getrouw en houdt de handen recht. Maar bovenal houdt God in het oog, zo zal het je welgaan. Ik heb wat goeds in je gezien, je bent altijd gewend als wij naar bed gingen, de Heere op je knieën te bidden. Ik zeg het met schaamte, maar ik heb het wel nagelaten. Ik stelde mij met het gebed in de huiskamer tevreden, hoewel ik ook voor mijzelf behoorde te bidden. Wanneer ik het soms deed, dan lag ik op bed, maar viel dikwijls in slaap. O, wat was dat toch verschrikkelijk. Hierin deed je beter dan ik.

Je bent nu gereed om tot het Avondmaal te gaan. Begrijp echter wel wat het betekent om zo'n grote zaak bij de hand te nemen. Je gesteldheid zal daarom nog geheel anders moeten worden.' Zij raadde haar aan om met de dominee daarover te spreken.

Verder beklagde zij zichzelf dat ze de armen niet meer gegeven had, hoewel zij wel het voornemen daartoe had. Tot een andere diensbode sprak Hendrina: 'Ik heb u de tijd toen u hier was getrouw bevonden. Wees verzekert dat uw dienst hier en hiernaamaals rijkelijk beloond zal worden. U bent reeds op hoge leeftijd gekomen, maar wij zijn nooit te oud om wat goeds te doen en te horen. Daarom bid ik u, neem mijn vermaning tot u en houdt God altijd voor ogen.

Ieder kreeg een beurt

Ook stond er nog een jong meisje bij haar bed, die ze liefdevol aansprak: 'Mijn lief kind, je bent nog zo jong, gedenk toch vooral aan de Schepper in de dagen van je jeugd en wacht toch vooral voor de ijdelheden van deze wereld. Je weet niet hoe zwaar mij die nu vallen. Vooral die krullen op je hoofd. Er mag onderscheid zijn, ziende in welke staat wij in de maatschappij leven, maar de ijdelheid moet eraf. Is het niet zo?

Daarop keek Hendrina naar de dominee, die haar antwoordde: 'Dat ieder in zijn staat zich moest wachten iets te doen, zoals de wereld haar ijdelheden vertoond. Wij moeten anders doen dan de wereldse mensen, die in dezelfde staat van leven zijn. Zoals Gods Woord ons leert in Rom. 12:2 : *'En wordt dezer wereld niet gelijkvormig, maar wordt veranderd door de vernieuwing uws gemoeds, opdat gij moogt beproeven welke de goede en welbehagelijke en volmaakte wil van God is'*.

Hendrina vervolgde tot het meisje: 'Ja, ijdelheid en wereld moet eraf, o, het heeft mij toch zó benauwd'.

De dominee maakte van de gelegenheid gebruik om de omstanders er op te wijzen om de woorden ter harte te nemen, daar ze gesproken werden door een stervende, die volledig bij haar verstand was. Te meer omdat Hendrina

ook een tijd in haar leven naar de wereld geleefd had en daarom uit ondervinding kon spreken. Daarom vermaande hij dat er niet gedacht moest worden dat dit zomaar gevoelens of inbeeldingen van mensen waren, die niet met de wereld kunnen omgaan. Want juist hier werd het tegenovergestelde gezien en daarom moesten al de aanwezigen deze woorden op het hart gedrukt worden.

Aan iemand die ook aanwezig was vroeg Hendrina: 'Broeder, heb ik u iets misdaan?, vergeef het mij en vrees God.'

Tot een ander sprak zij: 'U bent mij altijd een lieve broeder geweest, vergeef mij indien ik u ergens mee bedroefd heb. Ik dank u voor al de vriendschap die ik altijd genoten heb, zolang ik bij u gewoond heb. Nooit hebben wij verschil met elkaar gehad. Vrees God en voedt uw kinderen op in de vreze des Heeren. Daartoe wens ik u met het hele gezin Zijn zegen toe.

Ook stonden er twee broertjes bij haar bed. 'Zullen jullie altijd de Heere voor ogen houden', sprak zij, 'en jullie ouders gehoorzaam zijn? Ook dat je niet zullen liegen, want jullie weten dat de duivel de vader is van de leugen. De mond die liegt, zal zijn consciëntie doden. Zo worden jullie het toch ook geleerd? Kom eens dichterbij, beloof het mij en geef mij jullie hand en zullen je het ook nakomen?

Tot een ander kind sprak Hendrina: 'Zul je ook je ouders gehoorzaam zijn, maar in de eerste plaats de Heere? Zonder Hem kun je toch niets doen? In de kerk moet je voortaan wel wat beter proberen te onthouden, wat de dominee gepreikt heeft'.

Hendrina werd vermoeid en zei: 'Ik kan nu niet veel meer spreken, ik wordt zwakker.'

De laatste woorden van een stervende

Enige tijde daarna sprak zij tot een van haar meest geliefde vriendinnen: 'Lieve ... ik heb je teer liefgehad en voel dit nog, maar juist daarom moet ik je toch waarschuwen. Je woont zo dicht bij de hofhouding, en daar worden wij zo gemakkelijk afgetrokken door de ijdelheid die daar dikwijls heerst. Niet dat het alleen in de uiterlijke kledij gelegen is, nee, het komt in hoofdzaak op het hart aan. Ik was niet zo werelds gekleed als jij, maar ik meen dat ik wel trotser van hart was. Die uiterlijke pracht moet er af. Er komt zoveel kijken als je ervoor ligt zoals ik. Beloof je mij dit, nu ik mijn stervende hand naar je uitsteek?' Haar vriendin beloofde haar dit en gaf haar de hand. Hendrina vervolgde: 'Nu moet je deze belofte ook waarmaken, maar niet in eigen kracht, maar in Christus' kracht. Waarschuw ook een van je broers, hoewel ik weet dat de woorden van een zus meestal weinig ingang bij een broer vinden.'

De dominee sprak toen tussendoor: 'Het woord van een stervende, hoewel het hier door een zus overgebracht wordt, heeft dikwijls wel een bijzondere kracht.' Hierop benadrukte Hendrina, om het hem dus zeker aan te zeggen.

Ook een andere vriendin werd nog verzocht, om in haar naam, haar zussen aan te spreken op dezelfde wijze. Tot andere mensen sprak zij nog afzonderlijk over bepaalde dingen, waar niemand bij kon zijn. Ook vroeg zij weer aan allen die in de kamer waren om vergeving wat zij hun misdaan had.

Een van de vriendinnen antwoordde: 'Maar Hendrina, je hebt mij niets misdaan.' Zij antwoordde hierop: 'Het is zo, maar ik was wel eens driftig, maar had wanneer ik iets misdaan had, geen rust of het moest eerst weer goed gemaakt worden. Hoe verschrikkelijk zou het geweest zijn altijd zo tegenover God geleefd te hebben. Met recht kan Hij mij niet alleen altijd in deze pijn laten liggen, maar mij altijd van voor Zijn aangezicht verstoten.'

Een familielid vroeg haar waarom zij steeds anderen vermaande en haar niet eens aansprak. Hendrina antwoordde: 'Omdat u het niet nodig hebt, want u hebt veel genade ontvangen van de God van hemel en aarde en bent voor ons altijd tot een voorbeeld geweest. O, wat is uw staat gelukkig en ik beklaag mijzelf dat ik u niet meer opgezocht heb, wat mijn plicht was. Ik kwam wel dikwijls, maar het was maar een in- en uitgaan. O, u overtreft ons allen en zult daarom de familie zoeken op te bouwen in het allerheiligste geloof. Maar mocht ik nog beter worden, dan zullen wij het samen doen.'

Daarna keerde Hendrina zich naar de dominee en sprak: 'Ik dank u voor de liefde die ik ontvangen heb. U was het middel tot mijn bekering, of liever gezegd, het werktuig in Gods hand daarvoor. U hebt mij de eeuwigheid zo krachtig op het hart gedrukt en gelijktijdig ook zoveel liefde en toegenegenheid geschonken, wat mij zeer nuttig geworden is. Ook heeft het mij een grote verkwikking gegeven. Ik was altijd meer met zachtheid dan met hardheid te trekken. Dat hebt u gedaan en ik wil u daarvoor hartelijk danken.

Intussen sprak een van haar vriendinnen dat zij zich niet teveel moest vermoeien over anderen, maar dat zij haar eigen rust meer moest zoeken in deze omstandigheden. Hierop antwoordde Hendrina: 'Mij wordt verzocht om meer te rusten, maar men weet niet dat daarin juist mijn rust gelegen is.'

3.4 De laatste dagen

De volgende morgen, om 9 uur kwam de dominee, op verzoek van Hendrina, haar weer opzoeken. Zij had het benauwd en klaagde erover dat het zolang duurde voor haar einde kwam. Maar hij sprak tot haar dat het geen wonder was dat de zij niet direct antwoord kreeg op haar verzoeken. Zij had Hem nog veel langer laten wachten, toen Hij aan de deur van haar hart klopte, zonder Hem open te doen. Daarbij komt nog dat de Heere aan hen wie

Hij opmerkelijk genade geeft, ook laat blijken welk een afkeer Hij van hun zonden heeft. Hij wil hun ook tot een voorbeeld van onbekeerden stellen. Hij vervolgd uit Jesaja 28:16: '*...wie gelooft, die zal niet haasten*'. Wel haasten om des levenswil, maar tevens lijdzaam verwachende tot de toekomst des Heeren, volgens 2 Petrus 3: 12. Ook maakt Hij alles wel, op Zijn Eigen tijd, zeker wanneer het uur daar was, volgens de tijden en gelegenheden, die de Vader in Zijn hand gesteld heeft.

Hierop antwoordde Hendrina: 'Ach, ik lijd nog het duizendste deel niet van wat ik verdiend heb.'

Toen vroeg de dominee haar, of zij het naar haar haar ziel ook benauwd had. Hendrina sloeg op haar borst en antwoordde met een vrolijk gelaat: 'Neen'.

Verder sprak de dominee nog over het geluk van Zijn volk die met genade gesterkt worden en dat Hij hen, zelfs in het dal van de schaduw van de dood, met Zijn stok en Zijn staf nog ondersteunt. Dat Hij altijd hun God is en hen door de dood, in de eeuwige gelukzaligheid brengt.

Daarop kreeg Hendrina het weer benauwd en terwijl zij daarover klaagde, vroeg de dominee haar, of zij liever die benauwdheid had en intussen een heiligend leven, of weer gezond en hetzelfde leven als voorheen? Met een uitzonderlijke kracht mocht zij zeggen: 'Heiligheid!'

Kort daarna vroeg zij welke dag het was. De dominee antwoordde dat het zaterdag was en hij wenste haar toe dat zij vóór de rustdag, in de eeuwige rust mocht zijn. Hierop antwoordde Hendrina: 'Ach, het is goed dat u mij dit indachtig maakt, want ik denk er dikwijls nog met schaamte aan, hoe dikwijls ik op de rustdag, na de preek met de koets gereden heb. O, wat is dit tot schade voor mij geweest, dat ik zó weinig werk maakte van de heiligheid van de rustdag. In het begin was dit nog tegen het licht van mijn consciëntie in, maar later had ik er geen erg meer in. Wat moet ik mij nu daarover diep beklagen.'

Verschillende malen in haar benauwdheid, zei ze: 'Ik heb de Heere dikwijls gebeden en doe het nog dagelijks, of het Hem mocht behagen, dat Hij mij voor mijn sterven, verlichting van de pijn mocht geven en dat ik mijn verstand mocht behouden, om mij des te beter te kunnen bereiden voor de eeuwigheid. Want wanneer mijn verstand bedwelmd is, dan is dat niet mogelijk.'

Soms zakte Hendrina weg, maar wanneer zij weer bijkwam, riep zij met opheffing van haar handen: '*... ik koos liever aan de dorpel in het huis mijns Gods te wezen, dan lang te wonen in de tenten der goddeloosheid*' (Psalm 84: 11b).

Nadat zij weer een korte tijd was weggevallen, kwam zij weer bij en sprak: 'O God, ben ik nóg hier?'

Mijn Verlosser is nabij

Tot tweemaal toe gevoelde zij dat haar einde nu zeer dicht bij was en riep met luide stem en uitgestrekte armen: 'Vrienden, nu is mijn Verlosser nabij; ik zeg u allen met een blij gemoed, goede nacht. Deze avond zal ik nog aanzitten met Christus, waar ik het Lam voor eeuwig zal volgen.'

Alle gebeden die er gedaan werden, bad zij woord voor woord uitdrukkelijk na. Haar ogen en handen steeds naar de hemel opheffende, totdat zij geen kracht meer had. Kwamen de krachten weer wat bij, dan begon zij daar weer opnieuw mee.

Dezelfde middag, om 1 uur vroeg zij, om de dominee weer te halen. Tot dat ogenblik was haar verstand buitengewoon helder geweest, maar vanaf dat ogenblik merkte zij ook zelf dat het minder werd.

Toen de dominee kwam hield zij hem met beide handen vast en zei: 'Christus wil ik vasthouden en u Zijn dienaar.' Toen hij weer wilde vertrekken, om andere zieken te bezoeken, sprak Hendrina: 'U blijft toch bij mij?'

Toen de leraar antwoordde dat hij hoopte dat de Heere nu op dit ogenblik haar hart wilde versterken, sprak zij: 'Dat is wel waar, maar genade moet ook door personen als u opgewekt worden. Maak het bij anderen dan zo kort mogelijk, het zal met mij niet lang meer duren.'

Met onderbreking begon Hendrina te ijlen. Wanneer dat weer voorbij was, sprak zij alleen maar oever geestelijke zaken. Het was merkbaar dat haar hart vol was van genegenheid tot Christus en Zijn gemeenschap. Daar spreekt immers de mond van. Steeds kwamen er korte, maar krachtige uitroepen uit haar mond. Met uitgestoken armen starogde zij naar de hemel en riep dan dikwijls: 'Christus, mijn Christus, mijn gekruisigde, kom toch! O, dat ik Hem had, hoe zou ik Hem omarmen en vasthouden!'

Door omstanders werd zij verzocht om haar lichaam wat te sparen, daar Christus immers alles weet, Hij weet van ver al onze gedachten. Maar zij antwoordde: 'Mijn tijd is kort, laat mij toe om te werken, opdat ik niet als de dwaze maagden slapende zal worden gevonden, wanneer de Bruidegom komt.'

Enige tijd daarna klaagde zij over grote dorst, maar toonde gelijk tevreden te zijn met de weg des Heeren: 'Wat heb ik te klagen, de tijd zal welhaast komen dat ik drinken zal van het water des Levens en uit de beek der wellusten. Van dat water waarvan de Zaligmaker sprak met de Samaritaanse vrouw: '*Maar zo wie gedronken zal hebben van het water dat Ik hem geven zal, die zal in eeuwigheid niet dorsten*' (Joh. 4:14b).

Daarna vroeg zij of iemand Christus daar niet gezien had en of Hij haar ook verlaten zou? 'Ik heb altijd achter het net gevist', zo vervolgd Hendrina, 'en als een ander nu eens met Hem er van doorging?'

Hem tegemoet!

Een uur voor haar sterven vroeg zij wat de dokter, die zojuist vertrokken was, over haar gezegd had. Toen haar gezegd werd dat het meende dat het niet lang meer met haar duren zou, richtte zij zich in haar bed op en zei: 'Is het nu tijd om te rusten, als de Zaligmaker komt? Kom, laat ons Hem tegemoet gaan.' Zij vervolgde met een luide stem: 'Christus, mijn Christus, mijn gekruisigde Christus!'

Daarna ging het snel bergafwaarts met haar. Om half 8 werd de dominee weer geroepen. Zij was nog wel bij haar verstand, maar zij sprak moeilijk. Hij vermaande haar om Christus vast te houden, haar zonden op Hem leggende en Zijn dood aan haar hart te brengen tot doding en verzoening van haar zonden. Tot overwinning van de laatste vijand, de dood. Haar antwoord was nog : 'Ja!'

Daarna heeft Hendrina niet meer gesproken, maar om 8 uur haar geest overgegeven in de handen van haar Schepper. Tot vreugde, maar ook met innige droefheid van allen die erbij stonden.

Familiegegevens en toelichting

In het *Vaderlandsche Woordenboek deel 24, uit het oorspronkelijke verzameld door Jacobus Klok, uitgegeven door Johannes Allart te Amsterdam, in 1791* staat vermeld dat de naam Van Reede in de 13^e eeuw reeds voorkomt te Munster in Duitsland. Enkele eeuwen daarna zijn er uit die familie naar Utrecht vertrokken.

Hendrina was een dochter van de Hoogedelgeborene heer Godard Baron van Reede, heer van Nederhorst, Kortenhoef, Horsterweerd, Vreeland en Overmeer. Hij werd geboren op 30 september 1588.

Zijn ouders waren Gerard van Reede en Machteld Peunis. Zijn tweelingbroer was Ernst, heer van Vuurssche en Drakestein.

Godard was Kanuniek van de Dom te Utrecht in 1600, maar deed daar afstand van in 1618. Korte tijd daarna werd hij beschreven onder de Ridderschap van Utrecht, nam als zodanig zitting in de Staten van Utrecht en werd afgevaardigd naar de Staten Generaal. Hij liet in 1826 in zijn heerlijkheid Nederhorst, de naar hem genoemde Rhedervaart of Nieuwe Rijn graven. In 1644 werd hij benoemd tot stadhouder van de leenen des lands van Utrecht.

Als afgevaardigde Utrecht verscheen hij op de vredeverhandeling te Munster in het jaar 1646. Hij weigerde hiervoor te tekenen. Dit had geen invloed op het verdrag. In 1647 moest hij, wegens ernstige ziekte het congres verlaten. Enkele maanden later keerde hij terug naar Munster, om alsnog het vredesverdrag te ondertekenen. Hij verzocht dit, zodat dit hem in zijn ziekte, vóór zijn dood nog zou kunnen troosten. Zijn overlijdensdatum was 25 juni 1648, te Utrecht, waar hij in den Dom werd begraven. Daar had hij een familiegraf gekocht, waar Hendrina in 1661 ook begraven is.

Uit het eerste huwelijk, in april 1617, van Godard van Reede en zijn vrouw Emerentiana Oem van Wijngaarden zijn geboren:

Machteld	geb. 1618
Sandrina	1620 overl. 10 aug. 1662
Gerard	geb. 1622 overl. 23 okt. 1669
Maria	geb. 1624
Hendrina	geb. 1626 overl. 12 sept. 1661
Emerentia	geb. 1628
Frederik Hendrik	geb. 1630
Margaretha	geb. 1632 overl. 13 okt. 1669

Nadat zijn eerste vrouw overleden was in juni 1632, trouwde Godard in 1635 met Catarina van Utenhove. Zij is overleden in 1656. Dit laatste huwelijk is kinderloos gebleven.

Het was moeilijk te achterhalen welke predikant Hendrina, tijdens haar ziekte zo trouw bezocht. In het jaar dat zij gestorven is stonden de volgende predikanten in Utecht:

	In Utrecht:	Geleefd:
Arnoldus Teckman	1620-1666	1594-1666
Johannes Flaman	1620-1661	? -1661
Daniël Hengel	1648-1689	1618-1689
Andreas Essenius	1651-1677	1618-1677
Jodocus van Lodenstein	1653-1677	1620-1677
Justus van den Bogaart	1654-1663	1623-1663
Johannes Th. van der Wenden	1655-1664	? -1694
Cornelis Gentman	1655-1696	1617-1696
Johannes van Heymenberg	1656-1677	1621-1677

Johannes Thiens	1661-1661	1623-1661
Gualterus van Nellesteyn	1661-1698	1631-1698

Hendrina 's jongste zus, Margaretha, trouwde met haar neef, een zoon van de tweelingbroer van haar vader. Dit was Gerard van Reede van Drakestein, heer van de Vuursche en Drakestein. Hij was reeds eerder getrouwd geweest met Catharina van Teylingen, tot haar overlijden in 1653. In 1654 trouwde hij met zijn nicht Margaretha, de zus van Hendrina.

Margaretha stierf op 13 oktober 1669 en haar man de volgende dag 14 oktober 1669.

Gerard nam door het schenken van land en geld een werkzaam aandeel in het stichten van een kerk te Vuursche en nam als eerste ouderling zitting in de kerkenraad. Er waren reeds samenkomsten gehouden vanaf 5 juni 1657 op de deel van boerderij De Stulp. In november 1659 werd de nieuwe kerk in gebruik genomen.

Na zijn overlijden liet hij *een heerlijk met schulden bezwaardes boedel na*. Zijn dochter Henriëtte schonk de gemeente van Vuursche een zilveren avondmaalsbeker.

De eerste predikant die in het sterfjaar van Hendrina in Vuursche stond was Nicolaas van Hasselt. Hij was van 1659 tot 1674 aan die gemeente verbonden.

Tijdens de restauratie van de oude kerk van Lage Vuursche, werd vorige eeuw een grafkeldertje ontdekt. Het keldertje was gemetseld en van een boogvormig plafond voorzien.

Na het openbreken van de dichtgemetselde kelderingang, vond men drie, in goede staat verkerende grote lijkkasten, met op de ene kist het jaartal 1824 J.W.V.I.L. en de andere 1808 T.I.V.G. en op die 1829 J.C.H. van Oldeneel. Ook vond men drie kleine kistjes, waarvan op één kistje J.V. 6 Oct. 1819 stond.

Op één van de andere kistjes stond de naam van Hendrina van Reede tot Nederhorst 21 juli 1661. Maar het is niet mogelijk dat dit van de boven omschreven Hendrina was. Zij stierf in september 1661 en was bovendien 35 jaar, zodat zij ook niet in een 'kistje' begraven kon worden.

Het is niet uitgesloten dat het een dochtertje geweest is van haar bovengenoemde neef Gerard, die in Vuursche woonde.

Steeds is het opvallend hoeveel sterfgevallen er in die tijd in één gezin of familie plaats vonden. Vooral ook van kinderen en jonge mensen.

Geraadpleegde literatuur:

Wolke der getuigen Veertig levens en bekeringsgeschiedenissen, J.C van Schenk-Bril, Doesburg, 1896

Repertorium van Nederlands Hervormde predikanten tot 1816 deel 1, Dordrecht, 1996

Vaderlandsche Woordenboek, deel 24, Amsterdam 1791

4 Pietertje Gerarda van IJsseldijk (1910-1944)

Een bedeesd meisje

Pietje van IJsseldijk werd geboren op 17 november 1910 te Stavenisse. Zij werd vernoemd naar haar grootmoeder en naar een broer, die twee jaar voor haar geboorte overleden was. Op 15 december 1944 is zij overleden in het ziekenhuis te Bergen op Zoom. Haar vader was Albert Gruson van IJsseldijk en haar moeder Tannetje Roozemond. Pietje was het tweede kind en na haar werden er nog vier kinderen geboren.

Pietje was nog maar 14 jaar toen zij de onberouwelijke keuze mocht doen, om voor de Heere te leven. Haar ouders gingen naar de Hervormde Kerk te Stavenisse, maar zij kon het na haar verandering daar niet meer uithouden, maar ging sindsdien naar de Oud- Gereformeerde Gemeente, waar de bekende L. J. Potappel ouderling was.

Pietje durfde zich niet toe-eigenen dat zij genade in de ogen des Heeren ontvangen had, hoewel Potappel wel merkte dat er in haar wel wat had plaatsgevonden.

Toen Pietje op een dag met haar tante bij Potappel was, ging deze haar innerlijk wat nader onderzoeken. Naar aanleiding van haar klachten vroeg hij of het dan altijd donker bij haar was. Hoewel zij altijd erg bedeesd was, mocht zij toch, met tranen, bekennen dat zij ook wel eens vertroost was. Maar daarna had de vrees dat zij zich bedrogen had en dat zij teveel gezegd had, weer de overhand.

Zoveel het haar maar mogelijk zocht zij te Stavenisse mensen op van wie zij geloofde dat zij de Heere vreesden.

Toch mocht zij onder de leesdienst van Potappel wel een tot een nader onderzoek komen over haar innerlijk leven. Het was na een kerstdag dat Potappel een preek las van ds. W. Velingius (1692-1756) uit het boek *De Messias erkend, verkondigd, en verheerlijkt door Maria en Simeon*. Simeon had de belofte gekregen, maar ook is het in zijn leven vervuld zou worden. Pietje kreeg met die woorden werkzaamheden. Toen zij thuis kwam ging zij naar haar kamertje, boog haar knieën en smeekte de Heere of zij ook eens de vervulling en bevestiging mocht zien, van wat de Heere beloofd had. En de Heere verhoorde haar zuchten, door de belofte in haar hart te geven: ‘... *Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden,...*’ (Zach. 4:6)

Pietje hield dit voor zichzelf, zij vertelde dit haar ouders niet, maar Potappel wist het uit haar te halen.

Oorlog 1940-1945

Zo leefde Pietje, meestal wat teruggetrokken, tot haar vierendertigste jaar. Ons land was in oorlog met Duitsland gekomen, maar het ging naar het einde van de Duitse overheersing.

Op 16 oktober 1944 kondigden de bezetters aan, dat het eiland Tholen onder water gezet zou worden. Dat gaf onder de eilandbewoners een grote schik. Er werd aangeraden om elders in het land onderkomen te zoeken. De familie Van IJsseldijk vond met 4 personen een onderkomen in Dinteloord, wat niet ver buiten het eiland lag. Daar was ook haar broer met zijn vrouw geëvacueerd.

Zij kwamen op een gunstig adres terecht, bij timmerman aannemer Van Eck. Tot blijdschap van Pietje merkte zij dat Van Eck een tot God bekeerde man was.

Op 3 november vlogen er vliegtuigen boven het dorp, die bommen op het dorp lieten vallen, waarbij 15 mensen, die in een kelder zaten, waren omgekomen.

Intussen waren de bevrijders ons land binnengetrokken en waren op zaterdagmiddag 4 november gekomen tot de vernielde brug, aan de Steenbergsevlies, bij Dinteloord. Er waren die dag veel mensen in de woning van Van Eck. Velen waren uit angst bij hem binnen gelopen. Van Eck had gezegd: ‘Mensen, ik kan jullie ook niet bewaren’. Diezelfde avond heeft Pietje, die altijd zo bedeesd was, de Bijbel genomen en voor de aanwezigen Psalm 39 gelezen.

De daarop volgende week begonnen de Canadezen Dinteloord te beschieten, om de bezetter er uit te drijven. Van IJsseldijk was met Van Eck in de timmermanswerkplaats toen de beschieting losbarstte. Zij doken onder de werkbank, toen de granaten insloegen. Met het gevolg, een stofontwikkeling en een sterke kruisdamp. Op het roepen van Van IJsseldijk of Van Eck getroffen was, riep deze: ‘Nee, maar ik geloof dat er brand is en hoor de vrouwen schreeuwen’.

Zij liepen de woning binnen en vonden de zus van Van Eck dood op de grond liggend. Toch zagen zij geen verwondingen aan haar te zien. Op een andere plaats vond Van Eck Pietje, met haar ogen dicht en gewond aan haar rug. Haar jongste zus kwam er ook bij en riep: ‘O, nu is mijn lieve zus dood’. Toen sloeg Pietje haar ogen op en zei: ‘Nee’.

Daarna hebben zij Pietje naar vrouw Van der Klooster gebracht, die haar verbonden heeft. Zij had veel bloedverlies en haar benen waren verlamd. Het was onmogelijk om op die ogenblikken een dokter te waarschuwen. De andere morgen lukte het Pietjes broer om een verpleegster bij zijn zus te krijgen. Zij zag de ernst van haar patiënt in en er werd contact gezocht met de Canadezen, die intussen in het dorp waren gekomen. Deze zorgden ervoor dat Pietje, op een brancard gelegd werd en met een auto naar het ziekenhuis te Bergen op Zoom vervoerd werd.

De bevrijding van Dinteloord koste vierenveertig mensenlevens en veertien gewonden, uit het dorp en van mensen die daar geëvacueerd waren. Ook waren er veel huizen verbrand en verwoest.

In het ziekenhuis

In het ziekenhuis te Bergen op Zoom is voor Pietje het Licht op mogen gaan, zij kwam voor haar innerlijk leven tot ruimte. Zij zei tegen bekenden: 'Als nu Leen Potappel met Johannes Slager binnen zouden komen, dan zou ik het hun vertellen. Als jullie ze mogen ontmoeten, vertel ze het dan.'

In die tijd waren er in een school te Tholen mensen opgesloten, die met de Duitsers hadden gesympathiseerd. Ds. W. Baay, die toen predikant in die plaats was, bezocht die mensen, met de gedachte, dat zij ook een ziel voor de eeuwigheid hadden en bekeerd moesten worden.

Daar vroeg iemand aan hem: 'Hoe zou het met Pietje van IJsseldijk zijn. Dominee Baay antwoordde haar: 'Die ken ik niet'. De vrouw die de vraag gesteld had zei verder: 'Ja, maar dat is een goed meisje; zij is door een granaatscherf getroffen en ligt nu in het ziekenhuis te Bergen op Zoom'. (Zo werden bekeerde mensen in die jaren wel genoemd.)

Toen de dominee weer naar huis ging liet het hem niet meer los, hij kreeg werkzaamheden met Pietje. De volgende dag ging hij naar het ziekenhuis.

Pietjes vader was bij zijn dochter juist in het ziekenhuis toen ds. Baay binnenstapte. Hij dacht: 'Dat lijkt wel een dominee.' Van IJsseldijk liep naar hem toe om te vragen of hij iemand zocht. 'Ja', zei ds. Baaij, 'ik zoek een zekere Pietje van IJsseldijk. Ik ben ds. Baaij.' Daarna werd de dominee bij Pietje gebracht en zij heeft toen alles mogen vertellen, hoe het bij haar lag. De tranen liepen toen de dominee over de wangen.

Lichamelijke smart

Pietje heeft de volgende dagen een smartelijk lijden moeten ondergaan in het ziekenhuis, maar zij mocht dit geduldig dragen en sprak: 'De Heere Jezus heeft zoveel moeten lijden.' Het was voor haar een wonder dat zij nog een ziekbed kreeg, maar betreurde het ook dat zij in het verleden zoveel gezweven had. Zij vond het ook jammer dat zij nu de ouderlingen Potappel en Slager niet meer kon spreken.

Op een zekere dag vroeg de dokter aan Van IJsseldijk of hij even naar de gang wilde komen. Deze vertelde dat het met de toestand van Pietje, er hopeloos voorstond. Toen hij bij zijn dochter terugkwam vroeg deze of de dokter hem verteld had zij ging sterven. Toen hij dat inderdaad bekende mocht Pietje bekennen dat zij bereid was om te sterven.

Ouderling David Hage, uit St. Annaland, bezocht Pietje ook in het ziekenhuis en vroeg haar: 'Pietje, indien je nu in de hemel zou komen, wat zou je daar moeten doen?' Daar kon Pietje niet direct op antwoorden, maar hij was nauwelijks weg toen zij zei: 'Roep hem maar terug, want ik weet het'. Zij zei: 'Daar zal ik eeuwig God grootmaken!'

Het werd 15 december 1944, de dag waarop Pietje voor eeuwig zal ingaan in de rust die er overblijft voor het volk van God. Zij verzocht haar vader om Psalm 45 te lezen. Hij dacht dat zij de leespsalm bedoelde, maar zij bedoelde de berijmde psalm. Toen haar vader vroeg of dit op haar zielentoestand sloeg, gaf zij daarop een bevestigend antwoord. Terwijl hij dit bruilofslied voorlas en bij het zevende vers kwam, herhaalde Pietje de eerste regels:

*Straks leidt men haar in statie uit haar woning,
In kleding, rijk gestikt, tot hare Koning;
Zo treedt zij...*

Toen stopte Pietje, ze kon niet meer verder. Door de verlamming weigerde haar keel. Haar vader en moeder zaten elke aan een zijde van het bed en hielden ieder een hand van haar vast en zo is zij zachtjes en zalig ontslapen. Zij had reeds eerder aan haar ouders gevraagd, of zij bij haar sterven, beiden een hand van haar zouden vasthouden.

De verpleegsters in het ziekenhuis te Bergen op Zoom waren in die jaren nog allen nonnen. Toen er een van hen binnenkwam toen Pietje lag te sterven, viel zij direct aan het bidden en zei daarna: 'Pietje was een heilig kind, zij is nu in de hemel.'

Hierin zien wij dat de glans van een godzalig leven nog licht geeft in een donker hart van iemand die de ware God niet dient.

Het zuiden van ons land was intussen bevrijd, maar boven de rivieren was alles nog in de handen van de vijand. Alle verbindingen waren verbroken. Vandaar waren haar ouderlingen Potappel en Slager, die in Barneveld geëvacueerd waren, niet op de hoogte van haar sterven. Dit hebben zij pas vernomen op 12 mei 1945.

Nabericht

Op 17 april 1945 werd Barneveld bevrijd van de overheersers. Er waren daar ook heel wat mensen uit Stavenisse geëvacueerd geweest, die toen weer naar hu eiland terug gingen. Op donderdag 10 mei ging een viertal mannen vanuit Barneveld naar Stavenisse om te zien hoe het daar was. De heenreis ging nog wel, want zij konden tot dicht bij hun eiland meerijden met een vrachtwagen. Maar de terugreis op de volgende zaterdag, het hele eind op

de fiets, was een zware tocht. Bezweet en vermoeid kwamen zij weer aan en één van hen moest de boodschap overbrengen bij Potappel en Slager, dat Pietje al geruime tijd geleden overleden was.

Enkele jaren verlieden. Op een tweede paasdag kwam een zus van Pietje bij haar ouders te Stavenisse. Zij woonde in een andere plaats en zij had het erover dat zij de grafsteen van Pietje in Dinteloord nooit gezien had. Haar vader stelde voor er naar toe te rijden. Zij gingen in die plaats ook nog aan bij vrouw Struijk, een bekeerde vrouw, waar Pietje ook regelmatig kwam. Die middag was daar ook een man uit 's Gravenpolder. Vrouw Struijk vertelde hem dat het mensen uit Stavenisse waren, waarvan een dochter in de oorlog getroffen was door een granaatscherf, toen zij in Dinteloord geëvacueerd waren. Zij was in het ziekenhuis in Bergen op Zoom gestorven. Zij vertelde verder dat Pietje een bekommerd meisje was, maar dat er ook een tijd in haar leven gekomen was dat zij hoop gekregen had, tijdens het lezen van een preek door Potappel, over Simeon. Vol verbazing luisterde Pietjes vader hiernaar, want hij wist daar niets van.

Op het eind van dat jaar werd er door ouderling Slager weer een preek gelezen op Simeon. Van IJsseldijk informeerde van wie de preek was en het bleek dat het van ds. Wilhelmus Velingius was. Slager vertelde dat het boek zeldzaam was en dat Potappel het ook graag zou hebben. Het is Pietjes vader gelukt om twee exemplaren te pakken te krijgen. Eén daarvan heeft hij ingepakt en naar Potappel gebracht. Deze maakte het pakketje op en en las: 'Ter gedachtenis aan Pietertje Gerarda van IJsseldijk. Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden'.

Potappel ontroerde ervan, hij wist dat niet en vroeg of Pietje hem dit verteld had. Van IJsseldijk vertelde toen dat vrouw Struijk hem dit verteld had.

Geraadpleegde literatuur:

Banden des geloof, De Groot Goudriaan-Kampen, 1998 (met toestemming D. Roozmond).

5 Elizabeth Francina Rijneveld (1943-1946)

Mijdrecht, maart 1946

5.1 Geliefde kinderen, ouders, familie, vrienden en vriendinnen.

Hier volgen enkele aantekeningen over de ziekte, het sterven en de begrafenis van ons lief dochtertje, zusje en kleindochtertje Elizabeth.

Zij was een kind met veel aantrekkelijke eigenschappen. Zij was 2 jaar en 3 maanden oud en was een bijzonder lief kind, dat haast nooit huilde. Maar toch, met al het aantrekkelijke was zij ook een kind dat van nature onder Gods toorn lag. Zoals alle andere kinderen, dood door zonden en misdaden. Zij zijn allen in zonden ontvangen en geboren. Hoewel zij gedoopt zijn, maakt de doop niet zalig en kunnen zij niet in Gods rijk komen tenzij dat ook zij van nieuws geboren worden.

Daartoe is Gods Geest en genade nodig. Wanneer onze blinde zielsogen geopend worden dan zien wij eerst onze schuld en Gods recht en dat wij niet verloren gaan, maar dat wij verloren liggen. De Heere zegt in Zijn dierbaar woord: *'Zij zullen komen met wenen en met smekingen zal Ik hen voeren'* (Jer. 31:9a).

Op al hun eigen werk moeten zij het stempel van de dood zetten, zodat het ingeleefd wordt, dat het rechtvaardiger is dat wij verloren gaan, dan dat wij behouden zouden worden. God kan van Zijn recht geen afstand doen, zodat de zondaar met een toornig Rechter te doen heeft, vanwege zijn hemelhoge schuld.

Allen die nog geen genade hebben ontvangen, o denk eens in, wat het is om nog te leven tegenover een toornig Rechter van hemel en aarde, Die van Zijn recht geen afstand kan doen vanwege Zijn heiligheid en rechtvaardigheid. Hij is een verterend vuur en een eeuwige gloed voor de zondaar buiten Christus.

Maar nu ligt achter Gods recht genade, wat op Gods tijd geschonken wordt. Dan wordt er geleerd wat afsnijding is en wat inlijving in Christus is, om dan door God te worden aangenomen als zonen en dochters. O, wat is het licht van de Heilige Geest daartoe onmisbaar nodig.

Wat zijn wij afkerig en onwillig om uit genade gezaligd te worden, voordat Christus Zelf ons overwint en Hij ons geopenbaard en geschonken wordt, als de Weg, de Waarheid en het Leven. Ja, dan pas wordt Hij als Zaligmaker gepast en dierbaar in alles. Dan ontvangen wij het leven in Christus en door Christus en is ons levensuitgang door Christus tot God. Die dierbare Christus heeft een eeuwigdurende gerechtigheid aangebracht en verworven door Zijn lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid, toen Hij Zichzelf aan God onstraffelijk opofferde, voor al de uitverkorenen. Dit is alles het werk van de Heilige Geest.

Daarom is het noodzakelijk dat wij hartvernieuwende genade krijgen, om wel getroost te leven en eenmaal zalig te sterven. Dat wij er verzekerd van zouden zijn dat wij met verbondsbeschouwingen en een genomen Zaligmaker naar het eeuwig verderf zullen gaan. Daarom hebben wij nodig dat de Zaligmaker ons geschonken wordt, uit vrije genade.

Maar nu wil ik vertellen de ziekte en het sterven van onze lieveling.

5.2 Elisabeth wordt ziek

Op donderdag 7 februari 1946 werd Elizabeth ziek. Zij was na enkele dagen licht verkouden te zijn geweest 's morgens om half 9 wat onrustig. Haar temperatuur was 37.3 en zij had dus geen koorts.

Toch was ik ongerust dat het wel eens longontsteking kon worden en ging daarom naar de dokter. Deze had het erg druk, maar beloofde die dag nog te zullen komen. Toen ik vroeg of hij zo spoedig mogelijk wilde komen, zei hij zijn best te doen om voor de middag te zullen komen.

O, wat was ik ongerust, want ik dacht, als zij sterft dan is dat om mijn zonden. Na 12 jaar in overtuiging te hebben geleefd, heb ik een Borg voor mijn schuld leren kennen, uit vrije genade, op 6 juli 1941. Daarvoor had ik uitgeroepen: 'O Heere, hoe is het mogelijk dat ik, mijn vrouw en kinderen, nog niet in het eeuwig verderf liggen'. Van nature is dat onze plaats; ik had mijn eigen leven, dat van mijn vrouw en kinderen verzonddigd en daarom vloek en doemwaardig. Wat weegt het heil van hun onsterfelijke zielen soms zwaar op mijn hart. Als ouders zijn wij aansprakelijk voor onze kinderen.

Toen ik op weg naar huis was, komt mij voor de geest: *'De HEERE heeft gegeven en de HEERE heeft genomen; de Naam des HEEREN zij geloofd'* (Job 1:21b). Ik kreeg te zien de vergankelijkheid en kortstondigheid van het leven. Ik zei: 'Heere, U zult ze toch niet van ons wegnemen, het is ons liefste kind'. Zij was toen 2 jaar en 3 maanden. O, wat was zij toch lief. Ik sprak verder: 'Heere, dat zou ik hard vinden.' De Heere toonde mij toen, dat Hij het Liefste wat hij had gegeven had voor Zijn uitverkorenen, namelijk Zijn enig geliefde Zoon. En wat had ik dan te zeggen als de Heere ons het liefste zou ontnemen. Toen sprak ik onder een vloed van tranen: 'Ik heb niets te zeggen.'

Maar toen werd ons kind op mijn ziel gebonden; erfschuld van Adam en erfsmet van haar ouders. Ook dadelijke zonden, want zij was toch soms ook ongehoorzaam. O, wat een zware schuld en dat nog zo'n klein kind. Een kind waarop Gods toorn rust, zoals op alle anderen, van nature, want zij is in zonden ontvangen en geboren.

Zo kwam ik terugkomend van de dokter weer thuis, om kwart over negen.

Ik zei tegen mijn vrouw: 'Vrouw, de Heere neemt dit kind weg.' Maar zij kon dit niet geloven.

O, ik kreeg te roepen tot de Heere, met smeken en geweën, of de Heere in gunst, genade en ontferming op ons kind neer wilde zien. Onze lieveling was door ons toedoen, maar door Gods bestuur, in de wereld gekomen en ik had ook haar leven verzondigd en daarom zou zij rechtvaardig naar het eeuwig verderf moeten. De Heere deed geen onrecht.

Maar o, ik bleef smeken om genade voor dat kind. Ik ging weer naar haar kijken en zei met een droevige stem tegen mijn vrouw: 'O vrouw, bereid je er op voor, dit kind neemt de Heere weg. Mijn vrouw vroeg: 'Geloof je dat?' En zij begon te schreien. Ik antwoordde haar, dat de Heere het mij bekend gemaakt had en ik schreide met haar.

Toen ik weer alleen was sprak ik tot de Heere: 'Dit kind is in zichzelf een heiden, niet wetend van een hel of een hemel. Maar, ach Heere, vergeef toch haar zonden. Ik ben het niet waard en zij is het niet waard, want het is alles verzondigd. O Heere, neem U ze toch van mij over'. Haar schuld woog mij zó zwaar en ik was zó zielsbedroefd. Het was kwart over tien en toen kwam er van de hemel: 'Ik heb haar liefgehad met een eeuwige liefde'. Ik wist dat er in Gods heilig en dierbaar Woord staat: '... Ja, Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde,' (Jer. 31:3). Maar direct erover heen en daar behoefde nu geen mens wat bij te doen of af te doen. En ik had er niets aan toe kunnen doen.

O, wat zag ik duidelijk dat zij van eeuwigheid was uitverkoren. De Heere had haar overgenomen en ik was haar kwijt. Ik kreeg te geloven dat dit sterven voor de een of de ander nog tot een eeuwigen zegen zou zijn.

Om half 12 nam de ziekte erg toe. Toen wij gingen eten, kon ik tijdens het bidden niet voor haar vragen of zij beter mocht worden, of dat haar zonden vergeven mochten worden, want die zaak was af. Ik kon alleen vragen of de Heere de pijnen wat wilde matigen.

De dokter kwam om half 1 en hij dacht dat zij difterie had. Zij moest direct met de ziekenauto naar het ziekenhuis in Utrecht. Ik zei hem dat het goed was. Daarna onderzocht hij de andere kinderen. Toen hij wegging zei hij nog dat ik er direct werk van moest maken. Mijn vrouw zei toen: 'Als je zeker gelooft dat zij zal sterven, o, laat ze dan toch thuisblijven.'

Maar ik zei dat wij de dokter zijn zin zouden doen. Maar het kind zou sterven en naar de hemel gaan, maar als het difterie was, het voor de andere kinderen en voor de benauwdheid die zij had, beter was naar het ziekenhuis te gaan.

Naar het ziekenhuis

Onderweg naar het ziekenhuis keek zij nog naar de passerende auto's, terwijl ik dacht dat het spoedig eeuwigheid voor haar zou zijn.

Toen zij in het ziekenhuis onderzocht was vroeg de dokter of het goed was dat zij een buisje in haar keel kreeg, want anders zou ze stikken. Ik zei dat de dokter maar moest doen wat hij dacht dat het beste was. Toen de dokter weg was zei ik tegen mijn vrouw dat het toch niet zou baten, dat zij toch zou sterven. Maar nadat het buisje erin gezet was heeft zij die ergste benauwdheden niet meer gehad. Wij mochten er samen bijblijven. Mijn vrouw vroeg in het ziekenhuis of ik nu niet meer vragen kon, of zij beter mocht worden, want zij kon ze niet missen. Ik zei: 'Nee, de zaak is af'. Wel mocht ik vragen of de Heere de pijn wilde matigen en haar spoedig in Zijn heerlijkheid wilde opnemen. Hoewel er drie dokters, een professor en drie zusters bij waren, dacht ik toch dat dit niets zou baten. Maar die mensen hebben gedaan wat zij konden doen.

O, wat had onze lieveling dorst. Zij hield van half drie tot zes uur onze hand en vingers nog stevig vast. Maar na zes uur werd haar neusje blauw en later weer wit. Toen lieten de dokters en zusters de moed ook zakken.

Elizabeth had vanaf half drie ook zuurstof erbij gekregen, omdat zij door dat buisje te weinig lucht kreeg. Met die zuurstof erbij was zij erg rustig en had geen benauwdheden meer. Op diezelfde avond keek zij vanaf half 10 tot 13 minuten voor 10 ons beiden onvergetelijk aan en zij bewoog haar lippen om nog wat te zeggen. Toen draaide zij haar hoofdje en deed haar oogjes dicht, alsof zij ging slapen, haar adem ging minder snel en zonder het bewegen van een armpje of een beentje ging het leven eruit.

Blijdschap en droefheid

De volgende dag liepen wij weer in de stad, naar onze familie, die in Utrecht woonde, want wij moesten om 9 uur weer bij de hoofdzuster in het ziekenhuis komen. Toen dacht ik aan de woorden: '*...en de geest weder tot God keert, Die hem gegeven heeft*' (Pred. 12:17b). Het werd nacht en wij besloten maar om bij onze familie in Utrecht te blijven. Ik zei tot mijn vrouw: 'Zij zal tot ons niet wederkeren, maar ik zal wel tot haar gaan.'

Maar ik kon ze naar het vlees ook niet missen, evenals mijn vrouw. Ik zei: 'Vrouw, in de hemel zal het hetzelfde wezen, een kind van mij, en indien wij beiden in de hemel zouden komen, een kind van ons of van een ander. Of een andere man of vrouw. Want daar zal alles één zijn in de liefde en in volmaaktheid. Zij zullen elkaar wel kennen en die ontmoeting zal groot zijn, maar Christus zal Alles zijn en in allen!'

De volgende vrijdag, 8 februari, zei ik tegen mijn vrouw, dat Koningskind zal een koninklijke begrafenis hebben, daar zal de Heere Zelf wel in voorzien, want wij kunnen dat niet betalen, daar wij mensen zijn van ons dagelijks

brood. Vanbinnen werd mij wijsgemaakt, daar vanwege de besmettelijke ziekte, er heel weinig mensen op de begrafenis aanwezig konden zijn.

Toen wij weer thuis kwamen, bij onze kinderen, mochten wij veel hartelijkheid en meeleven ondervinden van onze vrienden en vriendinnen. Maar wat waren wij beiden toch bedroefd.

Mijn vrouw wilde dat moeder, die in Polsbroek woont, gehaald zou worden. Dan was zij niet alleen als ik eens weg moest voor een en ander. Moeder is gehaald en omreden van ziekte is zij achttien dagen bij ons gebleven. Moeder was een bevoorrechte vrouw.

De volgende dag, nog vroeg in de morgen, kwam de Heere over. Wij hadden die nacht moeten waken bij een ander kind, Arie, die toen 7 ½ jaar was. Ik kreeg te overdenken de heerlijkheid waar ons kind nu was: *'En aldaar zal geen nacht zijn, en zij zullen geen kaars, noch licht der zon van node hebben...'* (Openb. 22:5). En uit Openb. 14:3b: *'Zalig zijn de doden die in den Heere sterven, van nu aan, ja zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid; en hun werken volgen met hen.'* Daarin kwam de Heere zo goed en lieflijk over, want o, die liefdesuitlatingen! Ik zei: 'Heere, ik weet dat U goed bent, maar zó goed wist ik niet.' Ik had daar geen week in kunnen leven en in die tijd ook niets anders dan wat water gebruikt. Dat was iets van het hemellevens. Ik zei: 'O, Heere, geef mij een versje om dat straks op het graf te laten zingen. Ik kreeg dit vers uit Psalm 68:17:

*Hoe groot, hoe vrees'lijk zijt G' alom,
Uit Uw verheven heiligdom,
Aanbid'lijk Opperwezen!
't Is Israels God, Die krachten geeft,
Van Wien het volk zijn sterkte heeft,
Looft God; elk moet Hem vrezen. (Psalm 68: 17)*

Een half uur later bedacht ik dat wij nog geld moesten lenen, maar direct viel er in mijn hart: 'Mijn is het goud en het zilver en het vee op duizend bergen'. Toen zei ik tegen mijn vrouw: 'Wij hebben er zelf geen cent aan te betalen. Dat heeft de Heere ook rijkelijk vervuld!

Nog een kind naar het ziekenhuis

Diezelfde zaterdagmorgen moesten wij weer een kind naar het ziekenhuis brengen. Maar, o die liefde en de goedheid van een Drie-enig, volzalig heilig Wezen, daar was ik nog zo van vervuld. Ik zei tot moeder die nog op bed lag, dat Arie ook naar het ziekenhuis moest. *'... doch David sterkte zich in den HEERE zijn God'*, staat er in Sam. 30:6b. Maar dat had David ook niet van zichzelf.

Verder vertelde ik moeder, uit Polsbroek, dat de Heere zo goed en liefdevol overgekomen was. Moeder liet mij toen weten dat zij die nacht niet geslapen had, omdat zij pas om 5 uur naar bed gegaan was. Zij was er zó mee verenigd geworden en zó van vervuld, hoe nu Bepje in de schare van verlostens was opgenomen!

In het ziekenhuis vonden zij dit weer een ernstig geval.

Op maandag 11 februari werd er nog een van de kinderen ziek, ook weer difterie, maar in een minder erge maat dan de andere kinderen. Zij mocht thuis blijven. Bij Antje, die drieënhalf jaar was, hebben wij 11 dagen moeten stomen. Zij kreeg telkens ook schrikbeelden voor haar geest, die op toevallen leken. O, mocht de Heere, Die tot alles machtig is, haar geheel herstellen. Arie kreeg bij zijn ziekte nog een hartkwaaltje.

De volgende vrijdag werd ik vanbinnen wijsgemaakt dat, om die besmettelijke ziekte, er niet veel mensen op de begrafenis zouden zijn. Maar de andere dag van begrafenis, toen de Heere weer overkwam, zei ik tegen mijn vrouw, dat wij zeker 40 mensen konden verwachten. Met ds. M. Blok uit Zeist en moeder, waren er 32 mensen aanwezig op de dag van de begrafenis.

5.3 De begrafenis

Ds. Blok had de leiding op de begrafenis. Het was een aangename en onvergetelijke dag. De dominee sprak in het sterfhuis over Prediker 3. Toen hij 's morgens vroeg bij ons kwam, vroeg hij of ik een goede grond had op het rouwkaartje te laten schrijven, dat zij in de hemelse heerlijkheid was opgenomen.

Ik vertelde hem dat de Heere haar, met haar zware schuld, op mijn ziel gebonden had, zoals ik hier reeds beschreven heb en dat Hij haar van mij overgenomen had. De dominee zei: 'Dan hebt u er een goede grond voor'. Tijdens zijn spreken in onze woning zei hij, dat hij een overbuiging in zijn ziel kreeg.

O, wat werd het toen gemakkelijk voor hem, toen hij het kon overnemen. Toen wij naar de begraafplaats reden heb ik hem mogen vertellen over het werk van God, in Zijn genade bewezen in mijn eigen leven. Ook mocht ik hem nog een en ander meedelen uit het leven van moeder uit Polsbroek.

In het gebouw op de begraafplaats wees dominee Blok alle aanwezigen op de noodzakelijkheid van de wedergeboorte. Toen hij mij aansprak, zei hij: 'Vader, nu hebt u een kind in de hemel en zij zal tot u niet terug keren, maar u zult tot haar gaan. U hoeft niet te treuren als degene die geen hoop hebben'. Tot mijn vrouw sprak hij over het voorrecht dat zij een kind had voortgebracht, bestemd voor de eeuwige heerlijkheid. En tot moeder uit Polsbroek sprak hij: 'Grootmoeder, het wordt heden met het kind bevestigd: 'Ik ben uw God en de God van uw zaad. De zaligheid is u nu nader dan toen u eerst geloofde.

Op de begraafplaats kon en mocht ik zelf bedanken en zeggen: ‘De HEERE heeft gegeven en de HEERE heeft genomen; de Naam des HEEREN zij geloofd’ (Job 1:21b). Nu is zij voor eeuwig in Gods wil verslonden. Eeuwig leven zonder zonde en voor eeuwig in het volmaakte licht mag zij nu leven, voor Gods aangezicht.

Op mijn verzoek hebben wij samen gezongen Psalm 68: 17. Met een diepe indruk hebben wij dit samen mogen zingen. Bij sommige aanwezigen was er een wonderlijke blijdschap; een blijdschap in de Heere.’

Toen wij terug reden van de begraafplaats, zei ds. Blok: ‘De Heere is aan Zijn eer gekomen, dat heb ik mogen gevoelen.’

Gods goedheid en liefde

Tot een week daarna kwam de Heere mij steeds voor met Zijn goedheid en liefde. O, wat hoopte ik dat het maar niet zo lang meer zou duren, want het verlangen was groot om ontbonden te worden en met Christus te zijn, want dat was mij zeer verre het beste. Ik mocht mij zeer verblijden in de Heere en mij verlustigen in een Drie-enig goedgevoelend, volzalig en heilig Wezen.

De Heere heeft grote dingen bij ons gedaan, dies zijn wij verblijd. Hij kwam mij nu voor met Psalm 97: 7:

*Gods vriend'lijk aangezicht
Heeft vrolijkheid en licht
Voor all' oprechte harten
Ten troost verspeid in smarten.
Juicht, vromen, om uw lot;
Verblijdt u steeds in God;
Roemt, roemt Zijn heiligheid;
Zo word' Zijn lof verbreed
Voor al dit heilgenot.*

Voor al het zesde regeltje, daar hebben mijn ogen wat van gedropen! O, die goedheid van God, het is niet uit te drukken. En dan die gunning voor een ander, ja voor iedereen, was zó sterk.

O, ik gevoelde de getrouwheid des Heeren tegenover mijn ontrouw. Wat is Hij goed en wat ben ik toch slecht; tot hinken en zinken elk ogenblik gereed. De Heere heeft alles wél gemaakt met Zichzelf en in alles uit- en door geholpen. Er staat als het ware met grote letters in mijn hart ingedrukt: ‘Hij zorgt voor u’.

5.4 In zwakheid krachten

Maar door dit alles namen mijn krachten af. Ik kreeg pijn op mijn borst, bij mijn hart, ik kon niet meer. De dokter zei, dat ik overspannen was van de narigheid. Ik antwoordde: ‘Of van blijdschap, dokter’, en ik mocht het hem vertellen. Daarop antwoordde hij mij, dat dit ook kon.

Na vijf dagen kon ik het meest nodige werk weer wat doen, maar mijn hart en gedachten waren er niet bij.

Een vriend kwam ons nog opzoeken en voor zijn weggaan wilde hij de koeien nog even zien. Ik zei hem dat ik er geen zin in had, dat het mij geen cent waard was. Ja, heel de wereld niet, vergeleken bij dat grote goed.

O, kinderen, ouders, familie, vrienden en vriendinnen, die met ons nog op aarde zijn. Bij ogenblikken is Christus voor de Zijnen alles en de wereld niets. Wij moeten wel door de wereld, maar in zulke tijden gaat men er niet in op. De aardse dingen worden bijzaak en de dingen aangaande de eeuwigheid, Gods eer en Zijn koninkrijk wordt hoofdzaak. Die lieve Zielen- en Bloedbruidgom heeft Zichzelf Gode onstraffelijk opgeofferd, voor dat arme, alles verbeurd en niets hebbend volk, in zichzelf, dan zonden, ellende en verderf. Mocht de Heere, Zijn duurgekochte volk maar schenken armmakende genade. Hier is het land van de rust niet. Wij worden dan gasten en vreemdelingen op de aarde. De verheerlijking van God, hoe gebrekkig dat ook mag zijn, wordt dan ons doel, streven en verlangen.

Het voorrecht van Gods volk

O, wat een voorrecht is het voor Gods kinderen, dat zij eenmaal een nieuw lichaam zullen ontvangen! Dit zondig lichaam zal eenmaal te niet gedaan worden. O, die sterke verdorvenheden, die in dit zondiglichaam wonen! Wat zal dat zijn voor Gods volk een Drie-enig God volmaakt te dienen en groot te maken. Het is op aarde alles zo kort en onvolmaakt. Het zegt wat om met een Drie-enig God, van hemel en aarde verzoend en bevredigd te zijn. Wat zal het eenmaal wezen voor Gods volk, in een nauwe gemeenschap te leven met dat heerlijk en volzalig Wezen en dat voor eeuwig. Ja, eeuwig te zijn in ongekende en de meest zalige genietingen.

De Heere zal uit en door zijn Eigen werk verheerlijkt worden. Zijn werk alleen zal juichen tot Zijn eer!

Geliefden, de liefde van God in het zenden van Zijn eniggeboren Zoon is onbegrijpelijk. En de liefde van Christus is onpeilbaar, want als wij ingeleid worden in Zijn lijden, wat de zonden van Zijn uitverkorenen Hem gekost hebben. Als wij denken aan de angst en de droefheid van Hem, toen Zijn zweet als grote bloeddruppels werden. Daarna de grote mishandeling en uiteindelijk de kruisiging. Maar de last van Gods toorn zal wel het zwaarste geweest zijn in het vreselijke lijden.

Wanneer wij bij het bevoorrechte volk mogen behoren, wat hebben dan mijn en uw zonden die dierbare Christus toch veel gekost. Daarom moesten onze genegenheden toch steeds tot Hem uitgaan.

En die lieve Heilige Geest, Die uitgaat van de Vader en de Zoon, *'Maar wanneer Die zal gekomen zijn, namelijk de Geest der waarheid, Hij zal u in al de waarheid leiden; want Hij zal van Zichzelven niet spreken, maar zo wat Hij zal gehoord hebben, zal Hij spreken, en de toekomstige dingen zal Hij u verkondigen. Die zal Mij verheerlijken; want Hij zal het uit het Mijne nemen, en zal het u verkondigen'* (Joh. 16: 13-14).

O, mocht de Heere nog velen het ontdekkende licht van de Heilige Geest willen schenken en Zijn vrije genade verheerlijken. Ook aan u die dit leest, wanneer u het zaligmakend geloof nog mist.

Dat wij de Heere maar veel mochten nodig krijgen, want het gaat op een grote nimmer eindigende eeuwigheid aan. Bedenk het grote onderscheid, eeuwig wel of eeuwig wee.

Wij zijn het niet waardig, maar de Heere sprak tot mij, toen ik liep te wenen over zoveel weldaden en goedertierenheden des Heeren en ik het minste niet waardig was, op 22 febr. : *'Zo zegt de HEERE, HEERE, Ik doe het niet om uwentwil, gij huis Israëls, maar om Mijn heilige Naam'* (Ezech.36:22). Daarom: *'Looft den Heere, mijne ziel en al wat binnen in mij is, Zijn heilige Naam, en vergeet geen van Zijn weldadigheden'* (Psalm 103: 1b).

Toch nog strijd

Twee keer werd ik nog bestreden, op 26 febr., of alles toch geen verbeelding was. Mensen konden mij er toen niet uithelpen, maar de Heere kwam over, na het danken voor het morgen ontbijt, op 27 febr. . Ik werd toen vervuld, ja overstroomd van Gods liefde. Dat is niet te bespreken of te beschrijven en ik kreeg mijn blijdschap weer terug.

Maar op zaterdag 3 maart werd ik weer zo bestreden, zodat ik alles menselijk ging bekijken, ook de uitreddingen. Ik ging werkelijk alles in twijfel trekken, zou er wel een God bestaan, zou dood niet dood zijn. Beter te weten en beleefd te hebben en dan nu zo. Zo kwam ik in huis en ik zei het tegen mijn vrouw en wij raakten in een gesprek over de grote daden des Heeren en de satan had niets meer aan mij. Als Immanuël in het hart komt, moet de satan eruit.

Dit alles is geschreven ter herinnering aan de grote daden des Heeren, tijdens het de ziekte, het sterven en de begrafenis van ons dochtertje. En de daarna ontvangen goedertierenheden en weldaden van een Drie-enig Verbondsgod.

Ter nagedachtenis aan onze onvergetelijke lieveling Elisabeth Francina Rijnveld.

5.5 Voorwoord ds. M. Blok

De lezer heil!

Door de ouders werd mij gevraagd met een enkel woord deze eenvoudige beschrijving over de ziekte, het sterven en de begrafenis van Elisabeth Francina Rijnveld te willen inleiden.

Dat er jonge kinderen in de eeuwige heerlijkheid worden opgenomen is zeker. Maar die zekerheid vindt geen grond en oorzaak in geloofswerkzaamheden, van ouders, maar in de verkiezing van eeuwigheid, tot de zaligheid. Maar het is vertroostend, verblijdend en God verheerlijkend als het de Heere behaagt de ouders er werkzaamheden mee te geven. Dit kwam ook uit bij David en uit zijn getuigenis betreffende zijn kind.

'Uit den mond der jonge kinderen hebt Gij U lof toebereid?' (Matth. 21:16b). Jezus heeft de schriftgeleerden erop gewezen, ja overtuigend erbij bepaald, wat geschreven is in Psalm 8:3. Maar Hij heeft daar niet geleerd dat wij bij alle vroeg gestorven kinderen er vanuit mogen gaan, of veronderstellen, dat zij wedergeboren zijn. Maar dat de oorzaak van het toebrengen van de lof des Heeren moet gezocht worden in God.

Daarom, dat God Zich lof heeft toebereid in kinderen is duidelijk, maar niet in allen. Zie maar in het onderscheid tussen Jakob en Ezau, (Rom. 9: 11). Maar in het vroeg gestorven kind, in de volgende beschrijving, vindt de lezer duidelijk het God verheerlijkend werk, van Zijn lof te bereiden tot zaligheid.

Het mocht God behagen om het geschrevene dienstbaar te stellen tot Zijn eer en tot blijdschap van Gods volk. In welker hart de gebaande wegen zijn en die ondanks hun ontrouw, ervaren dat Zijn Naam Jehova is. Van wie de kerk in het verleden, in het heden en in de toekomst zingt:

*God zal Zijn Waarheid nimmer krenken,
Maar eeuwig Zijn verbond gedenken;
Zijn Woord wordt altoos trouw volbracht,
Tot in het duizendste geslacht;
't Verbond met Abraham, Zijn vrind,
Bevestigt Hij van kind tot kind. (Psalm 105:5)*

Uw geringe dienstknecht om Christus' wil.

Ds. M. Blok

Geraadpleegde literatuur:

Een korte en eenvoudige beschrijving aangaande de ziekte, het sterven en de begrafenis van Elisabeth Francina Rijnveld. Oud 2 jaar en 3 maanden. Gorinchem, z.j.

